اتحاد و ترقی جمعیتنه آچیق مکتوبلر:

مسلکمز حقنده ایکنجی و صوڭ

بر ایضاح

صباح الدین

مقتطفی:

سطوت لطفی

فیأتی ٥ غروش

اتحاد و ترقی جمعیتنه آچیق مکتوبلر :

مسلکمز حقنده اوچنجی وَ صوك

بر ایضاح

صباح الدین

مقتطفك امضاسنی حاوی اولمایان نسخه‌لر ساخته‌در

محمود بك مطبعه‌سی

١٣٢٧

مقتطفك برقاچ سوزی :

صباح الدين بك افندی، انقلابدن برخيلی زمان اوّل، پارسدن استانبوله کوندردکلری مکتوبلرنده ديرلردی که : « بز ، يالکز طرز ادارهمزك اصلاحنی ايستهمك ، وطنداشلرمزه مبهم براتحاد تکليف ايتمکله قالميورز . اصل طرز معيشتمزك اصلاحی لزومنی آکلاتمق ؛ برنجيدهکی فنالغك ، ايکنجيدهکی نقصانلردن نشأت ايلهديکنی کوسترمك ؛ مادی معنوی عطالتمزه قارشی افکار عموميهده قوتلی برعکس العمل حاضرلامق ايستيورز . برعبدالحميدی اورتهدن قالديرمقله حريت واستقلال شخصی يی هيچ بروقت تأمين ايدهميز . سفالتلرمزك اسباب اصليهسنی کشف ايله ازالهسی چارهسنه درت ألله صارلمدقجهده بوکونکی عبدالحميدك يری، هيچ بر زمان بوش قالماز ؛ اوکيدهر ، يرينه باشقهلری کلير ! . . . . »

مشاراليه، برطرفدن بوسوزلری، استانبولدهکی وطنداشلرينك برقسمنه ايشتديررکن ، ديکر طرفدنده « ترقی » لرله ترکيهنك مراکز مختلفهسنده وجدان ملّی يی اعلايه چاليشيوردی .

ابتدالری ، « شورای امت » و « مشورت » لرك ییلدیزه قارشی اوتەدن بری کوستردکلری هجوم تشویقلریله پرورشیاب اولان مفکرەلر ، بویله علمی تدقیقاتله وقوع بولان خطابلره ، برنوع لاقیدی ایله مقابله ایتمشدی . مملکتك باشدن باشه آتشلر ایچنده قالدیغی ، قیزل قانلره بویاندیغی بر زمانده ، بویانغینلر ، بوجنایتلرك مسببلرینه قارشی طغیان ایدن وجدانلر ، « شورا» لرله « مشورت » لرك دها زیاده مفتونیدیلر : « عبدالحمید حکومتنی دەویرمك ، مشروطیتی اعلان ایلەمك . . . » ایشته یکانه امل ! . . . . اوندن صوکرا ، صانکه سعادت اجتماعیه یوللری ، هرکسه آچیق بولونەجق ! بوقدر یاقین بر یولسه ، البت مرجحدی !

فقط بالآخره ، « ترقی » نك بربرینی ولی وتعقیب ایدن نسخەلری ، باخصوص « شورای‌امت»لرله وقوعەکلن مصادمەلری اثناسندە؛ امراض ملیّه واجتماعیه‌مزك منشالرینی تحری ، ماهیتلرینی تشریح یولنده افکار منورەدە حاصل ایتدیکی انتباهلر ، وجوده کتیردیکی تکامللر ، . . . . عادتا مسئلەنك جان طمارینه پارماغنی باصەرق : « ایشته نقطهٔ خلاص ! » دییه کوستردیکی حقیقتلر ، یاواش یاواش دعوای وطنیسی لهنده برجریان ، همده یك قوی واساسلی برجریان ، تولیدندن خالی قالمدی . بونکله برابر عمومیتله ایستر شورا و مشورت ، ایستر ترقی صاحبلری اولسون اووقت ، همان عین تقدیرات ، عین تشویقاته مظهردیلر . زیرا هپسی ، انقلابه قدر ، بر یولده برلشیورلردی : تخلیص وطن ! ظاهرده اهمیتسز کورونن بو مسلك فرقلری ، فعلیاتده

پك زياده اجراى تأثير ايديور ؛ اوروپاده كى كنج تورك فرقه‌لرينك مساعيسنى پارچه‌ليوردى . بوندن ، بالطبع أك زياده مستفيد اولان‌ده حكومت حميديه ايدى ! . . . نهايت، بركون ، مخالفين فرقه‌لرى مشتركاً علاقه‌دار اولدقلرى بونقطه‌ده برزمين ائتلاف بولديلر ؛ بربرلرينه ياقلاشديلر ؛ انقلابدن برقاچ آى اولكى صوك قونغره‌يى عقد ايتديلر . بوتون فرقه‌لر ، اولا ، حكومت حميديه‌يى ييقمق خصوصنده غيرتلرى توحيد، قوتلرى تشريك أيليه‌جكلر ؛ مقصد حاصل اولونجه ، هر برى كندى پروغرامنك موقع تطبيقه وضعنه چاليشه‌جقدى .

چوق كچمدى ؛ اوردومزك همتيله بومقصدده حصوله كلدى ! پرشوق وهيجان كوكلر ، نه‌درجه اساسلى اولورسه اولسون بوتون اختلافلرى برآن ايچين اونوتوركبى اولديلر ؛ ائتلافلر ، اتحادلر عقد ايتديلر . بوميانده « تشبث شخصى وعدم مركزيت جمعيتى » ايله « اتحاد وترقى جمعيتى » ده برلشدى . يالكز ، مع التأسف دها اوروپاده ايكن فكرلره يرلشن اختلاف وغرض شخصى تخمى ، بردرلو ازاله ايديله‌مه‌مشدى ؛ ايديله‌مدكدن ماعدا بوتخم ، اوصره دها زياده بسلندى ، شيشدى . . . . . ونهايت اوج ويردى ! .....

ايشته بوكون ، بوغرض شجره‌سنك سايهٔ شآمتنده‌سايبانز !

فقط ايكيسى‌ده سعادت مليه مقصدنده برلشن بوايكى قافلهٔ جهاد آراسنده هيچ برتصادم وقوع بولمه‌مق لازم كليركن ، نيچين عكسنى كورمكده‌يز ، ديه‌جكسكز ! بو ، او غايه‌يه وارمق

ایچین کیده‌جك یوللرك تعیین ماهیتنده‌کی اختلافدن و بعضیلرینك بوفائده‌لی اختلافی ، متفسخ ، متعفن برغرض درکه‌سنه تنزیل ایتمه‌لرندن نشأت ایله‌دی ! . . . .

*
* *

(۳۱ مارت ،) فاجعهٔ ملیه‌سنی کچیردیکمز کونلرده ایدی : عدم مرکزیت فکرینه ، دها دوغروسی بوفکرك مدافعلرینه قارشی ، اتحاد و ترقی‌نك اوته‌دن بری پوسکوره‌کلدیکی غیظ وخصومتی ، بو سفر ، مناسر هیئت مرکزیه‌سنك ناشر افکاری اولان « نیر حقیقت » غزته‌سی تزییده قیام ایتدی . هرسطرندن زهرلر فشقیران او اوزون مقاله‌لر ؛ حقنده‌کی اعلام ، برقضیهٔ محکمه حالنی آلمش برمجرم ایچین بیله لسان نزاهتك جواز کوستره‌میه‌جکی تحقیرلر ؛ حقیقت کونش کبی میدانه چیقنجه صاحبلرینك ندامت وخجالتلرینی موجب اولاجق ظن ایله‌مشدك . نه‌قدر آلدانمشز !!... آرادن زمانلر کچدی ؛ حادثه‌نك کیزلی ویا آشکار بوتون اسبابی تحقق ایتدی ؛ مسببلر بولوندی ، یاقالاندی ؛ آصیلدی ، کسیلدی ؛ . . . . ده او نشریاتك هیچ دکلسه برسوء تفهم ، برخطا نتیجه‌سی اولارق وقوعه کلدیکی ایلری سوریله‌رك ، اك سطحی برسوق حیا ایله اولسون ، اعتذار ایدلمك لازم کلیرکن ، بالعکس ، فرصت دوشدکچه : « . . . پرنس صباح الدینك ، بوملتك دماغنه یادکار نحس اولارق

القا ایتدیکی عدم مرکزیت فکری . . . . » طرزنده هجوملرله تجدید خصومت ایدلدی .

بوده یتشمدی ؛ جمعیتك مرخص مسئولی بولونان بر (طبیب) ایله رفقاسنك اوروپا غزته‌لرنده ویردکلری مفتریانه ملاقاتلر صحنهٔ غیظ وغرضی مطبوعات غربه قدر توسیع أیله‌دی .

ایشته برطرفدن حکومت حاضره‌نك تمثیل ایتدیکی برفرقهٔ مهمه‌نك بویولده‌کی تجاوزلرینه ، محق ومشروع برمقابله‌ده بولونمق ؛ دیکر طرفدن سنه‌لرك محصول تدقیق واجتهادی اولان برمسلك حقنده افکار عمومیه‌یه ایضاحات ویرمك مقصدیله یازیلان بومکتوبلرك برقسمی ، تقریباً بوندن بربچق ، ایکی سنه اول انتشار ایده‌جکدی . لکن اووقتلر استانبول افکار عمومیه‌سنك سکونته محتاج اولدیغی ایلری سورولدیکیچین نشری تأخیر اولونمشدی .

*
* *

فقط آرتق ، بوایضاحاته لزوم قطعی وار ! هر کونکی وقوعاتك، صحتنی متزایداً تأییدایده‌کلدیکی برمسلکه، منتسبلرینك هدف اولدقلری وجدانشکاف تجاوزلره قارشی دائما سکوتله مقابله ، . . . . جبانتدن و او مسلك حقنده‌کی قناعتك

تزلزله اوغرامه‌سندن باشقه برشیئه دلالت ایتمز. بونی‌ایسه ، هیچ برصاحب اجتهاد وناموس قبول ایده‌مز. طنین سرمحرری حسین جاهد بك افندینك برکون مجلس مبعوثانده هایقیردقلری کبی : « آچیق سویله‌مك، ناموسلی آدملرك کاری » ، هپی وظیفه‌سیدر !

*
* *

پارسه وقوع بولان برسیاحتمده صباح‌الدین‌بك افندینك بومسائله دائر قید ایتدکلری نوطلری کورمش ، دها اوزمان بو بیریکمش افتراله طوپدن برجواب ویرملری لزومنی حس أیله‌مشدم .

باخصوص‌که ایکی سنه‌دنبری سکونه محتاجز دییه‌رك اتخاذ ایدیله‌کلن بر سورو تدابیر تضییقیه آلتنده افکارك تشتته اوغرادیغی ، شوراده بوراده اختلال فرقه‌لرینك چوغالدیغی ، مملکتك برچوق طرفلرنده ، عصیانلرك اسکی شدتیله دوام أیله‌دیکی برصره‌ده ، أك‌فعال وأك حیثیتلی برصلح وسکون خادمی اولان مسلك اجتماعیمزك ایلری‌یه دوغرو برآدیم دها آتماسنه قطعیاً قناعت کتیرمشدم . نهایت ، پارسه اجرا ایتدیکم صوك سیاحتده، بوفکری صباح‌الدین‌بك‌افندی‌یه‌ده آچدم وکندیلرینك زمان زمان یازوب برطرفه براقدقلری نوطلرك نشرینه مساعده أیله‌ملری رجاسنده ابرام ایتدم . ایشته بونوطلر ، شیمدی افکار عمومیه‌یه عرض أیله‌دیکمز « صوك ایضاح » ی وجوده کتیرییور .

شوراسنی‌ده قید ایده‌لم که مشارالیهك بو مکتوبلری ، محضا اتحاد وترقی جمعیتنك خطالرینی صایمق ، افکار عمومیه‌یی علهنه تحریکه چالیشمق کبی سفلی برمقصدله نشر ایدلمیور ؛ بالعکس ، مملکتك طالع سیاسیسنه ریاست ایدن برهیئتك ، اشغال ایله‌دیکی مقامه‌متزایداً لیاقت کسب ایتمسی تمنیسیله‌یازیلیور ؛ کندی تعبیرلری وجهله : « اون بیللق بردشمنه ، اون بش بیللق بردوست کبی جواب ویریلیور ! »

*
* *

ذاتاً ، صباح‌الدین بك ، مملکتمزك تعالیٔ اجتماعیسنی ، تشکل ایتمش ویا ایده‌جك سیاسی فرقه‌لردن‌زیاده ، ملتك تکامل‌فکریسنه خلوص تام ایله وقف سعی ایدن زمره‌لردن بکله‌یور . بونك ایچین‌ده ، اصلاحاته قانوندن زیاده تربیه ایله باشلایه‌رق ملتك سویهٔ اجتماعیه‌سنی بالفعل یوکسلتمك و اوکا سعادت حقیقیه‌یولنی کوسترمك لزومنه قناعت قطعیه ایله قانع بولونیور !

مقام اقتداره کلن فرقه‌لر ، ایسته‌دکلری قدر قانونلر یاپسینلر ؛ افراد ملت ، اونلری موفقیتله تطبیق ایده‌جك بر استعداد وتربیه‌یه مظهر اولمدقدن صوکرا بوقورو قانونلردن نه فائده بکله‌نیر ؟ . . . « بر جمعیتی ، جمعیت ایدن قانون دکل ؛ قانونی قانون یاپان جمعیتدر ! »

تاریخ اجتماعی بزه عیاناً کوستریور : قدرت حکومتك حکمدار ألندن نزعی کبی بر واسطهٔ بسیطهٔ مشورتله ملتلر ،

حریت حقیقه‌لرینی اکتساب ایده‌میورلر . پارلمنتو حیاتنده ایلریله‌مش جمعیتلری نظردقته آلیرسه‌ق کوریبورزکه مشروطیتله اداره اولونان یرلرده‌ده استبداد بوتون معناسیله حکمفرما اولابیلیور ؛ موجود برحکمدار یرینه، بودفعه برچوق حکمدار طاسلاقلری کچیور . اصول مرکزیتك بزی سوروکله‌مسندن قورقدیغمز برحفره‌ده ایشته بو !

*
* *

یازق‌که ، اوچ سنه مقدم ، اقتطافاً نشر ایتدیکم « برنجی ایضاح » ده عدم‌مرکزیت تعبیرینك، بعض محیطلرده اوغرادیغی سؤ تفسیره قارشی یازدیغم برفقره‌یی بوکونده تکراره مجبور اولیورم : « الآن اوتوز ایکی سنه اولکی قانون اساسیمزك بالا احتوا ایتدیکی براصول اداره‌نك ، تبیین منافعنه مجبوریت کوریبورز . بومجبوریت، أك علوی‌مقصدلری، أك سفلی منفعتلره فدادن صیقیلمیان بر سورو غرضکارك افکار عمومیه‌یی اغفاله چالیشمه‌لرندن نشأت ایدییور . فقط ، نسل جدید منور حقیقتی نشر وتعمیمه عازم بولوندیغی ایچین غرضکارلر وجدان ملی‌یی دائما اغفال ایده‌میه‌جکلر ! »

*
* *

کرك برنجی ، کرکسه ایکنجی ایضاحده مسلکمزه متعلق

مقالات تدقیقیه وبالخاصه صباح الدین بك افندینك بو خصوصده یازه‌جقلری یازیلرله بر سلسلهٔ نشریات تعقیب أیلیه‌جكمزی وعد ایتمش و بولزوملی كتبخانه‌نك ‌- ایلك ایكی جزئی قارئلرمزه اولجه تقدیم أیله‌مشدم. بو « صوك ایضاح » له‌ده ایشته بو وعدی ایفایه چالیشیورم.

استانبول : ١٤ مارت سنه ١٣٢٧

سطوت لطفی

اعتذار

متن كتابده قالان بعض ويركول ، نقطه كبی خطالردن ماعدا آتیده اشارت اولونان مهمجه بر قاچ مرتب خطاسی ـ ایدیلن دقت واعتنایه رغماً ـ ینه قالمش اولدوغندن كتابك مؤلف محترمندن طلب عفو ایدەر ، وقارئلریمزكده خطا ـ صواب جدولنه كوره اجرای تصحیحات أیلەملرینی رجا ایدەرم .

س . ل

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۲۰	۱۷	اتهاملرله قارشیلاشدیغنی	اتهاملرله قارشیلادیغنی
۳۰	۵	تجدید ایتمك ایسترم .	تجدید ایتمك ایستدم .
۳٦		(صوڭ سطرك باشنده‌كی « و » فضله‌در .)	
٤۲	۱۲	علوی جنابی دشمنلره	علوجنابی دشمنلره
٤۷	۲	بوسفرەده پارس	بوسفرده پارس
٤۸	۱۲	بو پارتینك نوەسی	بو پارتی‌نك نواتی
٤۸	۲۹	L' ancien.	L' ancien Régime.
۵۲		(مكتوبك نهایتنده‌كی « پارس ۱۹۱۰ » تاریخی سهواً باصیلمامشدر .)	
۵٤	۷	سنه ۳۱۵	سنه ۳۲۵
۵٦	۲۲	وطنددن هركیم	وطندن هركیم

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۵۸	۱۷	اتحاد ترقی	اتحاد وترقی
۵۹		(مکتوبك نهایتنده کی (پارس ۱۹۱۰) تاریخی سهواً باصلمامشدر)	
٦٦	۱۲	آمریقای جنوبی جمهوریتلری	آمریقای جنوبی جمهوریتلرندن بعضیلری
٦۸		(مکتوبك نهایتنده کی « پارس ۱۹۱۰ » تاریخی سهواً باصلمامشدر)	
۷۰	۲۱	59 rue Jacob	56 rue Jacob
۷۵	۱۲	زنکین بر علم صنایع	زنکین بر عالم صنایع
۷۸	۱۱	Poinsord	Poinsard
۷۸	۲٤	تربیه سنلك ترجمان اجتماعیسی	تربیه سنلك رجحان اجتماعیسی
۹۱	٤	احضارینه مساعد :	احضارینه مساعد !
۱۰۱	۱۷	آلشدیره جنی . انسانلغك	آلشدیره جنی ، انسانلغك
۱۰٤	۲۱	آلچاقلغنی	آلچاقلغی
۱۰۵	۱۵	(سطرك باشنده کی « محیطنه » فضله در .)	
۱۱۳	۱۰	ودیکر مأمورلره	ودیکر مأمورلرك
۱۱۹	٤	اوغرانیرسه	اوغراتیرسه
۱۳۵	٦	اوکرنمکه	اوکرتمکه
۱۳۷	۹	اولمسی	اولمسنی

اتحاد وترقی جمعیتنه :

برنجی مکتوب

افندیلر !

شو کوچوك مقدمه‌یه بویوك بر هیکلسازك خلاصه ایتـدیکی برفکر ایله باشلامق ایستیورم .

« کوزلله چرکین برلشدیکی زمان ، دییور ، کوزل ظفریاب اولور. طبیعت ، الهی بر قانونله دائما أك ایی‌یه کیدییور ؛ متصل « اکمل » ه دوغرو میل ایدییور ! »

(روده‌ن) ك بو افاده‌سنی زمین اجتماعی‌یه کچیرنجه :

« حقیقتله قوت چارپشدیغی زمان، عاقبت، حقیقت ظفریاب اولور ! » قوتی انهزامه‌سوروکله‌مه‌مك ایچین بوقانونی‌خاطرلامق، علمیله عمللنمك لازم !

*
* *

سعادت اجتماعیه یولنی کشفه چالیشان بو مکتوبلرده ، بشقه بر یولك یولجیسی بولونان جمعیتکزكده ایلـکی مطلق برصمیمیتله تمنی ایدیلیور وبزه اون ییللق بردشمن اولان اتحاد وترقی‌یه اون

بش ییللق بر دوست کبی جواب ویریلیور . بر یولده یورو -
مدکسه‌ده بر تهلکه‌یه قارشی، بر نقطۀ مدافعه‌دن یورومکه باشلامشدق.
بز بونی اونوتمیور واثبات ایتمك ایستیورزکه : دوستلقنه دشمنلق
قارشیلاشدیغی زمان، عاقبت ، دوستلق ظفریاب اولور! چونکه :
« فطرت ، الٓهی بر قانونله دائما أك ایی‌یه کیدییور ، متصل
« اکمل » ه دوغرو میل ایدییور ! »

* * *

هجوملر ناصل و نیچون باشلادی ؟

مشروطیتدن اول

مشروطیتدن اولکی نشریاتکزك اساسی: (بوتون فلاکتلریمز
استبداددن، استبداد ایسه سلطان حمید و حکومتندن دوغیور !
شو حالده حکومت حمیدیه‌یی دویرر ، یرینه مشروطیتی کچیریرسه‌ك
هر شی دوزلیر ؛ مملکت قورتولور !) قناعتنه مستنددی . بو
قناعتك بزه قناعت بخش اولامادیغی زماندن اعتباراً « اتحاد وترقی »
ده‌کی رفقای سعیمزدن فکراً تباعده باشلادق . غیرتلرینك قیمت
اخلاقیه‌سنی علناً تقدیر ایله برابر [١] مخالفین فرقه‌لری نشریاتنك
جمله‌سنه اس‌الاساس اولان قناعت معروضه‌نك بزی حقیقتدن
آییردیغی ویاکلش بر دستورله هیچ بر وقت دوغرو بر نتیجه‌یه

[١] ترقی : نومرو ١ ، صحیفه : ٣ .

واريلاميه‌جغنی سـويله‌مكه كنديمزی وجداناً مجبور عد ايتدك.
بو مجبوريتك تأثيری آلتنده‌دركه (ترقی) ديمشدی :

« بز بونجه سـنه‌در بر كشـينك ، اوطورديغی داللری كسن بر مجنونك سيآتی صاعقه قاليور ، فنالغك اصليله دكل ، كاوب كچيجی بر شكليله اوغراشيورز . شبهه‌سز ، زمانله بر مركز ثانئ سـيآت حالنه كلن بو ملوث شكلك ، سرعتله دكشمسی لزومنی بزده تصديق ايده‌رز . فقط شكل حاضرك تبـدلی مركز اصلئ سـيآتك سقوطنی تأمين ايده‌من ! . . . عبدالحميد ثانی‌يه ، حضور بال‌ايچنده يوزبيكلرجه جسدی چيكنه‌تن ، بوشين بشريته ظلملرك اقصای خجالتنده اوتوزييل سلطنت سورديرن كيم ؟ . . هيئت اجتماعيه‌مزده‌كی نقصانلر وسفالتلر دكلسـه ! . . . بزجه وظيفه‌لرك الك اهميتليسی ايشته بو نقصـانلر، بو سفالتلری آرامق ؛ وكنديمزی حقيقتله قارشی قارشی‌يه كتيرمك ! »

٢١ آغستوس سنه ١٩٠٦ تاريخلی « شورای امت » كزك :

بزشيمدی معلوم اولان شواحواله‌قارشی نه‌ياپه‌بيليرز ؟ انسان ميدان حرب وجدالده خصمك ضعيف‌حاللرندن، هردرلو علتندن استفاده‌يه ، چالشديغی كبی ، عثمانليلرده استرداد حقوق معرضنده دشمن جانلری اولان عبدالحميدك وهم وتلاشنی نظر اعتباره آله‌رق حركت ايتمليدر » فقره‌سنی (ترقی) حقسز يره تنقيد ايتمه‌مشدی :

« تجربه‌لر واضحاً كوستريور ، ديمشدی ؛ نه‌بيوك برحسن نيته استناد ايدرسه ايتسـين ، يالكز حكومته قارشی باغيروب چاغيرمقـله وطن قورتولاميه‌جق؛ مجر بی‌يكيدن تجربه‌يه قالقيشمق، اولدوغمز يرده صاپلانوب قالمقدر ! [١] تاريخ بشريتده تك بر مثـال كوره‌ميورزكه

[١] بوكون سلامت مليه‌يی مجرد « اتحاد و ترقی » نك سقوطنده آرايان وطنداشـلريمزه قنـاعت فكريه‌مز ، بزی عين جوابی ويرمكه مجبور ايديور .

بر ملتك ، حكمدارینك اوهام وتلاشنی نظر اعتباره آلمقله استرداد حقوق ایتدیكنی كوسترسین ، استرداد حقوق مجرد استحصالده‌كی قوتمزی آرتیرمقله اولور ! بزحریت ایسته‌دك ؛ فقط حراولان ملتلرك اونی ناصل قازاندقلرینی دوشونمه‌دك ، احوال اجتماعیه‌مزك تنقیدینه یاناشمادق ؛ نشریاتمزده بالطبع تأثیرسز قالدی . اكر مستحصل ملتلرده كوردیكمز حریت وسعادتی اله كچیرمك ایسترسه‌ك ، اونلری بودرجهٔ تمدنه یوكسلتن اسباب اجتماعیه‌یی تشریح ایله محیطمزده سالم بر ادراك اجتماعی تولید ایتملی ، هرشیدن اول طانیمغه محتاج اولدیغمز افكاری نشره چالیشمالی‌یز . یالكز بوافكار ؛ بر ویا بر قاچ كشینك مطالعات خصوصیه‌لرندن عبارت قالیرسه طبیعیدركه حقیقته معیار اولاماز !... فقط تدقیقه قویولان هرمتفكره واسع براطمئنان تأمین ایده‌جك تحلیلی مشاهده‌لره ، فنی اثباتلره طیانیرسه بویله بر حركت ، باشلانغجنده مسلسل اعتراضلره ، مكرر لعنتلره بیله هدف اولسه یاپیلدیغی محیطك استقبالی اوزرنده - ایستر ایستمز - درین وپایدار بر تأثیر وجوده كتیرر ! الخ . . . »

الیم و مدید سنه‌لرك تدقیقات وتحلیلاتی نتیجه‌سنده ایدیندیكمز قناعتلرك تعمیمنی ، شورای امتلرك دلیلسز اتهاملرله قارشیلاشدیغنی كورنجه ، خلافكیران محیطنده بری اكثریت ، دیكری اقلیتده اولمق اوزره ایكی مخالف جریان اوكنده بولندیغمزی كوردك ؛ فقط معروض اولدیغمز أك چیركین افترالری بیله ، ییلدیز جنایتلری قارشیسنده كورمه‌مكه ، بیلمه‌مكه جبر نفس ایتدك . دها ارضروم و جوار عصیانلرینك آن ظهورنده ، پارس « اتحاد و ترقی » جمعیتنك علیهمزده داخله كوندردیكی كیزلی مكتوبلردن شكایتخوان اولان و (بو افترالر ، آوروپاده ترك منورلری آراسنده اتحاد

اولامیه‌جغنی اثبات ایدییور) ادعاسنده بولونان مخابرلره قارشی [١]
« امینزکه، دیمشدك ، هیچ بر ترك منوری ، بوکون بر هرج و مرج اضمحلال ایچنده یاشایان وطننك خلاصنه وقف نفس ایتمش وطنداشلری علیهنده بویله برحرکتی قبول ایتمز ! » اهالیمزی حکومت حمیدیه علیهنده جدی حاضرلقلره دعوت ایلرکن‌ده [٢] وطنداشلرمز تشبثی یالکز بزدن بکله‌مکله قالمه‌ملی ؛ شعبه‌لرمزك بولوندیغی موقعده‌کیلر اونلرك قوتنی آرتیرمغه ، بولنمدیغی یرده‌کیلر یکی شعبه‌لر تشکیلنه تشبث ایله‌ملیدرلر . افکار سیاسیه واجتماعیه‌مزه اشتراك ایده‌مینلرده مسلکلری فکرلریـه دها موافق کلن دیکر حریتپرور آرقداشلرمزله چالیشملی ؛ فقط هیچ بر وقت بوش طورماملی . چونکه بو بوشلق ناموس ملیمزه قارشی عفو اولوتماز برسوء قصد اولیور ! » فریادینی رفع ایتمشدك .
مشروطیتك اعلانندن بر قاچ آی اول پارسده عثمانلی مخالفین فرقه‌لر قونغره‌سنك موفقیتله نتیجه‌لندیکنی تبشیر ایله‌ین آشاغیکی سطرلرسه ، مخالفلرمز حقنده بسلدیکمز حسلره علناً ترجمان اولمشدی :

« بو اتحاد برقسممزه منحصر قالمسین ، بیوسین، ملی برقیام ایله مدنی براداره تأسیس ایله‌سین! بوکا موفق اولمق ایچون ترکلرك اولا کندی آرالرنده‌کی وفاق واتحادی آرتیرملری ، آرتیره‌جق تشکیلاتی اصول و انتظام دائره‌سنده هرکون دها بیوك بر تشبث، دها بیوك بر عزم ایله توسیع ایتملری لازم !

بختیارزکه اولادلرینك جمله‌سنه بر مرکز عظیم انجذاب اولمسی ایچون ایجاب ایدن وطنمزده حکومت حاضره مختلف عنصرلره قارشی عن‌المرکز بر تأثیر اجرا ایدییورسه ترکلر صوك حرکتلریله الی المرکز

[١] ترقی : ١٤
[٢] ترقی : ١٦

روانی چوریمکه چالیشیورلر . ایشته آناطولی ، موجودیت اجتماعیه‌سنی اظهار ایده‌لیدنبری یکدیگرندن مزارلرله آییریلان ارمنیلرله ترکلر ، بو اسکی ویکی دوستلر ، میل عدالتدن طوغمه برانجذاب متقابلله برلشیورلر!. حرکتك دوامی شبهه‌سز عناصر سائره‌یی‌ده جذب ایده‌جك! بوکون او بیوك اتحادك کوچك بر نمونه‌سنی عرض ایلین قونغره‌مز اعضاسنی تبریك ایدرکن کندیسنی اونوته‌میه‌جغمز بر صنف وار : تشکیلاتمزی ایچریده جان بهاسنه جانلاندیران قهرمان رفیقلرمز ! هانکی فرقه‌دن بولنسه‌کز ، تبریکه أك شایان اولان سزلرسکز ! . . سز ، قویون سوروسندن فرقی اولمیان میلیونلرجه انسان ایچنده انسانلغمزی اثباته عزم ایدییور ، بو متعفن حیاتدن مترقی برمدنیت چیقاریورسکز ! . . ترکیه‌ده طاغلر کبی باش‌قالدیران‌مستبدلر ، قایغوسزلغه‌اوردوغکز مطرد ضربه‌لرله تیرتیرتیتریور! . . قلبکزله‌ایصیتدیغکز زمین ملیدن قوپاجق قیامتنمون بر زلزله ایله اونلر هپ کوچه‌جك . . . وکوچنکاری طوپراقدن برجهان سعی وسعادت طوغاجق ! . . [١]

*
* *

مشروطیتدن صکره

قایغیسزلغه اوردوغکز مطرد ضربه‌لر آلتنده دور سابق ، قیامتنمون برزلزله‌ایله‌کوچدی ! ... فقط کوچدیکی‌طوپراقلردن بر جهان سعی وسعادت . . . هنوز محتاج انکشاف ! . . . آلقیشلر دورینك قاپانمسنی متعاقب اندیشه‌لر ، کدرلر ، عصیانلر ، فاجعه‌لرله مملو بردور جدید مجهولیت آچیلدی ! مشروطیتمزك ایکنجی سنه‌سنده طنین‌لك « دستوراصلاحات »

[١] ترقی : ١٧

عنوانلی مقالەسندە بردستور موجزلە تسلیم ایتدیکی کبی (نەاسکی ماکنەقالدی ، نە یکی ماکنە ایشلەدی [١] .)

سلطان حمیدك خلعندن ، دور سابق ارکاننك بوسبوتون تشکیلندن بونجە زمان کچدیکی حالدە حکومت مشروطەنك پایتختمزدە الآن ادارۂ عرفیەیە عرض احتیاج ایدیشی ترکیەنك صاغلام بر زمین ترقیدە یورویەمدیکنی اثبات ایتدی . بز ، وطنمزك استقبال مدنیسی حقندەکی نیکبینلکمزی دائما محافظە ایلە برابر مشروطیتدن صکرەکی وقوعاتك ، مشروطیتدن اولکی نشریاتمزە هر نقطەدە حق ویردیکنی ؛ بحران اجتماعیمزك مرکز ثانیسی اولان حکومت حمیدیەنك سقوطی، مرکز اصلیٔ سیأتك سقوطنی تأمین ایدەمدیکنی ادعایە مجبورز .

مرکز اصلیٔ سیأت یالکز شکل حکومتی دکیشدیرمکلە بالطبع سقوط ایدەمزدی ؛ چونکە ترکیەیی دائمی بر ضعف اجتماعیە محکوم ایدەن خستەلق ؛

حیات خصوصیەمزدە : عاطل بر کورەنك ؛ شخصیتك ، مستحصل و مشروع مساعی ایلە یوکسلمەسنە مانع برطرز معیشت ؛ بوطرز معیشتی نسلدن نسلە سوروکلەین منفی بر تربیە !

حیات عمومیەمزدە : حیات خصوصیەمزدەکی عطالتی بوزمینە کچیرن ، احتیاجات محلیەیەاصلا اویمایان ، بوندن دولایی الك چوق مصرفلە الك آز ایش کورن ، ترکیەیی باشدن باشە برقبرستان سفالتە چویرن مرکزیت !

---

[١] بغداد مبعوثی اسماعیل حقی بکك (یکی طنین) دەکی (دستور اصلاحات) مقالەسندن . . .

بوحالده دستور تداوی :

حیات خصوصیه‌مزك شریانلرینی ، شخصیت ماحیسی‌عطالتله دکل ، ـ مثبت وعملی بر تربیه سایه‌سنده ـ شخصیت بانیسی تشبثله اشباع !

حیات عمومیه‌مزك تموینی ، احتیاجات متزایدهٔ محلیه‌مزه اویاجق، اك آز مصرفله اك چوق ایش کوره‌جك ، مرکزیت سیاسیه‌یی قوتلشدیره‌جك ، مفقود اولان وحدت عثمانیه‌یی موجود ایده‌جك ، فعالیت اجتماعیه‌مزك انکشافنه ، آل عثمانك ریاست لازمه‌سی آلتنده حاکمیت واستقلال ملیمزك تقررینه آلت اولاجق بر عدم مرکزیت اداری ایله تأمین ایتمك !

*
* *

تعمیقنه شدتله محتاج اولدیغمز شوحقیقتلر علیهنه‌مشروطیتدن اولکی کبی مشروطیتدن‌صوکره‌ده جمعیتکز هیچ برتدقیقه لزوم کورمه‌دن اعلان‌حرب‌ایتدی. اوتوز اوچ ییللق تحکمی، عثمانلیلر ایچین بر ذل عظیم‌اولان دور سابق رئیسی: « مشروطیت پرور حکمداریمز (!) محترم ومقدس پادشاهمز (!) . . . . » یوللو تعبیرات ایله آلقیشلانیرکن معارضلرندن کندیسنیله اوزلاشمغی ایستمینلر ، بو وطنك اك بویوك خائنلری صاییلدی !

طرفینك موافقتیله اتحادمزی متعاقب جمعیتکزك مذاکراتنه اشتراك ایلەر ، رفقاکزك بر قسمی طرفندن اللریمز صیقیلیرکن دیکر قسمی طرفندن حقمزده اسناد ایدیلمدك شناعتلر قالمدی .

بوتون بونلره رغماً « تشبث شخصی وتوسیع مأذونیت » عنوانلی

« برنجی ایضاح » مزده تأسیسنی ایکی طرفکده اعلان ایله‌دیکی اتحاد، بزجه اوقدر صمیمیتله تلقی ایدیلمش، مشروطیت اداره‌نك قبولنه واسطه اولمش بر جمعیته بو ملوث نشریاتی او قدر آز لایق کورمشدك که معروض بولوندیغمز افترالردن یالکز برینك منبعنی ذکر ایتمش ؛ رساله‌مزك یدنجی صحیفه‌سنده وحدت سیاسیه‌یی قوتلشدیرن « عدم مرکزیت اداری » نك دولتی مقاسمه‌یه اوغراته‌جق بر مختاریت طرزنده کوسترلمسنه قارشی : « اداری اضافتیله‌ماهیت حقیقیه‌سنی، عنواننده بیله تصریح ایله دیکمز بوطرز اداره‌نك « مختاریت » ویا « هیأت ممتازه » اصوللریله هیچ برمناسبتی اولامیه‌جغنك بدیهیتنه رغماً ، ادارهٔ سابقه طرفدارلرینك تشویقات متمادیه‌سی التنده کلمه‌نك معناسی بوسبوتون تغییر ایدیلیور » جمله‌سیله (اتحاد وترقی) نك افترالرینی ینه کورمك ایسته‌مه‌مش ، فقط دلیل نامنه برکونکه‌یه بیله استناد ایده‌مین بوبیتمز توکنمز تجاوزلره ، غیر قابل رد وثائق ایله جواب ویرمك ایچین امضامز آلتنده چیقان یازیلری ، پارچه پارچه انظار تدقیق وانصافکزه وضع ایله‌مشدك. بومطبوع وثائقه رغماً جمعیتکزك « مستقل » بر غزته‌سی ، ٢٦ تشرین ثانی ١٣٢٤ تاریخلی نسخه‌سنده بزم (انتخابات انتریقه‌لری) نه قاریشمش اولدیغمزدن طوتدیره‌رق مقاصد اجتماعیه‌مزه کلیاً منافی برمسلك سیاسینك مروجی بولوندیغمزی ادعا ، وبزی (منفعت شخصیه ملاحظه‌سنی، منفعت وطن اندیشهٔ مقدسنه فدا ایده‌جك کیمسه‌لر) میاننده صیرالاندیردقدن‌صوکره، اثنای‌انتخاباتده (حسن نیتلرینه، محبت وطنیه‌لرینه ، حمیت عثمانیه‌لرینه امین بولوندیغی ذواته :

« اصحاب اغراضك (!) اغفالاتنه قاپیلوب ده نظر اخلاقده لعنتله یاد ایدیلمك کبی برتهلکه یه نفسلرینی آتمه‌لرینی) کمال حرارتله توصیه ایله‌مشدی . »

بو آمرانه توصیه‌لرك نره‌دن و نیچین کلدیکنی اکلامقده کوجلك چکمه مکله برابر « ایکنجی ایضاح » ده جوابمزی ینه برجهته حصر ایتمش :

« طنینك برضربهٔ قلمده ، دیمشدك ، منفعت شخصیه ملاحظه‌سنی منفعت وطن اندیشهٔ مقدسنه فدا ایده‌جك کیمسه‌لر آراسنه کچیرمك ایسته دیکی آدم ، سنه‌لردنبری عائله‌لریمزه : اولادلریکزی ، نقطهٔ استنادلرینی کندیلرنده بولدیره‌جق برتربیه ایله تجهیز ایدك ، دیین واستنادکاهنی کندیسنده ، مشروع مساعیسنده آرایان آدمدر !.

فضائل اجتماعیه وقوای مدنیه‌یی مجرد تشبث شخصینك ترقیسنده ، فعالیت اقتصادیه‌نك تزایدیله تربیهٔ حسیه‌نك تعالیسنده آرایان و بوتون حیاتلرینی ، بوافکاری افکار عمومیه‌یه القایه وقف ایده‌نلر ناصل اولورده انتخابات انتریقه‌لریله اوغراشه‌بیلیرلر .

بز نه مبعوثلغه ، نه مأمورلغه نامزد اولدق ؛ هیچ برقوهٔ بشریه‌دن شخصمز نامنه هیچ برمعاونت ایسته‌مدك ، ایسته‌میورز . حکومت سابقه‌یه قارشی نه‌قدر مستقل ایدیسه‌ك ، حکومت حاضره ومستقله‌یه قارشی‌ده اوقدر مستقلز ، اوقدر مستقل اوله‌جغز . بوتون امللر ، بوتون تشبثلریمز نسل جدیدیمزی مأموریت پشنده قوشمقدن قورتاراجق شعبات مهمهٔ علمیه ، مساعی مثمرهٔ مدنیه‌یه سوق ایده‌جك وسائط اجتماعیه‌یی احضاره منحصر ! بو مقصدی غایهٔ خیال ایدینلرك ، منافع شخصیه‌لری نامنه حکومتدن ایسته‌یه بیله‌جکاری یکانه لطف : کولکه ایتمه باشقه احسان ایستمم ! دن عبارتدر. »

بوکا قارشی ٢٤ شباط سنه ١٣٢٤ تاریخلی (طنین) ده ویریلن جوابك الك روحلی قسمنی ـ اهمیت مخصوصه‌سنه مبنی ـ عیناً کچیریورم :

طنین سر محرری ، حسن نیتمزدن شبهه ایتمه‌دیکنی (!) سویله‌دکدن صوکره :

« بوبابده دییور ، ذره قدر تردّدم اولسه‌یدی شو سطرلری یازمغه لزوم کورمزدم . چونکه انسان نه قدر متین بر عزمه مالك اولورسه اولسون هرکون برطاقم کیمسه‌لرك هر سطرندن کیرلی بر غرض طاشان سیل شتومنی قاریشدیرمقله بعضاً دوچار فتور اولیور . کوریلیورکه بویله‌لرینه قارشی نه سویلنسه ، نه قدر معقول وجدی دلائل سرد ایدیلسه فائده‌سی اولمیه‌جقدر . زیرا اونلر نه سویلنیرسه دیکله‌مه‌مکه اولدن عزم ایتمشلردر . فقط بوکون قارشیمزده‌کی مرد معارضك بودیدیکمز کروه ایچنده بولنه‌بیله‌جکلرینه احتمال بیله ویرمکی وجدانمزه قارشی برحرکت صورتنده تلقی ایلیه‌جکمزدن کمال ممنونیتله شو سطرلری یازییورز . صباح‌الدین بکك دیدیکی کبی :

« مادامکه هپمز برحق ، حقوقك‌ده اك مقدسی اولان وطنککنی مدافعه دعواسنده‌یز . باری اونی هر شیدن اول لایق اولدیغی علو جناب ایله مدافعه‌یه چالیشه‌لم ، حق‌پرست برملتك محور حسیاتی غرضه دکل اخوته ، عالمشمول برمحبته استناد ایدر ! »

اعتراف ایتمکه مجبورم‌که فکرلرمز اتحاد ایتمسه بیله حقنده حرمت بسله‌یه بسله‌یه مطالعاتنی جرح ایتمك ایستیه‌جکم بویله مرد برمعارضه صیق صیق تصادف ایتمه‌مك محرومیتنده‌یم ! »

حقیقتی ولوموقتاً اولسون قبولك ، برفضیلت اولدوغنی تسلیم ایده‌رم . بوفضیلتی اك فعال بر مدافعکزده کورمك ، ایسلکه موفقیتکزی مطلق برصمیمیتله تمنی ایدن بزلرجه قیمتسز برتسلی

عد اولنمامشدی . حتی بوسطرلری جمعیتکزك (نه سویله‌نیرسه دیکله‌مه‌مکه اولدن عزم ایدن افرادی میاننده) دوغرویی دوغرولقله قبول ایدن‌وجدانلی اعضایه مالکیتنی بیلدیکمز ایچین یازییور ؛ اتخادك ، یالکز شایان حرمت اولان وجدانلرینه خطاب‌ایدییورز ! بونی‌دیدکدن صکره طنینی ــ آرزومه رغماً ــ ترکه مجبورم . رغماً ؛ چونکه طنین ، تنقیدك شرائط ناموسپر-وریسنی بردفعه اونوتسه بیله هیچ اولمازسه دیکر دفعه‌سنده اونوتمادیغنی کوسترمکه چالیشیور ؛ حکمت بدایع ایله اولان الفت قدیمه‌سنی بوسبوتون کسمیور . وضعیت‌حاضرهٔ سیاسیه‌سنك آرقه‌سنده : آقشام تفکرلری ، آیاستفانوس کیجه‌لری ، حیات مخیل و حقیقیه صحنه‌لری ، بوتون برسلسلهٔ نفایسله ادبیات جدیده‌مزك اومنور افقلرینی برزمانلر متمادیاً توسیع ایده‌کلمش برسیمای خشین ادبی دائما مختفی !

بزمعارضلرمزك خطالرندن اول فضیلتلرینی آرامغی کندمزه وظیفه‌بیلدیکمز ایچین «طنین»ك «ایکنجی ایضاح»ه قارشی‌حقیقتی قسماً اولسون تسلیم ایدیشنی یالکز کندی حسابمزه دکل آداب عمومیه حسابنه‌ده ممنونیتله تلقی ایتمش ، استقبالکزدن امیدوار اولمغه باشلامشدق . اکر نشریاتکز بواستقامتی تعقیب‌ایده‌یدی ، جمعیت وفرقه‌کزك طبیعی‌الوقوع اولان خطالرینی ، ــ متصل اورتمکه چالشه‌جغی یرده ــ دوربین وناموسکار برجسارتله تعمیق وتنقید ایده‌رك وهرشیدن اول حق وحقیقته ترجمان اولمق ایستسه‌یدی ، دور سابق جورنالجیلغنك یرینی طوتان بودور حاضر افتراجیلغی ، وجدانلری دائما کورلشدیرن شو آلاجه

قارا کلقار موقعلرینی ؛ یاواش یاواش دها مشروع اندیشه‌لر ، دها عالی تحسسلر ، دها جدی تتبعلر دها بیوك ایشقلره ترك ایده‌ر ؛ وطنك الك وجدانلی اولادی اتحاد و ترقی‌ده ، عنواندن زیاده معنایه صاحب بر انقلاب ، رحیم و شفیق بر آغوش صیانت کشف ایتمش اولوردی ! نه یاپالم که وقایع ، صیغهٔ شرطیه ایله بسله‌نن بو کوزل امیدلردن جانلی بر حقیقت چیقارمق ایچین دها پك چوق چالشمغه محتاج اولدیغمزی کوستردی ؛ نشریات اجتماعیه‌مزك اصابتنی بر کره دها اثبات ایتمش اولدی .

پارس ـ ١٩١٠

ایکنجی مکتوب

محور حسیاتمز متفسخ بر غرضه استناد ایدییور .

اثباتلر :

آجی بر درس اجتماعی اولان ۳۱ مارت فاجعه‌سنك یچنلرده سنهٔ دوریه‌سنی ادراك ایده‌رکن مناسـتر جمعیتکزك رسماً صاحبی بولوندیغی (نیر حقیقت) ده بزه قارشی ایراد ایتدیکی خطبه‌یی تبرکاً بر کره دها اوقودم وبو (ضیافت دماغیه‌یی) شرفکزه تجدید ایتمك ایسترم . ۱۲۰ نمرولی « نیر حقیقت‌دن » عیناً :

« سلطان زاده صباح الدین بکه »

« اقدام غزته‌سنده عثمانلی عسکرینه خطاباً برمکتوبکز کورولدی. اولا شوراسنی سویله‌یه‌لم که سزك عموم عثمانلی عسـکرینه آرتق حق خطابتکز یوقدر . سز آنجق کیملره پاره ویردیکز ، کیملرك قلبنی صاتون آلدیکز وهانکی نفرلر سزك فکر مفسدتکزه خدمتکار ایسه اونلره سویله‌یکز ؛ زیرا ، برجانی‌یی قارشیسنده ، الآن سربستجه سویله‌نه‌جك عسکر ، بورالرده هیچ یوقدر .

شریعتدن بی‌خبر کیمسه‌لرك باشـقه‌لرینه درس و یرمه‌سی کولونج

اولیور . دییورسکزکه : (... شریعت مطهره‌مزی یالکز ایسته‌مکله قالمایوب اونی طوغریدن دوغرویه اجرا ایتمککزی دیله‌یورز ؛ چونکه شریعت ایسته‌ینلر هرکسدن اول شریعتك امرلرینه اطاعت ایتمه‌لیدر .) آفرین واعظ ! . . درس کوزل ، فقط تحفجه ! . . شو سطرلریکزی تحلیل ایدرسه‌ك کوره‌جکزکه (ای عسکرلر ، سز شریعت ایسته‌یورسکز اما ، کندیکز شریعت دائره‌سنده کیتمیورسکز . شریعتك امرلرینه اطاعت ایتمیورسکز ! (سوزلری ریاکار سطرلریکزك آلتنده صاقلانمشدر . سز بوراده دوغری سویلیورسکز (هر یرده سویله‌مکه چالشدیغمز کبی) . واقعا (شریعت ایسته‌رز) دینلرك اله باشلری هپ پاره‌لریکزك (؟) سوق سفاهتیله استانبول میخانه‌لرینی مکان اتخاذ ایدن برطاقم الجاقلردر، بونلر راقی‌یی ایچر ، رزالتك بویوکنی یاپار وصباحلین مجلس مبعوثان اوکنه کله‌رك (شریعت ایسترز) دیه باربار باغیررلر . حالبوکه اونلرك آلنلری عمرلرنده سجده یوزی کورمه‌مش، دیللری ، بلکه بر دفعه‌جق اولسون کلمهٔ توحید وشهادتله تأیید ایمان ایتمه‌مشدر . مسأله‌یی یالکز بر طرفدن یوروتمیه‌لم رئیسلری سرخوش وحدتی اولان « اتحاد محمدی » نامی آلتنده طوپلانان عسکر قاچاقلریله خفیه سوپرونتولرینك ماهیتی دها بربادر . ذات جوان بختانه‌لری ایسه بوقبیلهٔ دربدرك مدیر سیأتی سکز ! بونی بزدن اول برچوق آوروپا غزته‌لری ده سویله‌دیلر (١) فقط رجا ایده‌رز ؛ برآز محاکمهٔ وجدانه عودت ایدیکز ؛ شریعت یالکز استانبولده‌می ایسته‌نیور ؟ . . کری یه قالان اوتوز میلیون خلقه استانبولك اك مبارك علمای اسلامیه‌سندن مرکب اولان جمعیت علمیه عجبا نه‌دن بویله بر دعوایه قیام ایتمیور ؟

هر ملتك خاندان سلطنتی تاریخده بر ماهیت اصلیه‌یی حائزدر برعائله‌دن ظهور ایده‌جك بدطینت ، یالکز کندی صحیفه‌سنك محیطنده

[١] مطبوعات غربیه‌ده بوادعانك‌ده تماميله عکسنی اثبات ایده‌جك الده بر چوق وثیقه‌لر وار !

قالیر ؛ فقط سز صوك حركاتكزله عثمانلی خاندان سلطنتك مستقبلات تاریخیه‌سنی لکه‌دار ایدییورسکز . مادام كه سیاستدن چكلدیككزی اعلان ایتدیكز ، نه‌دن كیزلی خنجرلرله ملتك صحت استقلالنی قاناتمق ایسته‌دیكز؟ عالم سیاستدن چكیلمك سزجه عالم جنایته كیرمكمی‌در ؟ ..

سز اولجه استبداددن قاچمشدیكز ، شمدی‌ده مشروطیتدن قاچیورسكز ؟ او حالده سز نه ایستیورسكز؟ دیمك كه سز استبدادله مشروطیت آره‌سنده برشی ! یعنی هر حالده كندیكز ایچون فائده‌لی برشی بكلیورسكز ؟ . .

خایر نجابتمآبا ؛ ملت منافع وطنیه‌سنی تأمین ایتمزدن اول ، هیچ كیمسه‌نك احتراصاتنه اسیر اولمق ایسته‌مز . سز مادام كه عمریكزی آوروپاده كچیردیكز ؟ مادام كه ینه اوراده كچیرمكه قرار ویردیكز آرتق بزی‌ده راحت براقكز ؛ ایشته ملت سزك زهریكزله بر بحران خونین دها كچیردی .

شمدی‌یه قدر مفلوج طوران قلمكز شمدی نه‌دن عسكره قارشی بر درس شریعت ویرمك مجبوریتنی حس ایتدی؟ . . سز پلانی ترتیب ایدك ، جنایتی حاضرلایك ، ملتك مزارینی قازك وصكره‌ده آرقه‌كزده قوپاجق قیامت فساد و انهدامه قولاقلریكزی قاپایه‌رق قاچیك ! ایشته سزك وطنه خدمتكز! .. فقط ، ای صباح الدین بك! . . بونلر تراكم ایتمش برر آه وطندركه رب‌الانتقام حضرتلری هم دنیاده هم آخرتده سزدن بونلرك آجیسنی چیقاره‌جقدر .

رفیقكز وحدتی‌یه كلنجه ، [زواللی‌نك ، رسمنی بیله كورمه‌دم!] اوده سزدن اول غزته‌سنده اعتراف جنایت ایتمشدر «وولقان» نامیله چیقاردیغی نسخهٔ فاسده‌نك باش طرفنده (معلوم اولان بش كشی‌یی وطن خارجنه چیقارمازسه‌كز تسكین غلیان ممكن اوله‌ماز) دییوردی اثنای اختلالده ایسه معلوم اولان بش كشی‌یه هجوم ایدلدی . آرتق كونش كبی آشكاركه ترتیب ایتدیككز عصیان قطعیاً شریعت اوغورنده

دکل. بش کیشیدن انتقام آلمق ، استبدادی استحصال ایله پاره اولوقلرینك آلتنده اتکلریکزی آچمق و دها کیم بیلیر، نه قدر سفاهتلر اجرا ایتمك ایچون ارتکاب ایدیلمشدر .

الله بویوکدر ، اسکی استبدادچیلردن ناصل انتقامزی آلدیسه سزدن‌ده اویله‌جه آله‌جق ؛ بو ملت ناجیه امید ایتدیکی مسعودیته نهایت ایریشه‌جکدر . عسکر بردفعه آلدانیر ؛ ایکنجی اغفال‌شبهه‌سز قفاکزده بر ییلدیرم دهشتیله ینه کندیکزی (یاقه‌جق ، حق یرینی بوله‌جقدر . »

اوکا هیچ شبهه یوق ؛ بز کورسه‌کده کورمسه‌ك ده ، حقك یرینی بولاجغی ادعاسنی تعظیمات لایقه ایله قبول ایله‌دکدن صوکره دیه بیلیرم که ، جمعیتکزدن مهم بر جزؤك احوال روحیه‌سنی بوقدر ایی تجسم ایتدیرن بر وثیقه‌یه آز تصادف ایتدم .

دیکر برمروج فکریکز ، علیهنده‌کی اسناداتدن شکایت ایده‌رکن (معرفت‌سویله‌مکده دکل، اثبات‌ایتمکده‌در!) دییوردی. نه دوغرو سوز ! باقه‌لم « نیر حقیقت » کز هانکی اثباته استناداً جنایتمه حکم ایدییور ؟ . . « بلغار غزته‌لرینك یازدیغنه کوره دییور ، ارتجاع پلانلری صباح‌الدین بك طرفندن ترتیب ایدلمشدر . ویوم وقعه‌دن ایکی کون اول‌ده روایته نظراً باشنه شابقه کیه‌رك فرار ایتمشدر . طوغروسی وطنپرور ، خادم ملت ، بیوك بر ذات (!) شیمدی (معرفت‌سویله‌مکده دکل ، اثبات ایتمکده‌در) . دیین منطقی « طنین » ه صورا بیلیرمی‌یم ؟ . . اورته‌ده مضحك

بر یالان ، رذیل بر افترادن باشقه اثبات نامنه ذره بیله یوقکن نه حقله مدافعهٔ حق وحیثیته منحصر بوتون بر عمر ناموسکاری چیکنه‌مك ایستیور ، یاخود بونی ایسته‌ین رفقا کزی معذور کوریبورسکز ؟ . . بر وطنداشکزی جنایتله اتهام ایچین ، نظرکزده ، لاعلی التعیین بر بلغار غزته‌جیسنك ینه محیطکزدن چیقمه روایتلردن ملهم اولارق نقل ایتدیکی بیك بر کیجه ماصاللرندن باشقه برشی لازم دکلسه ، حقوق آخره حرمت امر ایدن دعوای حریته هانکی صلاحیتله قالقیشیورسکز ؟ . . بویله بیچاره یالانلر ، عامیانه تجاوزلر ، غافلانه اتهاملرله ینه بر قسمکز طرفندن اخلاق عمومیه‌یه مشؤم ضربه‌لر ایندیریلوب طورورکن هانکی صفتله مخالفلردن اثبات بکلیورسکز ؟ . .

اولا ، ایچیکزده‌کیلره مرام آکلاتك ، صوکره باشقه‌لرینی حق وانصافه دعوت ایدك ! . . .

*
* *

نیر حقیقتکز ینه عین نسخه‌سنده : (بو انقلابی احضار ایله وجوده کتیرن « اتحاد وترقی » جمعیتنك ملته مدیون اولدیغی وظیفهٔ فداکاری‌یی ایفا ایده‌رك برکناره چکلدیکنی !) ادعادن (!) صوکره « بو اثناده دیبور ، کویا سنه‌لردن بری وطن سلامتی ایچین اوغراشان پرنس صباح‌الدین بك عودتله (احرار) نامی آلتنده بر فرقه تشکیل ایتدی . پرنس جنابلری مطلع انوار حریت طانیدیغی مناستره‌ده کلمش وعالی نقطه‌لردن دم اورمق شرطیله وطنپرورانه نطقلرده ایراد ایتمشدی . کندیسنك برچوق سنه‌لر وطن جدا یاشاماسی ، مرکز اسرافات اولان سرایه صوقولماسی ، عموم نظرنده وطنپرور

طانماسنه سبب اولدی ؛ بناءً علیه تشکیل ایتدیکی فرقهٔ احرارده شخصنه ، مسلکنه نسبتله ضررسز وبلکه‌ده سلامت وطنه خادم امیدیله امنیتله تلقی ایدیلدی. » « طنین » ك وقتیله «لاتورکی» غزته‌سنده‌کی (اصمارلانمه) سطرلردن ملهم اولارق انتخابات اثناسـنده نشر ایتدیکی برمقاله‌سنه « ایکنجی ایضاح » ده جواب ویررکن :

« فرقهٔ احرارك پروغرامی میدانده . دیمشدك ؛ هدف سعی بوسبوتون سیاسی !... بزسه هرشیدن اول اجتماعی بر مقصد تعقیب ایدییورز . بومقصد هنوز ، اتحادك ، نه ده احرارك پروغرامنده موجود ! « لاتورکی » نك معهود افشاآتنه کلنجه ؛ بونلرك هیئت مجموعه‌سی ، یعنی « صباح الدین بك فرقه‌سی » سوزی بر وهم محض اولمقدن باشقه برشی دکل !... مسلکمزی طانیه‌رق لهمزده بولونانلرك برقسمیله ، علیهمزده بولونانلرك جمله‌سی هانکی فکره خدمت ایله‌دیکمزی یقیناً بیلسه‌لر ظن ایدرم که ایکی طرفده ادعاسندن واز کچه‌جك . چونکه بر منفعت خصوصیهٔ سیاسیه کوزه‌ته‌رك لهمزده بولونانلره وعد ایده‌جك مأموریت ویا حمایه‌لریمز اولمادیغی کبی علیهمزده بولونانلرك‌ده اللرندن قاپمق ایسته‌یه‌جکمز هیچ بر موقع یوق ! شو حالده ایکیده برده فرقه‌مدن بحث ایله‌مکدن اوصانمیانلر ، اونك یرینه هرنه دیسه‌لر زمانلرینی اصلا غیب ایتمیه‌جکلر . فقط بونی کیمه اکلاتملی ؟... »

سؤالك نه قدر بجا وأليم اولدیغنی یوقاریکی یازیلرده واضحاً کوسترمیورمی ؟

نیر حقیقتکز حقیقته اولان بغضنی اثبات یوللو دییورکه :

« پرنس جنابلرینی ، الی الابد محرومیته محکوم اولدیغی وطننه عودت ایتدیرن و اونی آلقیشلر و حتی احترامله قبول ایدن بو وطن

وملته ، نه کبی غرضی وارمش که ، اجلاف و ارازلدن (!) مرکب برفرقه تشکیلیله ملتك باشنه بلا ایتسین ؟ »

فقط (الی الابد وطن جدا یاشامغه محکوم اولدیغمزی) اعلان ایدەرکن بو محکومیتك، کندی وجدانمزدن باشقه برمحکمەدن صادر اولمادیغنی بر لحظەجق دوشونمه یوقمیدی ؟ . . . اجلاف وارازلدن وجوده کتیردیکمی فرض ایتدیککز اسکی فرقهٔ احراره کلنجه بو ، مناسترده مسافرکز بولونورکن خبرم بیله اولمدن تشکل ایتمش ، استانبوله عودتمزدن صوکره ایسه ، ـ برفرقهٔ مخالفەنك لزوم موجودیتنی تصدیق ایله برابر ـ فرقەیه التحاقمز ایچین وقوع بولان لطفکار دعوتلرك جملەسنه ـ مسلکمزده ثابتقدم قالمق عزمیله ـ اعتذار أیلەمشدك . بزم ، وثیقەلرله اثبات ایتدیکمز حقیقتلره ؛ سزك ، دائما قول مجرددن عبارت ادعالرله هجوم‌کز ، انسانیت ممتازەنك علامت فارقەسی اولان حسیات غیر اندیشی‌یه قارشی نه فجیع بر بیکانەلك کوستریبور! مهم برقسمی ارباب ناموسدن طوپلانمش ـ وسزده اولدیغی کبی ـ مشروطیتك استحصالی اوغورنده منفالرده سورونمش ، زندانلرده چورومش ، بیك قهر ایله یوغورلمش وطنداشلرکزدن ؛ بیکلرجه عثمانلینك ، حقوق ملیەلرینك مدافعەسنی ید امانتلرینه تودیع أیلەدکلری حیثیتلی مبعوثلردن وجوده کلمش برهیئته قارشی ، ـ اکر حقیقی معناسیله عدالتدن ، آداب مدنیەدن غفلت شرط ایسه ـ باری کندیکزه ، فرقەکز مبعوثلرینه رعایةً اولسون بو (اجلاف وارازل) سوزی قدر بدبخت کلمەلرقوللانمەیدیکز! وقوللانمەکز! و بوقبیل اتهاملر ، آنجاق بیطرف و عادل بر محکمه طرفندن

ویریلن حکملردن صوکره کلیرسه مشروع اولابیلیر ؛ یوقسه اورته‌ده هیچ برحکم قانونی ، حتی برامارهٔ منطق بیله یوقکن ، محله دیدی قودیلرینه ، یاخود قصداً وقوع بولان افترالره استناد ایتدیریلیرسه اوزمان تحقیرلرصدور ایله‌دکلری یینلره رجوع ایده‌ر!

« وطن وملت بو پرنسه نه‌قدر علو جناب کوسترسه ؛ اوده برزمانلر سرایك عادات ومألوفاتنه تابع اولدوغی جهتله یاراناماز . اییلکه مقابل بهمه حال کملك کورر ؛ چونکه استبداد بو پرنسك‌ده دماغنده بر جاذبه ؛ بر تأثیر ساحرانه براقشدر . » فقره‌سنده‌ده برلحظه طورالم : تشبث واستقلال شخصی لهنده ، پولتیقه‌جیلق ، تغلب وتسلط علیهنده موقع طوتانلرك باشقه‌لرینه یارانمغه ، چالشملرینه ناصل امکان یوقسه هیچ کیمسه‌نك‌ده اونلره یارانمغه احتیاجی یوق ! .. فقط سرایك عادات ومألوفاتنه ، بزم بر زمانلق تابعتیمز بیله دماغمزده استبداده قارشی بهمه‌حال بر جاذبه ، بر تأثیر ساحرانه براقسی ایجاب ایدییورسه ، سرایك عادات ومألوفاتنه یالکز بر زمانلر دکل فقط هر زمان تابع اولا کلمش اولان خاندان سلطنت ارکاننك دماغلرنده بو استبدادك عجب نه یولده بر ایز براقسی لازم کله‌جك ؟ غزته‌کز کویا بزه حصر ایتدیکی شو ایکی سطرنده ، حتی شو بر (یارانمق) کلمه‌سنده پادشاهندن الك کوچوکنه قدر یالکز آل عثمانی طوپدن اتهام ایتمکله قالمیور ؛ عموم ملتی ده بر طالقاووق درکه‌سنه ایندیرییور ! ! ادب وتربیه‌دن مطلق بر محرومیت نتیجه‌سی اولارق یازیلان شو سطرلرده الك سطحی بر نشانهٔ منطق بیله یوق ! محررکز، سرایك عادات ومألوفاتندن دم‌اوررکن سرای

کلمه‌سنك بزده افاده ایتدیکی معنادن بوسبوتون بی خبر بولندیغنی کوستربیور . فی‌الحقیقه هانکی سرای؟ . . . اکر بونکله ییلدیز سرایی قصدایدیلیورسه اوراسا کنلری‌ده ایکی صنفدن .. متغلبلرله مغـدورلرندن مرکبدی . حتی خاقان سـابقك اوز اولادلرینی بو مغدورلر میاننده صایمق شبهه‌سز موافق انصاف وعدالت اولور . فقط بز ، ییلدیز ده برکون بیله یاشـامدقکه شـو ادعانك طوتار بریری اولسون ! . بالعکس ییلدیز عادات ومألوفاتی علیهنه قیـام ایچیندیکه کندمزی عاقبتی مجهول ، الیم بر حیات منفایه محکوم ایتدك !

« جمعیت ، ینه «نیر» کز یازییور ، استبدادله اك مخاطره‌لی زمانلرده پنچه‌لشدی ،اولوم قودقولری ایچنده اوغراشدی ؛ فقط افرادندن هیچ بری کله‌جك مخاطره‌یی آخره ترك ایله فرار دنائتنی ارتکاب ایتمدی . » هرکس بیلیرکه وقتیله جمعیتك تعقیب ویا توقیف ایدیلن اعضاسی ، ایلك فرصتده قاچمغه چالشیرلردی . بر قاچ کشی‌ده بالاختیار منفا یولنی طوتدیلر . فقط ماضیدن مثـال کتیرمکه نه‌حاجت ؟ . . موضوع بحث أیله‌دیکمز سـطرلر دها یازیلرکن ، جمعیتکزك استانبولده‌کی أك معروف اعضاسی دلیکدن دلیکه صاقلانمغه یاخود قاچمغه مجبور اولمامشلرمیدی ؟ . . .

بونکله برابر بزجدی برتهلکه‌دن قاچان بوذواتی مؤاخـذه ایتمیورز . لزومسز یره اولمك ایسـته‌مین رؤساکز ایچین باشـقه چاره یوقدی . لاکن دها ایلك سـلاح پاطیردیسـنده بوچاره‌یه نه‌بویوك برسرعتله توسل ایدلدیکی میدانده طورروب طوررکن :

« جمعیت ، استبدادله أك مخاطره‌لی زمانلرده پنچه‌لشدی . اولوم

قورقولری ایچنده اوغراشدی . فقط افرادندن هیچ بری کلن مخاطره‌یی آخره ترك ایله فرار دنائتنی ارتکاب ایتمدی ! »

جمله‌سنی ناصل تفسیر ایده‌رسکز ؟ . . . افندیلر ! کندی غزته‌کزده ، (کله‌جك بر مخاطره‌یی آخره ترك ایله فرار دنائتنی ارتکاب ایتمش اولمقله) اتهام ایدیلیورسکز ! . . نیر حقیقتك بزم علیهمزده کی الك حیاسز تجاوزلرینی تصویبکار بر سکوت ایله کچشدیره بیلدیسه‌کز باری کندی حقکزده ویردیکی شو حکمی رد ایچین اولسون بر حرکتده بولوندیکزمی ؟ . . خایر ، اونیده یاپمدیکز ! اویله ایسه ، بزی بر آز دها دیکله‌مك زحمتنه قاتلانیویرك .

*
* *

مشروطیتدن اول اولدیغی کبی اوندن صوکره‌ده‌اك زیاده مظهر نفرتی بولوندیغمز سلطان حمیدك بوتون استانبول عسکری طرفندن « پادشاهم چوق یاشا ! » آوازه‌سیله آلقیشلاندیغی ، یوزبیکلرجه فشنکلرك یانی‌باشمزده پاطلادیغی زمان ، فراریکزی مشروع کورن بزلر ، عین فراری کندی حقمزده تجویز ایتمه‌دك . بز ، خاقان مخلوع علیهنده مشورتله شورای امتلرك یاپدیغی کبی ییللرجه مدت ، بر لسان مدنینك احتوا ایله‌بیله‌جکی بوتون تحقیرلری صرف ایتدکدن ، اونی « قیزیل جانوار » عنوانیله تلقیب ایله‌دکدن صوکره ، حضورنده تعظیملرله اکیله‌رك قانلی اللرینه صارلمدق ، او قان دوکدیرن قانلی دوداقلرك تماسیله‌ده جبهه‌مزی کیرلتمدك ! ! رؤسای معارضینك همان جمله‌سی او چوروك تخته صارلدقلری حالده همشیره زاده‌سنك ، سلاملرینه

مقابله‌دن بیله استکراه ایتدیکنی کوروب‌ده امضاسز مکتوبلرله کندیسنی تهدیده قالقشدیغی زمان ، (دنیانك بوتون تاجلرینی باشنده طوپلاسه ، بر قاتل قارشیسنده أ کیله‌میز !) دن باشقه جواب آلمادی ! . . مشئوم ولادتنی تبریکاً استانبولك طوناندیغی کیجه ، بز أویمزك قندیللرینی سوندیردك ؛ یقدیغی اوجاقلرك آلتنده جان ویرن قربانلر ایچین خلاق حیاته عرض مناجات أیله‌دك ! . . .

صاغلام بریولده یورویه‌مه‌مك ، اذعان وادراك دوشکونلرینه نامکزه سوز سویله‌مه حقنی ویرمك قومیته‌جیلغی عسکرلکه قدر تشمیل ایتمك نهایت بزه (۳۱ مارت) فاجعه‌سنی یاشاتدی .

ضابطلرندن برقسمنك کیجه کوندوز پولتیقه‌جیلقدن آییرلمادیغنی کوره کوره ، بولانیق صولرده آولانمغه آلشقین بر قسم دشمنلر کزك‌ده سوزلرینی ایشیده نهایت انضباط عسکری‌یه آچیقدن آچیغه وداع ایدیورن عسکرك (شریعت ایسترز !) فریادیله رؤسای اتحادی پاره‌لامغه یورودکلری وقت ، بز ، اوردوسز ، سونکوسز فقط وجدانمزك اولانجه قوتیله بو جنایتی علناً تقبیح ایتدك !

*
* *

عصیانك او ایلك کونی ، اختلالجیلر حکومتی دویرمش ، جمعیتی قاچیرمش ، لاکن محمیسی اولان سلطان حمیدی آلقیشلامغه باشلامشدی . سلانیکدن هنوز هیچ برخبر یوق ! . . حرکتك برقتل عام اجراسنه میدان ویره‌بیلمسی احتمالی سفارتلرجه دوشونیله‌رك اجنبی دونمالرینه حاضر بولونمالری ایچین خفیاً امرلر

کیتمش ؛ اورتەدە حکومت نامنە سلطان حمیددن باشقە قوت قالمامش ، مشروطیتلە برابر وطنك استقلالی تهلکەیە دوشمشدی . . . بز ، او فجیع دقیقەدە ، نیر حقیقتك دیدیکی کبی باشمزە شاپقەیی طاقەرق مصرە قاچادق ، جانمزی دیشمزە طاقەرق دونمایە کیتدك ؛ اورادەکی عسکرك ـ سلطان حمید طرفنە کچمشسە ـ بزی سونکولریلە دلیك دشیك ایتمسی احتمالنە رغماً حریت پرور طانیدیغمز بر قاچ ضابطك سلامت عمومیە نامنە وجدانلرینە مراجعت ایلەدك : (وطنی قورتارمق ایچین عبدالحمیدك خلعندن باشقە چارە قالمدی ؛ ییلدیز ، دونمانك طوپلرینە قارشی طوراماز ! بوحالدە بر مجلس مشورت عقد ایلەیك ، ممکنسە اتحاد و ترقی اعضاسنیدە بورایە طوپلایك ، متحد دوشرسەکز محمد رشاد افندی‌یی درحال اجلاس ایدك !) دیدك .

فی الحقیقە مبعوثان‌لە اعیانی اختلالجیلرك تهدیدلرندن قورتاروب دونمایە آلمق و حکمدار سابقی لزومسز برچوق جنایتلرك ایقاعنە میدان ویرمەدن قانونی بر حرکتلە درحال خلع ایتمك هر نقطۀ نظردن مرجحدی . فقط بزی ، اونوتەمدیغم بر نزاکتلە قبول ایلەین و مطالعەمزە حق و یرن ضابطلردن بعضیلری مع التأسف فراری دها قولای کوردی ، دیکرلری‌دە بالطبع سکوتە مجبور اولدی .

*
* *

سلطان حمیدك خلعنە دائر ایلك تشبثدە بولوندیغمز ، و بر امریلە هر طرفی قیزیل قانە بویامغە حاضر برقوۀ مسلحە قارشیسندە

یاپه‌یالکز قالدیغمزی کوردیکمز زمان بز ، یرمزدن ینه آیرلمدق . عصیان ایدن عسکرك علمای دین حقنده اولسون بر وضع احترامکاری محافظه أیله‌دکلرینی و بووضعیتدن برطاقم سرسریلرك استفاده‌یه قالقشمسنه مقابل علمانك عصیان علیهنده صمیمی بر تشبثده بولنمغه میل ایتدکلرینی کورونجه حصه‌مزه اصابت ایدن تشکری ایفادن صکره ، کندیلرینی عصیانك تسکیننه دها بویوك مقیاسده چالشمغه دعوت أیله‌دك ؛ مطبوع اولان بو بیاننامه‌ده : چالیشك ، دیدك ، بوکون هر زماندن زیاده چالیشك که اهل اسلام ظلمه آلت اولمق احتمالندن بوسبوتون قورتولسون ، بوندن بویله مروت ، اخوت ، فضیلتندن باشقه بر مقصد تعقیب أیله‌مسون ! . . چالیشك ، بوکون هرزماندن زیاده چالیشك که یورکاریمز ، کین وغرض چارپنتیلرندن ابدیاً مصون اولسون ؟ مروتی ، علوی جنابی دشمنلره قدر تشمیل ایده‌لم . اللهك تحسین ایلیه‌جکی اخلاقایله تخلق ایلیك ! دینی و « جناب حق الرحم الرحمن‌در » بیوران دینمز ، بزی أك کوچك برظلمدن ، أك جزئی بر غرضدن بیله شدتله منع ایدر . چالیشك بوکون هر زماندن زیاده چالیشك که استبداد ، ظلم و عدوان وجدانلرمزك حدودندن ابدیاً طرد ایدیلسین . اللهك احسان ایلدیکی بر حیاتی مشروع بر سبب اولمادقجه ، نزع ایتمك حقنه هیچ بریمز ، هیچ بر وقت مالك دکلز ! بونی ، بو حقیقت دینیه‌یی أك جاهللریمزه بیله آکلاتمق أك مقدس وظیفه‌مزدر ! »

شریعت بهانه‌سیله عصیان ایدن وعصیان أیله‌دیکندن دولایی امرای عسکریه ایله رابطه‌سنی بوسبوتون قیرمش اولان افراده قارشی‌ده شریعتك جنایتله مدافعه ایدیله‌میه‌جکنی آچیقدن آچیغه سویله‌دك . بوایکنجی بیاننامه‌ده : « پیغمبرمز ، (بن دنیایه کوزل

اخلاق طانتق ایچون کلدم) بیوریبور . قرآن کریممزدهده ، (عدالت و ایلکله) امر ایدییور . دیمک که دینمزه اویغون بر فتوای شرعی آلمادن هیچ بر فردك جاننه دکل ، قیلنه دوقونمغه حقمز یوقدر ! وطنه خائنلك ایدنلری شریعتك امریله قانون جزالاندیرر . بونك اجراسی ایسه ملتك اتفاقیله یالکز حکومته براقلمشدر . باشقه درلو حرکت ایدهرسهك شریعت نظرنده قاتل کورولورز . قاتللك ایله مسلمانلقسه هیچ برزمان باریشهمز .) وکذا : اللهدن ناصل قورقیورسهکز ظلم ایشلهمکدن حتی ظلمه آلت اولمقدن بیله اویله‌جه قورقوکز ؛ چونکه « الله ظالملری هیچ بر وقت سومز ! . . » ایشته بو امری اونوتمدیغمز و اونوتمامیه‌جغمز ایچین دور استبدادك اوایکرنج ظلملرینه‌قارشی‌متفقاً قیام ایتمشدك . دوشونك اوقاره‌کونلری که طشره‌ده‌کی عسکرآچ ، چیلاق ، توز طوپراق ایچنده جان چکیشیوردی . حکومت مستبده‌نك یمنه کوندردیکی افراد ، اکمك یرینه چاریقلرینی کوه‌له‌مکه مجبور اولیوردی ! . . .

. . . .

فقط اونوتمایك ، هیچ بردقیقه اونوتمایك که ، شریعت ؛ مسلم غیر مسلم یرلی واجنبی هرکسه ، حتی بوتون مخلوقاته قارشی خیر خواه اولمغی ، ایلك ایتمکی امر ایدییور . او حالده هیچ کیمسه‌یی اینجتمه‌یك ! درحال ضابطلرکزله باریشك ، قوجاقلاشك و امرلرینه اطاعت ایدك ! . . . »

برکره بوسوزلری اوقویك ، برکره‌ده نیز حقیقتکزك شو صوك خطابنی دیکله‌یك : « حادثه مسببی آلچاقلر ! اونوتمه‌یکز ؛ الله عادل و منتقم حقیقیدر . قوماندا ایتدیکی عسکرینه ناحق یره قانی دوکدیردیککز ضابطلر ، حضور کبریاده او خون مظلومیتله سزدن طلب حق ایده‌جکلر .

بوکون او شهیدلرك ترك ایتدکاری یتیملر ، عائله‌لر ، والده‌لر ،

بیچاره‌لر خنجر ظلم و اعتسافله جریحه‌دار اولان قلبلرندن قوپان انین مغدورانه‌یی ، کوزلرندن آقان سیلابهٔ تأثری خدای ذوالجلالك بارکاه عدالتنه دوکویورلر . بوکون غنودهٔ خواب ابدی اولان عسکر اجدادمزك بزه ترك ایتدیکی شهرت جهانکیرانه‌یی اخلاقی اولان عسکرلره لکه‌دار ایتدیردیککزدن دولایی هپکزه لعنتلر اولسون! ...»

بوکلدستهٔ لعنت ، بونمونهٔ فضل وادب (!) بزه مناستر هیئت مرکزیه‌کز طرفندن اهدا ایدیلیر وروایته (!) نظراً ، عصیانی حاضرلایوب صوکره‌ده مصره قاچدیغمز فرط مسرتله اعلان اولونورکن محمود شوکت پاشا ایله اوزمان برنجی دیوان حربه ریاست ایدن خورشید پاشا ، حربیه نظارتنده‌کی اوطه‌مه کله‌رك توقیفمك سببسزلکندن دولایی اعتذار أیله‌یورلر ؛ طالعك دها غریب برجلوه‌سی اولمق اوزره‌ده ینه مناستر اتحاد وترقی جمعیتنك اولجه استانبول هیئت مرکزیه‌سنه اعضا صفتیله کوندردیکی بیکباشی رمزی بك شوتحریری ترضیه‌یی مطبوعاته تبلیغ لطفکارلغنده بولونیوردی :

سلطان زاده محمد صباح‌الدین بکك توقیفنی ایجاب ایتدیره‌جك هیچ بر دلیل موجود اولمدیغندن حریتلری مع‌الاعتذار اعاده ایدلدیکی اعلان ایدیلیر . فی ١٥ نیسان سنه ٣٢٥

استانبول مرکز قوماندانی
ارکان حربیه بیکباشیسی
رمزی

بونجه سنه‌دن بری علمی بر دعوانك ، ملی بر مقصدك

مدافعه‌سنه عازم وطنداشلرینی بر قاچ غرضكارك سوزیله توقیفه قالقشمق حریت نامنه حركت ایدن عثمانلی اوردوسی ایچین شبهه‌سز غریب بر تناقضدی ! بونكله برابر شفاهی وتحریری ترضیه‌لر ، ایدیلن خطایی اورتیور ؛ دیوان حرب هیئتنده‌كی ضابطلرمزك هیئت عمومیه‌لری اعتباریله حقشناس ذواتدن تركب أیله‌دیكنی كوستریبوردی . فقط دیوان حرب باشقه ، اتحاد وترقی ینه باشقه دكلمی ؟ . . شو حالده برنجینك ترضیه‌سی البته ایكنجینك تجاوزلرینی اونوندیرامازدی ! . . . خطوط اساسیه‌سنی چیزمكله اكتفا ایتدیكمز شو لوحه‌ده واقعا باشلیجه بر كشینك حقی موضوع اولیور. لاكن اورته‌ده مشروع بر سبب یوقكن اعضاسندن بر قسمنك سنه‌لرجه مدت ـ پك یاكلش بر تلقی نتیجه‌سی ! ـ كندیلرینه رقیب سیاسی عد ایده كلدكلری بر وطنداشلریله رفقای سعیی علیهنده خاطر وخیاله كلمیه‌جك شناعتلری هیچ برعذاب وجدانی حس ایتمه‌دن ارتكاب أیله‌ملرینه راضی اولان برجمعیت ، عجب حقسزلغك باشقه‌لری حقنده ویا باشقه زمینلرده ده تطبیقنه كوز یومماز می ؟ . . امید ایده‌رم كه نیر حقیقتكزك آرتق ماضی یه كچن خطبه‌سنی بوكون اعتدال دمله اوقوركن سؤالك مشروعیتنی بزده تصدیق أیله‌رسیكز ! دوشونورسكزكه ایستر بر كشی ، ایستر بر ملت حقنده روا كورولسون ، حقسزلق دائما حقسزلقدر . بو صفتله‌ده مكروهدر ، منفوردر ، معیوبدر ! حقسزلغك برینه كوز یوممقسه انسانی دیكرلرینه قارشی‌ده كوز یوممغه ویاواش یاواش انصاف وعدالت خارجنده بام باشقه بر (حكمت حكومت) ایجادینه سوق ایده‌ر.

ایشته بوندن صوك درجه صاقینهلم ! . . . انسانیتدن لایخطیلكه انتظار ایتمدیكمز ، حتی صوابه اكثریتله خطالردن كچیلەرك وارلدیغنی بیلدیكمز ایچین طرفكزدن برخطا وقوعنده اونی هیچده بیولتمك ایستهمیز . آلویركه ایچكزده بو خطایی كورەجك، تعمیرینەچالیشەجق برقاچ مفكره . برقاچ وجدان ... كلمەنك بوتون قوتیله تك بروجدان بولونسون ! شكران عظیم ایله كوریيورم ؛ بودور اندیش مفكرەلر ، بومیال تعالی وجدانلر محیطكزدەده یوق دكل ! یالكز وارلقلرینی اظهار ایدنجه جمعیتكز كندیلرندن یوز چویرییور وبوصورتله حق وعدالت مدافعلری آرا كزده كیتدكجه آزالیور ! ایشته نیرحقیقتكزده استكراه ایدەرك تنقید أیلەدیكمز اوملوث سطرلرك ، الك بسیط آداب انسانیەیه قارشی أك صریح برتجاوز تشكیل ایتدیكی رسماً بیله اكلاشلدقدن صوكره ، ایچكزدن بركیمسه چیقوب ده (یاهو ، نشر ایتدیككز بویالانلردن صیقیلمیورمیسكز ؟ بوندن بزدده بویوك برحصهٔ مسئولیت ترتب أیلەدیكنی دوشونمیورمیسكز؟ بوناموسشكن حركتلرله سز یالكز كندكزك دكل ، عموم جمعیتك ناموسنی پایمال ایدییورسكز !) دیدی ، مفتریلرك علناً جزاسنی ایستدیمی ؟ . . . خایر ! هجوم حقسزلغه ایدیلهجكی یرده بالعكس اوندن شكایتخوان اولانلره توجیه اولوندی . جنایتلرینك آلقشلاندیغنی كورن شقیلرسه دونكی جورنالجیلغی ایشته بوكونكی افتراجیلغه چویرییور ؛ اتحاد وترقی جمعیتنك محور حسیاتی كثیف اولدیغی قدر مهلك برغرضه استناد ایتدیرییور !

پارس فی ١٩١٠

اوچنجی مکتوب

محور حسیاتکز عالمشمول بر محبت اولمليدر !

وقایع سالفه‌یی اونوتمغه چالشدیغمز بر زمانده ایدی‌که ، رفقاکز ، بوسفرده پارس مطبوعاتنده بزی اونوتمدقلرینی اثباته قویولدیلر ! . . .

« Petit Parisien = پتی پاریزیه‌ن » غزته‌سی ۹ تشرین اول ۱۹۰۹ تاریخلی نسخه‌سنده ، شهادتنك ، غیر قابل اعتراض بر اهمیتی حائز اولدیغنی سویله‌دیکی ، فقط اسمنی بیلدیرمدیکی جمعیت ارکان مهمه‌سندن بر ذات ایله اولان ملاقاتنی بر وجه آتی نقل ایدییور ؛ بوذات دیمشکه [۱] :

[۱] Nous n'ignorons rien, a-t-il declaré, de ce qui se trame contre nous. Une faction militante, et dont les éléments se sont recrutés dans les milieux les plus différents, s'est constituée pour imposer, à la Turquie, un nouveau retour en arrière. Civils et officiers s'y coudoient, animés d'un égal désir de détruire le système actuel, qui contrarie leurs ambitions. On y trouve d'abord les anciens adhérents de l'*Union libérale,* qui furent jadis dociles aux avis du prince Sabaheddin, et qui reçoivent toujours ses inspirations; puis des majors, des colonels, des généraux qui avaient été indûment promus à la fin du règne d'Abdul Hamid, et que les commissions de revision des grades ont fait rétrograder : les demi-soldes de l'empire; puis des fonctionnaires congédiés à raison des économies reconnues indispensables.

. . . .

« علیهمزده‌کی حاضرلقلرك جمله‌سنی بیلیورز . ترکیه‌یی ماضی‌یه ارجاع ایچین ، مختلف محیط وصنفلره منسوب اشخاصدن بر فرقه تشکل ایتدی . حرص واملرینه مانع اولان ادارهٔ جدیده‌یی تخریب ایتمك آرزوسنده بولونان سیویللر ، عسکرلر بو فرقه‌یه داخل . وقتیله پرنس صباح‌الدینك افکارینه خادم وحالا پرنسك تلقیناتنه تابع فرقهٔ احرار (؟) منسوبینی ایله عبدالحمید دورنده بلا استحقاق ترفیع‌ایدوب تصفیهٔ رتب عسکریه قومیسیونی قراریله رتبه‌لری تنزیل ، مخصصاتی تنقیص ایدیلن ضابطان ، اجراسی الزم اولان تنسیقات دولایسیله آچیقده قالان مأمورلر، بوفرقه‌نك اعضاسنی تشکیل ایدییور .

. . . .

مراکز اختلالیه‌دن بری پارس اولدیغنی اعلان ایده‌بیلیرسکز . صوك هفته‌لرده کسب قوت ایده‌ن بو پارتی‌نك نوه‌سی فرقهٔ احراردر . خصمأمزك ظاهری پروغراملری‌فکر مشروطیتك نشروتعمیمندن،

L'un des centres de la conspiration, vous pouvez le dire, est Paris ; le noyau de l'association hétérogène qui s'est développée dans les dernières semaines est l'Union libérale.

Le programme que nos adversaires affichent n'a rien que d'anodin. Il s'agirait uniquement de propager des idées constitutionelles, en opposition avec les nôtres, de réclamer l'extension des libertés, de la liberté de lapresse spécialement, et de dénoncer la tyrannie des comités. En réalité, ce programme, qui se réclame du respect de la Constitution, dissimule de tout autres visées. Le complot est dirigé par les hommes qui, de fait, ont suscité, encouragé ou, si l'on préfère facilité le coup d'Etat du 13 avril dernier; et s'ils eussent été les maîtres, Abdul Hamid eût continué à régner sur une population ottomane espionnée et asservie.

Aujourd'hui, les mécontents du nouvau régime persistent à regarder vers l'ancien. Abdul Hamid, nous le savons, s'obstine à intriguer; nous n'ignorons pas qu'il fait des dons, qu'on a distribué en son nom de grosses sommes à l'armée, qu'il n'a renoncé à aucune de ses espérances.

La conspiration qui, nous en somme avisés, ne reculerait devant aucun moyen d'action — certains de ses membres n'ont-ils pas envisagé l'éventualité du meurtre des chefs de la révolution ? — est maintenant connue, c'est-à-dire qu'elle sera déjouée. En tout cas, nous veillons.

حریت ، علی‌الخصوص حریت مطبوعاتك توسیعنی طلب ، وجمعیتمزك مظالمی اعلاندن عبارت . فقط حقیقت حالده مشروطیتپرور برپروغرام آلتنده بوسبوتون باشقه مقصدلر مختفی !

حرکت ، ۱۳ نیسان (۳۱ مارت) عصیاننی حاضرلایان ، تشجیع وتسهیل ایدنلر طرفندن اداره اولونیور . بواشخاص مقصدلرینه موفق اولوبده موقع اقتداره کلمش اولسه‌یدیلر عبدالحمید ، خفیه‌لرله محصور ، حریتدن محروم عثمانلیلر اوزرنده سلطنت سورمکده دوام ایده‌جکدی . بوکون یکی اداره‌دن ممنون اولمیانلر اسکی اداره‌یی اوزلیورلر . عبدالحمیدك ، معتادی اولان انتریقه‌لرله بخششلرده دوام ایله‌دیکی ، نامنه اوردویه جسیم مبلغلر توزیع ایتدیردیکی وهیچ برامیدینك منکسر اولمدیغنی بیلیورز .

هردرلو وسائط فعلیه‌یه مراجعتدن چکنمیه‌جك اولان بو هیئت اختلالیه ، ـ اعضاسنك بعضیلری ، جمعیتمز رؤساسنك قتلنی بیله دوشونمشلردی ـ شمدی بزجه تمامیله معلوم اولدیغندن متیقظ طاورانیورز . »

بز ، اتحاد وترقی نامنه ایدیلن بویکی مسخره‌لقلرك ردینی ، ینه اتحاد وترقی منفعتی نامنه تمنی ایده‌رکن عین غزته‌نك ایرتسی کونکی نسخه‌سنده جمعیتکزك مسئول مرخصی دوقتور ناظم افندینك بیانات سالفه‌یی بالعکس تأییده شتاب ایله‌دیکنی کوردك ؛ مرخصکزك سوزلرینی‌ده قسماً نقل ایده‌لم [١] :

[١] L'article que le *Petit Parisien* a publié hier sur la conspiration organisée contre le parti jeune-turc a ému — il convenait de s'y attendre — la colonie ottomane de Paris. Nazim bey, l'un des chefs du comité *Union et Progrés*, a bien voulu confirmer nos informations dans une intéressante interview.

— Je ne suis nullement surpris, nous a-t-il déclaré. Nous savons que l'on conspire contre nous et que l'on cherche à nous renverser. Mais nous ne craignons pas nos adversaires.

« بواشخاصی طوپلایان پرنس صباح الدین، بر مغفل رولی اوینیور
وظن ایلەیورکە اونلری سوق واداره ایدییور . (نەواسع خیال !)
حالبوکه سوق واداره ایدیلن کندیسی !

پرنسك فکر حریتپرورانەسی ، اونلرك فکر ارتجاعلرینه اسیر اولمش !
بوفرقه اعضاسی ، خالص مرتجعلر ، عبدالحمیدك اسکی صاغ قوللری ،
منفیلر ، ادارۀ جدیدەدن ممنون اولمیانلر ، رتبەلری تنزیل ایدیلنلر ،
وقتیله حمایه والتماس ایله لایق اولمدقلری مقاملره کتیریلوب دەبعدالانقلاب
موقعلرندن دوشنلر ، ۱۳ نیسان وقعەسنده مظنون ومتهم اولوب ده
ترکیەدن قاچانلردن عبارت . بو آدملر کری یه دونمك خولیاسنه
قاپیلمشلر ، صباح الدین بکی برباراق کبی اللرنده بولوندیرمق ، مدافعه
ایتدیکی عدم مرکزیت فکرینی بر بهانه اولارق ایلری سورمك ،
حقیقت حالده ایسه استبدادك یکیدن تأسیسنی ایستیورلر . الخ »

افندیلر ! مسلك متخذینه توفیقاً حیات خصوصیەده
انزوا کزین ناموس واهتمام اولان بر آدم حقنده بی فاصله
تصنیع اولونان بوملوث افترالر . . . . دور حمیدی جورنالجیلغنی
بر اصطفای جوشا جوش ایله دور حاضره توسیعاً چیرن شو
وجدانسزلقلر . . . . یالکز افکار واخلاق عمومیەیی افساد

Le prince Sabaheddin, qui les a groupés, joue un rôle de dupe. Il s'imagine qu'il les mène, et c'est lui qui est mené. Son « libéralisme » est l'esclave de leur réaction : car ce sont de purs réactionaires, d'anciens «bras droits» d'Abdul Hamid, des mécontonts, des exilés, des rétrogradés ,des médiocrités portées au pinacle par le favoritisme et que la révolution a remises à leur place des personnages compromis dans le coup d'Etat du 13 avril et qui, condamnés, se sont empressés de quitter la Turquie.

Ils rêvent un retour en arrière et se servent du prince Sabaheddin comme d'un drapeau, et de ses idées décentralisatrices comme d'un prétexte. En réalité, ils veulent restaurer le despotisme.

ایله قالمیور ؛ عین زمانده اذعانسزلغك‌ده الڭ قورقونج نمونه‌لرینی تجسیم ایتدیرییور . ایشته ، مرتجعلر ، (صباح‌الدینی اللرنده بر بایراق کبی قوللانیورلر) فقره‌سنه برکوزکزدیرك ! بیلیرسکزکه بر فرقهٔ سیاسیه‌یه علم ویا علمدارلق خدمتنی کورمك ، اوفرقه‌یی انظار عمومیه‌ده تجلی ایتدیرمکدر . پولتیقه ایله اوغراشمادیغنی ، پولتیقه‌جیلغك الڭ بویوك خصمی اولدیغنی بالذات ادعا ایدن بر آدمسه ، بر فرقهٔ سیاسیه‌یه علم وعلمدار اولابیلیرمی ؟ ... سز عین زمانده ، بر بایراغك هم آچیق ، هم قپالی اولدیغنی کوردیکزمی ؟ !

اکر اتحاد وترقی جمعیتی علیهنده برحرکت سیاسیه تولیدینه چالشسه‌یدق بوخبری ناظم افندیمی اوکرنیردك ؟ خصمای سیاسیه‌کز کبی افکارمزی آچیقدن آچیغه مدافعه ایده‌مزمیدك ؟ (بوکون یکی اداره‌دن ممنون اولمیانلر اسکی اداره‌یی اوزلیورلر . عبدالحمیدك ، معتادی اولان انتریقه‌لرله عطیه‌لرده دوام ایتدیکی ، نامنه اوردویه جسیم مبلغلر توزیع ایتدیردیکی وهیچ برامیدینك منکسر اولمادیغنی بیلیورز !.) فقره‌سنی اوقورکن‌ده بر صاحب شعور صورسه : « فقط افندیلر !. سز ، آوجکزده‌کی بردلی‌یی اداره‌دن عاجزسه‌کز ، محبسده‌کی بر آدمی عثمانلی اوردوسنه جسیم مبلغلر طاغیتمقدن منعه مقتدر دکلسه‌کز نصل اولیورده قوجه بر دولتی اداره‌یه قالقشیورسکز ؟ . »
دیسه نه جواب ویررسکز ؟ . . صرف جمعیتکزك معارضلرینی لکه‌لمك مقصدیله ، عثمانلی اوردوسنك ، جنایتلری کوزلری چیقاران برحکمدار مخلوعدن — اصلی فصلی اولمدیغی حالده — جسیم مبلغلر آلمقده اولدیغنی اجنبیلره اعلان ایتمك اوردویی ، حتی عموم وطنی بغیرحق لکه‌لمك دکلمیدر ؟ ...

دوقتوریکز شو سوزلریده سویلیور : (هر درلو وسائط فعلیه یه مراجعتدن چکینمیه جك اولان بو فرقه اعضاسندن بعضیلری ، جمعیتمز رؤساسنك قتلنی بیله دوشونمشلردی. [۱] بو کیزلی حاضرلق ، شمدی بزجه تماماً معلوم اولدیغندن متیقظ بولونیورز !) اکر تیقظکز ، نامکزه سوز سویله‌مك حقنی ویردیککز اعضانی بوچشیدن انتخاب ایسه ـ امین اولك ! ـ بشقه دشمنلر ایدینمکه هیچده محتاج دکلسکز !. . .

اتحاد وترقی جمعیتی ، ـ منافع عمومیه نامنه تمنی ایتدیکمز وجهله ـ حقسزلقدن حقه دوغرو یوکسلمك ، مستقبلاً ده بووطنه جدی خدمتلر ایفاسنه موفق اولمق ایسترسه ، اك بویوك دشمنلرینی ، جمعیتك خارجنده دکل ، داخلنده آراملی . . . محور حسیاتی متفسخ بر غرض دکل ، متعالی بر محبت اولملیدر !

---

[۱] مشروطیتمزدن برقاچ آی اول پارسده انعقاد ایدن مخالفین قونغره‌سنده مشروطیتك سوء قصدلرله دکل ، مدرك و ملی قیاملرله استحصال لزومنی اتحاد و ترقی‌یه قارشی مدافعه ایدن ، (بومدافعه قونغره‌نك یومی مذاکراتنده عیناً مندرجدر) حریت حقیقیه وسلامت ملیه‌نك انجق‌قابلیت اجتماعیه‌مزی یوکسلته‌جك وسائطه برآن اول توسلله تأمین ایدیله‌جکنی بونجه زماندر نشره چالیشان بزلره شیمدی جنایت پلانلری حاضرلاتمق فجیع اولسه شبهه‌سز کولونج اولوردی . هرحالده مخالفلری سوقاقلرده پاره‌لاتمق اصولنی بوبدبخت وطنه صوقان وحمایه ایدن بز دکاز ظننده‌یم ! .

دردنجی مکتوب

بر عجیبهٔ ادراك !

سیسلرله مشبوع برپارس کانون ثانی صباحنده حجرهٔ انزوامه کیرن موزعك الندن ، (باب عالی ـ دائرهٔ صدارت عظمی) عنوانلی ظرفی آلدیغم زمان ، اوته‌دنبری مغدوری اولا کلدیکمز « ا کلاشیلمامازلقلرك » اشکال رسمیه‌سندن بریسیله دها قارشیلاشدیغمز چابق ا کلاشلدی . رسمی برتذکره محرم اولامیه‌جغندن بورایه عیناً کچیره‌بیلیرز :

«پارسده سلطانزاده صباح الدین بك افندی حضرتلرینه»

«درسعادته عودتی آرزو ایتمکده اولدقلری وفقط اتحاد وترقی جمعیتنك تصمیمات مرویه‌سندن تحاشی ایدرك عودته جسارت ایده‌مامکده بولندقلری والدهٔ والالری دولتلو عصمتلو سنیحه سلطان حضرتلری جانبندن عتبهٔ علیای ملوکانه‌یه عرض وافاده اولنمشدر . ذات نجیبانه‌لرینك تعقیبات قانونیه‌یی مستلزم بر فعل وحرکتلری حکومتجه معلوم اولمدیغی کبی اتحاد وترقی جمعیتنك‌ده حق عالیلرنده برکونه سوء ظنی وتحاشی‌یی موجب

هیچ بر قرار و تضمیمی بولنمدیغی و عزیز وطنمزك سعادت وترقیاتنه حصر مساعی ایدن جمعیتدن کرك ذات والالری وکرك دیکر اولاد وطندن هرکیم اولورسه اولسون هیچ برفرد حقنده یولسز برمعامله وقوعی مستحیل ایدوکی جهتله ارباب اغراضك اشاعاتنه ذره قدر اعتماد ایدلمیه‌رك کمال اطمئنان ایله عودت بیورملری سیاقنده شقهٔ ثناوری ترقیم قلندی افندم »

۲٤ کانون اول سنه ۳۱٥ صدراعظم

حسین حلمی

بر کلمه‌سنی بیله بیلمدیکم برلسانده ارتجالاً بر نطق ایرادی نه قدر محال ایسه ، « استانبوله کلمك ایستیورم اما . . . . اتحاد وترقی جمعیتنك تصمیمات مرویه‌سندن تحاشی ایده‌رك کله‌میورم » دیمکده ، نجه اوقدر محال ! [۲] . فقط شو باشلانغجك ،

---

[۲] حقیقت حال شوندن عبارتدی : ایکی اوچ آیلق برسیاحتدن صوکره وطنمه عودته حاضرلانیرکن ناظم افندی ایله رفقاسنك قتمرلی افترالری انتشار ایتدی . (نیر حقیقت) ك او ستونلر طولوسی یالانلری استانبولده اوقونورکن ، جوابمی ینه استانبولده ویرمکده دوچار اولدیغم موانعی اونوته‌مدیغم ایچین حیثیت شخصیه‌مه وقوع بولان بویکی سوء قصده قارشی ایکنجی بر منفا حیاتی یاشامق ضروری ایدی . اوصره‌ده طرف شاهانه‌دن سیاحتمك اسباب تمدیدی حقنده لطفکار برسوأل عائله پروری شرفصدور ایله‌دیکندن بالواسطه خبردار اولنجه وقوع حالك تشکرات تعظیمکارانه‌مه تردیفاً عرضنه ینه بالواسطه مسارعت ایتمشدم . حد ذاتنده کره‌نك فلان ویا فلان کوشه‌سنده بولنمقلغمك نه حکمی اوله‌بیلیرکه حکمدارمزی بویله بر « هیچ » له تصدیعه جرأت تشبثنده بولنه‌یم !

آرقه‌مزده‌کی دورك علامات فارقه‌سندن اولان باشلانغجلرله نه بویوك مشابهتی وار ؟ . . او دورده آلدیغمز تبلیغات رسمیه‌ده شویله باشلاردی : « شوکتمآب افندمز بیوریورلرکه : بن کندیلرینی عفو ایتدم . ناموس شاهانه‌م اوزرینه سوز ویریورم ؛ عودتلرنده مظهر التفات اولاجقلر ! هیچ قورقماسینلر ، ایلك ترنه بینوب همان استانبوله دونسینلر ! . . »

هر یکی تبلیغده ده بونك صوك تبلیغ اولدیغی تکرار ایدیلیردی . حقوق مدنیه‌دن اسقاط اولنورز ؛ املاکمز حجز ایدیلیر ؛ افراد عائله‌مز حبس اولونور ؛ منفای اختیاریسنده وفات ایدن بابامزك جنازه‌سی بیله ألمزدن آلنمغه قالقیشیلیر ؛ فقط علو جناب حمیدی ، کرات ایله رد ایتدیکمز بو عفولری ، ینه کرات ایله توجیهدن واز کچه‌مزدی ! . .

« بوکونکی اداره ایله دونکی اداره‌مز آره‌سنده هیچ فرق یوق ! » ؛ یاخود : « بوکون دوندن دها فنایز ! » دینه‌نلرك مطالعه‌سنه اصلا اشتراك ایده‌مم . استبدادلرك اك قویوسیله مشروطیتلرك اك سطحیسی آراسنده نه‌فرق وارایسه ، بزم دونکی اداره ایله بوکونکی اداره آراسنده او فرق وارکه بوده احوال اجتماعیه‌مزه کوره پك طبیعیدر . یالکز بعض محیطلرمزده‌وجودینی کزچکدن حس ایتدیرن اشعهٔ تجدد ادراك سیاسیمزه ترجمان اولان مخابرات رسمیه‌مزه اصلا کیرمه‌مش . کیرسه‌یدی ، رؤیامزه بیله اوغرامیان فکرلر، ـ دور سابقده اولدیغی کبی ـ بزه عطف ایدلمه‌مك لازم کلیردی .

بویله بر فکری ناصل طاشیه‌بیلیرزکه صوك اختلالك بوتون

صفحه‌لرنده ، برطرفدن عاصیلرك : « اوخائن عدم مرکزیتچیلری‌ده اورته‌دن قالديرملی ! » دیه باغرشدقلری ، دیکر طرفدن سلانیکله مناسترده ، بو طغیانك طرفمزدن ترتیب ایدلدیکنی مشعر معهود تلغرافلرك برمعتاد چکلدیکی، نهایت أومزك کیجه یاریسی حریت اوردوسی عسکرلرندن برمفرزه ایله قوشاتیله‌رق وطنك الك حیاسز دشمنلرینه بیله لایق کورلمین بر معامله‌یه دوچار اولاجغمزدن خبردار ایدلدیکمز زمان ، بر قاچ کون اول تهلکه‌یه قارشی ناصل طاوراندقلرینی کوردیکمز جمعیتکز اعضاسنی تقلیددن قولای برشی یوقدی ! . او زمان هم سلطان حمید، هم‌ده علیهنه یوروین اوردونك اغفال ایدیلان ضابطلری طرفندن پاره‌لنمغه لایق خصمای وطندن بری اولمق اوزره تلقی ایدلدیکیمزی قولاغمزله ایشیدیر، ایکی آتش آراسنده قالدیغمزی کوزمزله کوروب طورركن قیلمز بیله قیپیردامدیغی حالده ، شیمدی نه‌دن طولایی محله دیدی قودیلرندن اندیشه‌لره دوشه‌لم ، مقام سلطنتی بویله جزئیات ایله تصدیعه قالقشه‌لم ؟ تذکرهٔ رسمیه، مقدمه‌سنه الیق بر نتیجه ایله بتیور :

« ذات نجیبانه‌لرینك تعقیبات قانونیه‌یی مستلزم بر فعل و حرکتلری (اکسیك قالان‌ده بو ایدی !) حکومتجه معلوم اولمدیغی کبی اتحاد و ترقی جمعیتنك‌ده حق عالیلرنده بر کونا سوء ظن و تحاشی‌یی موجب هیچ بر قرار و تصمیمی بولنمدیغی و عزیز وطنمزك سعادت و ترقیاتنه حصر مساعی ایدن جمعیتدن کرك ذات والالری وكرك دیکر اولاد وطندن هر کیم اولورسه اولسون هیچ برفرد حقنده یولسز برمعامله مستحیل ایدوکی (!) جهتله ارباب اغراضك اشاعاتنه ذره قدر اعتماد ایدلیه‌رك کمال اطمئنان ایله عودت بیورملری سیاقنده الخ . . . » .

پارسده‌کی جمعیتکز اعضاسندن بر قسمی ، مسلکلرینه اشتراك ایده‌مدیکمز کوندنبری ، بزی ، وطنه ، دها طوغریسی کندیلرینه قارشی، « سلطان حمیددن دها مضر » بر دشمن کورر، فقط فکرلرینی کوچك مقیاسده نشر ایده‌بیلیرلردی ، مشروطیتی متعاقب بوافترالر بویوك چاپلرده اصاغه‌یه باشلاندی. بوسایه‌ده برکون ماکدونیانی بلغارلره باغشلارسه‌ق، ایرتسی کونی‌ده بهمه‌حال ارمنیلره بکلك ویرر ؛ دها ایرتسی کونی روم پطریقخانه‌سنه چشید چشید امتیازلر وعد ایده‌ر ، پاپادن یوز بیکلرله فرانقلر آلیر ؛ کوندن کونه قتولیك، اورتودوقس، پروتستان، یهودی هرمذهبه کیرر، (فرانماصونلق مستثنا !) هر مسلکه قاریشیر ؛ عثمانلی امپراطورلغنی کندی چفتلکمز ایمش کبی راست کلنه صاتار ؛ ارتجاع موداسی چیقار چیقماز همان مرتجعلرك باشی ، مرتجعلرك علمداری، چاقرجه‌لیاره رحمت اوقوده‌جق برشقی کسیلیردك . فقط بتون بوشناعتلر ، بوجنایتلر ینه کافی کلمز ؛ او زمان اتحاد وترقی قلوبلرنده وافکار عمومیه‌یی تنویر واعلا صددنده بزه عائد مزارلر دشیلیر ، قازیلیر؛ سنه‌لرجه اول ، اجنبی طوپراغنده ، بیك درلو جفالر ایچنده وطنی بردعوای مدافعه ایده‌رکن دوشمش ، بوکون

کمیکلری بیله قالمامش ذواتك خاطره‌لری چامورلرده‌سوروکلنیر ،

اوستمزه جدبجد جلب لعنت ، بر امر مقدس صاییلیردی ! ... طویغولری اولسه‌یدی طاشلر ، طوپراقلر ، غرضکارلغك بو نوعندن استکراه ایدرلردی . قومیته‌لرکز ، مسئول مرخصلرکز طرفندن تکذیبلرمزه قارشی بیله سکوتله تأیید ایلدیکی وجهله ـ بزه (جانیلك) اسناد اولندیغنی بیلمین قالمدی. فقط حکومتمزك

رأس اداره‌سنه کتیردیککز ذات محترمك صانکه خبری یوق ! ...

بر طرفدن اتحاد و ترقی جمعیتندن بویله بر حال صدورینك امکانسزلغنی سویلیور ، دیکر طرفدن ـ ینه جمعیت ایچندن چیقان ـ اصحاب اغراضك اشاعاتنه ذره قدر اعتماد ایله‌میه‌رك کمال اطمئنان ایله عودتمزی توصیه بیورییور ! .

افندیلر! بزده بووطنك اولادی‌یز ! فقط فکرمز ، ادعامز ، حوصله‌مز بو کوز کوره سویلنیلن یالانلرك ناصل و نیچین سویلندیککنی ، بر درلو استیعاب ایتمیور . اساساً بوکا یالانده دینیله‌مز . .. یالانجیلق دکل ، منطقسزلق دکل ، طانیمش آفتلردن هیچ بری دکل! بوسبوتون باشقه برشی! .. بر عجیبهٔ ادراك !...

أوت، عجائب عالمدن یکی بر عجیبه !.. مشروطیتك اعلانندن دها بر قاچ کون اول جمعیتکزك ، او زمان ترجمهٔ یکانه مروج افکاری بولونان «شورای امت» ، حسین حلمی پاشانك عبدالحمیدك الك خالص بنده‌سی، اهل اسلامك الك بیوك دشمنی اولدیغنی اعلان ایدییوردی . بر قاچ آی صکره عین جمعیت حسین حلمی پاشایی، ایکی دفعه رأس اداره‌یه کتیردی . بر قاچ آی اول صدر سابق ، اجنبی غزته‌جیلرندن برینه : « اتحاد ترقی جمعیتی‌می ؟ . بن اونی بیلمم ، طانیمام » دییوردی. بر ایکی آی صکره . . . یوقاریده‌کی تذکره‌سنده (جمعیتدن فرد واحد حقنده یولسز بر معامله صدورینك مستحیل ایدوکنی) ادعا ایدییور ! (عظمی) لقدن بردرلو کچه‌مین مقام صدارت، ایکی سطرلق بر تذکره‌ده عجائبدن عجائبه کچیور؛ نهایت اتحاد و ترقی‌نك لایخطیلکنده قرار قیلیور ! . بو قراردن برقاچ کون صکره‌ایسه صدر مکرم، مبعوثان خارجنده

آلنـان بر قرار مشروطیتپرورانه ایله بردن خسته‌لنیور و بزی ، استانبوله دعوت ایدرکن، صولوغی پارسده آلیور ! ! . .

بویله بر عجیبهٔ ادراك ایله مملکتلر اداره‌سنه کانجه بوتون قلبمزله یالوارالم :

اللهم ! آجی بزلره ! . . .

بشنجی مکتوب

شقاوت ، ایجابنده فضیلت یرینه کچیور !

ایشته دستور اخلاقیمز ! . . . بر قاچ کون اول عبدالحمید ثانی بزده ظل الله فی العالمدی . انسـانلقدن نصیبی اولمیان بر غلط طبیعتك قوللرینه قوللق ایدەر طورردق ! . .

مسـلمانلق : مجنون بر قاتلی خلیفهٔ رسـول اولمق اوزره طانیر ، دوام عمر وشوکتنه دعا خوان اولور طورردق ! . . . صـوك کرتەیه کلن ادراکسزلکی ، مشروطیتله ده تحکیمنه چالیشـدیغمز تختنی الندن آلدیغی زمان ، فقط او زمان اولانجه عزت نفسمزله کوکرەدك ، تحقیر و تزییفنده مسابقەیه چیقشدق . علو جنابمزه کندمزده شـاشوب قالدق ! . . . اولجه قدسیت حمیدەنك نه بویوك بر ایمان ایله قانی ایسەك صوکره ده قدسیت اتحادك عین ایمان ایله قانی کسیلدك . بر زمانلر ییلدیزه دوغرو رفعنه چالیشـدیغمز آوازهٔ صدق وعبودیتی ، برزمانلرده شرف سوقاغنه نقل ایچین یکدیکرمزله مذبوحانه بر جداله کیریشـدك ؛ عینیله عبدالحمـید ثانی یه یاپدیغمز کبی رؤسـای اتحـادی ده پرستشلرمزله غشی ایتدك . . . علو جنابمزه کندیمزده شاشوب قالدق ! . .

خاقان سابقی تختنده تحکیمه یلتندیکمز زمانلر مشروطیت اتحادی‌یه‌ده اوچ آوجی طابورینی نگهبان ایدینمشدك. فکریمزك نه یمان اساسلره استناد ایتدیکنی بر کون آوجیلر بزه صراحةً اثباته قویولدیلر ؛ صنادید أتحادی آولامغه باشلادیلر . او زمان بو یکی قهرمانلری ده آلقشلادق ! . . . استانبولدن وقتنده صاووشه بیلن اعضای اتحاد ، اتحاد دشمنلرینه ؛ وقتنده چیقامیانلر اتحاد رؤساسنه لعنتخوان ! . . بر قاچ کون صکره : اتحادی آلقشلامه‌ده هرکس ینه بر دوام ! . . .

*
* *

قرون قدیمه شهنشاهلری (ایجاب محیط) آله اولدقلرینی ظن ایده‌ر ، خشملرینه اوغرایان قوللرینی دنیادن اشکنجه‌لرله قوغارلردی . قرون وسطی دیندارلری دین نامنه قالقار ، گنهکارلری آتشله تطهیر ایله‌رلردی . عبدالحمید ثانی ، اللهك کولکه‌سی اولدیغنی اعلان ایده‌ر ، مشتکیلری حبس ونفی ایله صوصدیرمق ایستردی ! سز ، ایشکزه کلمینلری طوپدن دیار ارتجاعه سوریبور ، مشروطیت نامنه سوز سویله‌مك ایسته‌ین ساده‌دللره ، (عبدالحمیدك پنچه‌سندن سزی قورتاران کیمدی ؟) دییوریبورسکز . بوکیدیشله یارینکی بکلرده (سزی اتحادك پنچه‌سندن قوتاران کیمدی ؟) دییویره‌جك ، اکیلن باشلره کرزی ایندیره‌جك ! . . .

دون ، عبدالحمید ثانینك اتباعنك اتباعندن برینه چاتمقله باشلری کوکلره ایریشه‌ن سیاسیلر ، بوکون سرآمدان اتحاددن

برينه چاتمتله باش قالدييور ! . . اونلر ، يارينكى آمرلرك ده آياق توزى اولاجق ، آياقلر باشلرينه اوردقجه ، سلطنت سياسيه‌نك يالديزلى فضالرنده پيريل پيريل اوچاجق ! . . .

*
* *

جمعيتمز ، باشليجه ايكى بويوك صنفدن تركب ايدييور : أزه‌نلرله أزيلنلر. أزه‌نلرك غايهٔ خياليسى أزمكده‌دوام؛ أزيلنلرككى ـ فرقنده اولميه‌رق ـ أزه‌نلره قاريشمق !

كره‌نك خارجنده برنقطهٔ استناد بولسه‌يدى، اعصارقديمه‌نك او دهاى رياضيسى ، سياره‌يى بلكه‌ده محركندن فيرلاتيردى ! شخصيتمز خارجنده بر مركز استناد اولسه‌يدى ، اتحاد وترقى بزه بلكه ده استقلال حقيقى بخش ايده‌بيليردى ! . . . يالكز بزم ايچين دكل، استنادگاهلرينى شخصيتلرى خارجنده آرايان بوتون انسانلر ايچين محقق: شقاوت ، ايجابنده فضيلت يرينه كچيور!...

*
* *

ايكنجى مشروطيتمزك اعلانندن برخيلى اول أسكى «ترقى»ده اخلاق عموميه‌مزك أسباب انحطاطنى تعيينه چاليشان شوسطرلر ، بوكونكى حالمزده عيناً تطبيق ايديله‌مزمى ؟ [١] :

« مشكلر ومشقتلرله يالڭز چارپشمغه مجبور اولان آدملر، البته ياشادقجه قابليت اجتماعيه‌لرينك آرتديغنى كوررلر ؛ بز ياشادقجه آزالديغنى كوريورز . مانعه‌لرى ازمك اونلره اكلنجه ، بزه اشكنجه اوليور . اونلرك منفعت شخصيه‌لرى اكثريتله منفعت عموميه‌نك بر

[١] نمرو : ١٢

جزئی ! چونکه ایشلریله مملکتلرینك ثروت وسعادتنی آرتیرییورلر. بزده ایسه منفعت شخصیه ، منفعت عمومیه‌نك ضدی ! چونکه منفعت شخصیه‌مزی ، ثروتك اوچ منبعنی تشکیل ایدن زراعت ، صنایع ، تجارتله تأمیندن زیاده تحکمده ، استبداده آلت اولمه‌ده آرییورز . سعی شخصی ایله یاشامق ، زنکینلشمك ایچین معلومات ، تجربه ، غیرت ، ثبات واحتیاط کبی بر چوق مزیتلره تملك شرط ! بز اکثریتله بونلردن محروم اولدیغمز ایچین (طوغدیغمزدن بری آلدیغمز تربیه‌نتیجه‌سی) قزانمه‌دن یاشامق ، چالشمه‌دن زنکینلشمك ایستیور ، وبالطبع حکومت مأمورلغنه کوز دیکیورز . لزومندن یوز قات فضله مأموری اولان بر حکومته چاتمق ایچین‌ده یکانه چاره لیاقت دکل ، حمایه ! دیمك دها جمعیته برنجی آدیمی آتارکن باشقه‌لرینك حمایه‌سنه صیغنیورز . حیثیت‌شخصیه‌مزه بوایللك‌وداعی ایتدکدن صکره قایردیغمز یرده ایلرولیه‌بیلمك ایچین ینه حمایه‌یه محتاجز .

بویله‌جه هر قدمهٔ ارتفاع برقولتوق دکنکنه احتیاج‌کوستریور . قایرله‌دن باشقه هیچ بر واسطهٔ ترقیسی بولونمیان ، بر شخصیت قویه صاحبی اوله‌بیلیرمی ؟ البته اوله‌ماز ! چونکه زواللی کندیسنك دکل ، حامیسنك بکندیکی شکله کیرمکه مجبور ؛ اونك نظرنده آق اولان کندی نظرنده قره‌ده اولسه ینه قره‌یی آق دیه قبوله محکوم ! آمرلرینه قارشی طاپتمنی وظیفه ایدینن بومأمورلرك ، مادونلرندن‌ایللك بکلیه‌جکاری ایش‌ده کندیلرینه طاپنلمق اولیور ! ایشته بو صورتله بیوك کوچك تکمیل رجال دولت - استثنادن قطع نظر - قولتوق دکنکیله یورور اخلاق دوشکونلرندن طوپلانیور . واقعا هرمملکتده مأمورلر ، وظیفه‌لری ایجابی کوره‌نکه تابع اولدقلری ایچین استبداده آز چوق آلت اوله کلمشلر . فقط تأثیرلری هیچ بر یرده بزده‌کی‌قدر مشئوم دکل . چونکه بزده قوهٔاجرائیه‌نك استبداد وعطالتنی استقلال وتشبث شخصیلریله تعدیل ایده‌جك ایشلك بر صنف یوق ! جمعیتك

بونی تشکیله اك مساعد اولان افرادی هپ مأمور اولیور ؛ حکومتك مشئوم حمایه‌سی آلتنده برمستهلك صنفی وجوده کتیریبور . مستحصللر ، قزاندقلریله یاشایان ومملکتی یاشاتانلر ، کویلیلرله اصناف وکوچك تاجرلر . بونلرده ایسه مادی ، معنوی هیچ بر سرمایه بولنمدیغی ایچین طوتدقلری ایشی ایلرولته‌میور . حتی حکومتك متصل آرتان ظلمنه ، (یاخود الآن دوام ایدن او مشئوم مرکزیت وعطالتنه) قارشی ، اسکی موقعلرینی‌ده غیب ایدییورلر . »

بو فلاکتك اوکنه آنجـق تربیهٔ ملیه‌مزی احتیاجات حاضره‌یه توفیق ایله‌مك ؛ أولر ومکتبلرمزده یاشانیلان حیاتی ، یکی وصاغلام تملره استناد ایتدیرمکله کچیله‌جکی مدافعه اولوندقدن صوکره : « بوکونکی مرکزیتله ظلم ، دینیلور ، شبهه یوق که طرز تربیه‌مزدن طوغان عجزك محصولی . . . . نقطهٔ استنادلرینی کندیلرنده بولامیان عجزهٔ امت اونی بالطبع عائله ، جماعت ، حکومتلرنده آرار ، تپه‌دن طرناغه قدر هر طرفده استبدادك کوکلشمه‌سنه یارار . بویله بر جمعیتده انسان فطرةً نه قدر عفیف اولسه زمانله هرحقسزلغه ، هر ذلته قاتلانمغه ؛ قاتلانه قاتلانه‌ده حیثیت شخصیه‌دن تمامیله تجرده محکوم اولور . شوتجرد ، استقبالمزی تهدید ایدن آفتلرك أك مهلکی ! . . . اجنبی استیلاسنه اوغرایان بر ملت بیله اخلاقی بوس بوتون بوزولمه‌مشسه حقوقنی یاواش یاواش استرداد ایده‌بیلیر . فقط اخلاقسزلغك طمارلرینه ایشله‌دیکی برملتی هیچ برشی قورتاراماز !...»

اکر فقر وضرورتمز ، سفالت متزایده‌مزدن باشقه برده اخلاقسزلغك طمارلرمزه ایشله‌مسنی ایستمیورسه‌ق یکانه چاره ، صنوف منوره آراسنده بوکون عددی کیتدکجه آرتمغه یوزطوتان بولتیقه‌جیلری ، بو مشئوم مستهلکلری آزالته‌جق ؛ متشبث مستحصللری چوغالته‌جق وسائطه برآن‌اول توسل ایتملی‌یز !...

اسکی ویکی متصل تکرر ایدن مثاللرله مثبت بر حقیقت : اکر جبهۀ فعالیتمزی بو مقصده چویره مزسه‌ك ، امین اولك ، قوری مشروطیت ، بزی اقتصاداً اولدیغی کبی فکراًواخلاقاًده صوك بر افلاسك انقراض اوچورومارنده کول کمور اولمقدن قورتارمیه‌جق !

*
* *

ایسترسه‌کز ، کوزمزك اوکنده طوران بر مثاله ، انکلتره ایله اسپانیایه‌باقه‌لم : ایکیسی‌ده‌مشروطیتله‌اداره اولونیور . یالکز ، برنجیسی مدنیت حاضره‌نك ایلك ، دیکری صوك باصاماغنده ! شیمدی ، ایکی مملکت آراسنده‌کی بودهشتلی فرق ، قوانین سیاسیه‌لری آراسنده‌کی او جزئی فرقلردنمی طوغیور ؟ بویوك بریتانیا ایله ایبریا شبه جزیره‌سی آراسنده‌کی بوبویوك فرق ، ایکی ملتك حیات خصوصیه‌لری آراسنده‌کی اساسلی فرقلردن ، انکلیزلرك استنادکاهلرینی کندیلرنده ، اسپانیوللرك ایسه حکومتلرنده آرایه‌جق برتربیه‌یه مظهریتلرندن !

آمریقانك شمالی ایله جنوبنه باقالم : ایکی طرفده جمهوریتله اداره اولونیور ! ایکی طرفك جمهوریتلری‌ده اهالینك سربستیٔ تامی اوزرینه مؤسس ! فقط شماله جنوب آراسنده‌کی فرق ، کیجه‌ایله کوندوز قدر ! . . شمالده واسع برحریت ، دهشتلی بر ترقی ! جنوبده ظاهراً عین حریت ، باطناً مدهش براسارت ، کوکلشمش بر سفالت ! نیچین ؟ چونکه شمالده ثروتله مدنیتی ،

حریتله سعادتی خلق ایدن عنصر ، آنغلو ساقسونلر ؛ یعنی استقلاللرینی، تشبث شخصیلریله تأمین ؛ تشبث شخصیلرینی، عدم مرکزیتله توسیع ایدن مستحصللر !... جنوبده ایسه کوزلرینی یالکز اقتدار سیاسی‌یی أله کچیرمکه دیکن ، اصول مرکزیتله صیم‌صیقی باغلانان اسپانیوللر ؛ یعنی استقلاللرینی وسائط سیاسیه ایله تأمین خولیاسنده قوشان مستهلکلر ! . . جنوبده‌کی نافعه نظارتلری‌ده خاریل خاریل ایشلیور ، پروژه‌لر حاضرلیور ، امتیازلر ویریلیور . فقط بونلردن باشلیجه مستفید اولان اجنبیلر ! جنوبك بوتون منابع ثروتی یاواش یاواش اجنبی أللرینه کچیور . کندی طوپراقلرنده بیله اسپانیوللر ، باشقه‌لرینك قوت وقدرتنی آرتیرمغه آلت اولیورلر . بویله کیدرسه ، آپ آچیق بر حقیقتکه آمریقای جنوبی جمهوریتلری ظاهرده‌کی استقلال سیاسیلرینی‌ده غیب ایده‌جك !

مسئله آنغلو ساقسونلقله اسپانیوللقده دکل ، تفوق ویا تسفل اجتماعی‌یی خلق وادامه ایدن شو ایکی طرز تربیه‌ده !

*
* *

سرسریلرك باشی کندمز !

ایکی سنه اولیور ، مبعوثانمز سرسری نظامنامه‌سیله اوغراشیرکن أللرینی تام یاره‌مزك اوستنه قویمشلردی . فقط نظامنامه‌سیله اوغراشه‌جقلری یرده سرسریلکی وجوده کتیرن

اسباب اجتماعیه ایله اشتغال ایتسه‌یدیلر ، خسته‌لگمزك تداویسنه دوغرو شیمدی‌یه قدر بلکه ایلك آدیمی آتمش اولاجقلردی . کندی باشمزده‌کی دردی باشقه‌لرنده آرامق ، بزی بو بویوك سعادتدن محروم ایتدی . سرسریلك اساساً وسائط معیشتك کفایتسزلك ومجهولیتندن متولد برفلاکت دیمکدر . وسائط معیشتی مجهول ویاغیر کافی فلاکتزده‌لرده بز دکلسه‌ك ... کیم ؟ ... فقط سرسریلر اکثریا بولانیق صولرده‌ده آولانیرلرمش ، پولتیقه‌جیلرمز براق صولرده آولانمیورلریا !

دور سابقدن اول موجود اولان فقط او دورده قورقونج برشکله کیرن بو خسته‌لکمزدن بوکون قورتولمغه یوز طوتدیغمزی ادعایه قالقشمق میلیونلرجه وطنداشمزك فلاکتلریله اکلنمکدر . دون اولدیغی کبی بوکونده ناحیه ، قضا ، سنجاق ، ولایت ، برسلسلهٔ فقروفجایع دیمکدن باشقه برشی دکل ! ... عصرلردن بری ازلدیکمز ، کیتدکجه‌ده‌ها زیاده ازیلدیکمز ، کیتدکجه‌ده‌ها فضله ازیله‌جکمز قهرلرك پنجه‌سندن یالکز مشروطیت ، یعنی حیات عمومیه‌مزه عائد اصلاحات شکلیه وسطحیه ایله قورتولامیه‌جغمزی مدافعه ایتدیکمز زمان دعوامزه اینانمق ایسته‌مین وطنداشلرمز باری شو اوچ سنه‌یه یاقلاشان قیمتلی تجربه‌دن صکره دوشنیورلرمی ؟ بیلیورم که حالدن ممنون اولمیانلر اکثریتله جمعیت ویا فرقه‌کزی اتهام ایدیورلر . ترقی واتحادك ، یاخود تشکیل ایتدیککز قابینه‌لرك خطالرینی انکاره قالقشه‌جق دکلم . لاکن اتحادك یرنده باشقه فرقه‌لر ، باشقه حکومتلرده اولسه‌یدی بیلدیکمز معهود وسائط سیاسیه ایله اکتفا ایتدکلری مدتجه ده‌ها بویوك برایش کوره‌میه‌جکلردی . چونکه حکومتلرك باشلیجه

وظيفه‌سی مصالح عموميه‌نك اداره‌سی ! واقعا بونك حسن صورتله اجراسی الزم . فقط افرادی مصالح خصوصيه‌لرينی ، مساعئ ذاتيه‌لريله تسويه ايده‌مين بر مملكتك يالكز مصالح رسميه‌سنی ، يعنی سفالت مترا كمه‌سنی فلان ويا فلان طرزده اداره ايله‌مكله او مملكت قورتولمش اولورمی ؟ . . . بو تخليصه اك ايی بر اداره ايله موفق اولامازسه‌ق ، اداره نامنی ويرديكمز شو اداره‌سزلكمزله ناصل موفق اولاجغز ؟ . . . . اكر حسن اداره قابليتنك ده قازانمه قابليتندن طوغديغنی وحكومتلرينی اك ايی اداره‌يه موفق اولان ملتلرك اكثريتله قازانمغی اك ايی بيلنلردن تركب ايتديكنی دوشونورسه‌ك كندمزی دها ايی قوللانمق ايچين‌ده حياتمزی دها ايی قازانمه چاره‌لرينی آرامق ، قابليت اجتماعيه‌مزی مادةً ومعناً آرتيرمق لزومنی آشغين طاشغين بر قناعتله تسليم ايله‌رز !

فقط مشروط بر حكومته نائليتدن شمدی‌يه قدر بويوك بر فائده‌مز اولديسه اصلاحات اساسيه‌يه توسل ايچين زمان قازاندیرمه‌ده اولدی ! بونی قازانبرسه‌ق قورتولاجق ، غيب ايدرسه‌ك باتمقده متصل ايلرولمش اولاجغز !

آلتنجی مکتوب

علم اجتماعك بويوك بر كشفى !

قشرارضى واويلاى حياتيله طولديران بو ميليونلرجه انسان آراسنده اويناتان درامك افاده ايتديكى معنا نه‌در ؟ ترقى وتفوق اجتماعى هانكى شرائط داخلنده ، هانكى وسائطله تأمين ايديليور ؟ ايشته سنه‌لردن برى مساعيمزه اس‌الاساس اولان علم اجتماعك ، بوكون حانه قطعياً موفق اولديغى اوجهان محيط مسئله ! . . ناصل علوم طبيعيه ، دون بزه بوسبوتون مجهول قالان اسرار حياتى اصول مشاهده و تجربويه‌نك تطبيقى سايه‌سنده بوكون ايضاحه باشلايورسه علم اجتماع ده حياتك أك قاريشيق ، أك يوكسك بر افاده‌سنك ، ... حيات اجتماعيه‌نك اسرار مسلسله‌سنى تدريجاً فقط عين قوت ، عين وضوحله ايضاح ايدييور . [١]

---

[١] عصريمزده مسائل اجتماعيه‌دن باحث نشرياتك حدى حسابى يوق ! فقط اجتماعيونك أك ايلرى كيده‌نلرى بيله حقيقى بر اصول فنى دائره‌سنده چالشميور ؛ برينك باشلاديغى تدقيقاتى ديكرى تعقيب ايده‌ميور. بالطبع تدقيقاتلرى ، بعضاً حاوى اولدقلرى فائده‌لى فكرلره رغماً بر علمدن زياده بر فلسفهٔ اجتماعى وجوده كتيرييور . يالكز « لوپله‌ى F. Le Play » ، «هانرى دوتورويل H. de Tourville » ، « ئه‌دمون دمولن E. Demolins » ك بر زمرهٔ كزيدهٔ مدققين

علم اجتماعك شمدی یه قدر وجوده کتیردیکی أك بویوك ، أك قیمتلی اثر ، یتمش بش سنه‌لك تحلیلات فنیه‌سنی تتویج ایده‌ن تصنیف اجتماعیسیدر . بو تصنیف ، جمعیات مدنیه‌یی « تشکل تجمعی formation communautaire » ، « تشکل انفرادی formation particulariste » نامله [۱] ایکی اساسلی قسمه آیرییور . بو آنا طمارلرندن آیریلان اقسام سائره‌ده کندی صیرالرنده تصنیف اولونیور .

شو بر قاچ سطرده تاریخ اجتماعینك خطوط اساسیه‌سنی چیزمکه‌قالقشه‌جق دکلم . یالکز علم اجتماعك بزجه بیلنمسی الزم بر کشفنی ، ایکی بیوك تشکل آراسنده‌کی فرقی ذکر ایده‌جکم . تشکل تجمعی‌یه منسوب اولان اقوام (آسیا ، آفریقا ، آمریقای جنوبی ، ترکیه ایله روسیه‌ده داخل اولدیغی حالده آوروپانك برقسمی وبالخاصه جنوب اهالیسی . . . الخ) نقطهٔ استنادلرینی

ایله برلکده ـ فنی یاراتان اصول مشاهده وتجربویه‌نك ، مسائل اجتماعیه‌یه تطبیقی ممکن اولان برنجیسندن اصلا آییرلمه‌مق شرطیله ـ یتمش بوقدر سنه‌دن بری دوام ایدن وبشریت منوره ایچین بوکون اك قیمتلی ، اك لزوملی بر خزینه تشکیل ایلین تحلیلات فنیه‌لری ، علم اجتماعی حکمت وکیمیا قدر مثبت بر فن حالنه کتیردی . بومکتبك ناشر افکاری آیده بر کره چیقان ، وهر نسخه‌سی باشلی باشنه برمسئلهٔ اجتماعیه‌نك تحلیلنه حصر اولنان (علم اجتماع Science sociale) رساله‌سیدر . 59, rue Jacob. Paris

[۱] علم اجتماعك اصطلاحات مخصوصه‌سندن اولان (communautaire, particulariste) کلمه‌لری لسانمزه هنوز کچیرلدیکیچین دها ایی بر قارشیلقلری بولننجه‌یه قدر شیمدیلك (تجمعی وانفرادی) کلمه‌لریله اکتفا ایدییورز .

کندیلرنده بولامیور ؛ منسوب اولدقلری صنفلره کوره عائله ، جماعت ، فرقه و حکومتلرنده آرییور . بعضاً معارفده‌کی ترقیلرینه رغماً ده قابلیت استحصالیه‌لری دون ، جیلیز جمعیتلر وجوده کتیرییور . تشکل انفرادی‌یه منسوب اولان عناصر ایسه بوتشکلده‌کی ترقیلری نسبتنده استنادکاهلرینی کندیلرنده بولیور ، قابلیت استحصالیه‌لری یوکسك ، متشبث ، مستقل جمعیتلر تشکیل ایدییور . برنجی صنف منسوبیننده اك حریتپرور قانونلره رغماً استقلال شخصی سرپیله مدیکی حالده ایکنجی صنفده بو استقلال بالخاصه تشبث شخصی ایله کوکلشیور . فقط بوخصلتك مولد اصلیسی عمومیلکدن خصوصیلکه چوریلن ، تملك شخصی‌یی خلق ایدن طرز زراعتدر !

آسیا چوللرندن اسقاندیناویا شبه جزیره‌سنه طایانان واوراده نورووچ فیوردلریله بحر شمالك عقیم ساحللرینه صیقیشوب قالان یکی جرمنلر ، بورایه ایلك مواصلتلرنده ، سلت ویا اسکی جرمنلر کبی تشکل تجمعی‌یه منسوب ایدیلر . عشیرت حیاتنی خلق وادامه ایدن واسع مرعالرك نورووچ سواحلنده کلیاً مفقودیتی قابل زرع اولان اراضینك طارلغی ، اقلیمك مساعده‌سزلکی ، عشیرتلرك طاغیلمسنی ، عائله‌لرك کوچولمسنی ، افرادك برطرفدن ساحلده‌کی بالق آوجیلغنده اولدیغی کبی ، بویوك امکلره قارشی جزئی محصوللرویرن زراعته منفرداً قویولملرینی مجبوری قیلمشدی . آسیانك بی‌پایان اووالرنده ، قیشك سوره‌کلی و دهشتلی صغوقلرینی تعقیب ایدن یازك ، او اریتیجی کونشلرینك تأثیری آلتنده ، چارچابق یتشوب سرپیلان ، جا بجا بریشیللك دریاسی حالنی آلان اوتلر ،

هیچ بر سعی بشری‌یه احتیاج کوسترمیور ؛ وجوده کتیردکلری طبیعی مرعالرده‌ده افراد عشائر مشترکاً وموقةً تصرف ایدییور . دردنجی عصرده اوروپایه یرلشن باربارلرك بویوك برقسمی آسیاده کلندن دها کوچوك بر مقیاسده اولمغله برابر اوروپانك تصادف ایلدکلری اووالرنده ، کوچبه‌لکی بعض تعدیلات ایله دوام ایتدیرمشلردی . بوراده سادەجه بر اشارتله کچدیکمز حیات راعیانه‌نك ، (نوروەچ مستثنا) حیات زراعی‌یه انقلاب ایلدیکی زمانلر بیله اراضی‌یه ینه جماعت نامنه تصرف ایدیلیور ؛ مترقی بر زراعته مبدأ حرکت اولان املاك شخصیه‌نك [١] قیوداتدن قورتولمسی، بویوك مانعه‌لره اوغرایوردی. نوروەچده صیقیشوب قالان باربارلرده ایسه بونك بوسبوتون عکسنی کوریورز . مرعا حیاتنه اصلا مساعد اولمیان اوسرت اقلیمك ایجابات شدیده‌سی آلتنده بالقجیلقله اکینجیلکه منفرداً سلوکه آلیشان بو یکی جرمنلر ، تقسیمه الویرمین کوچك مالکانهٔ زراعیلرینی اکبر اولاده براقمق صورتیله دیکرلرینی دائما یکی اراضی تحریسنه آلیشدیرمش، تشبث شخصی‌یی بیلمیه‌رك، نسلدن نسله یاشاتمشلردی. آرتق آچیلاجق اراضی قالمایوب‌ده شمالی آلمانیاده‌کی ساقسونیا اوواسنه ایندکلری زمان ینه سرت بر اقلیم ، فقیر فقط نوروەچده‌کندن دها واسع بر طوپراغه چاتمشلر ، بوراده بالقده بولنمدیغیچین آچدقلری اراضی ، تأسیس ایتدکلری مالکانه‌لرده بوتون احتیاجات حیاتیه‌لرینی یالکز زراعت وصنایع زراعیه ایله

---

[١] شرقك نسبةً اك مترقی یرلرنده بیله ملك شخصی‌نك ، قیمتی تنقیص ایدن قیودات مختلفه‌دن الآن قورتوله‌مدیغنی اونوتمیه‌لم !

تدارکه قویولمشلردی . هر مشکلی مساعئ ذاتیه‌لریله اقتحام مجبوریتنده قالان بو آدملر ، مالکانه‌لرینی ، طبیعتله انسانلرك تجاوزاتندن قورتارمق ، متمادیاً اعمار واصلاح ایده‌بیلمك ایچین تشبث شخصی‌یه نه قدر محتاج ایسه‌لر، تدبیر واحتیاطه‌ده اوقدر مفتقردیلر . بوفضیلتلره مالك اولانلر ایشلرنده بالطبع موفق اولیور ، طوپراقلرنده یرلشیور ؛ مالك اوله‌میانلرده کندیلرندن دها قابلیتلی چیقان اصحاب اراضی یاننده چالشه‌رق استقباللرینی قابلیتلری درجه‌سنده تأمین ایدییورلردی .

ایشته کدیمینلری ، فعالیت زراعیه‌لریله قوتلشن بو ساقسون کویلولری تشکل تجمعیدن ، تشکل انفرادی یه دوغرو بوراده ایکنجی آدیملرینی آتدیلر. ساقسونیا اوواسنده آرتق آچیلاجق طوپراق قالمایجه زراعتدن ، چفتلك حیاتنك بسلدیکی حریت واستقلال شخصیدن بویوك بر ذوق آلان بو صلحپرور آدملر تشکل تجمعی‌یه منسوب قومشولری کبی اطرافی یاغمایه‌کیریشمدیلر؛ اکمك ایچین طوپراق آرامق مقصدیله بر قسمی فرانسه‌یه ، دیکر قسمی‌ده انکلتره یه هجرت ایتدی . بالاخره فرانسه‌نك قسم شمالیسنده یرلشن وجسیم مالکانه‌لرك باشنه کچه‌رك رومالیلرك اسارتده قوللاندقلری اهالی یه، انسانجه چالشمه ، انسانجه یاشامه یولنی کوسترن وبو صورتله کندیلرینی حقیقی بر حریته مظهر ایدن ایشته بوفرانقلر اولدی . فرانسه‌نك جغرافیای اجتماعیسنه دائر سطحی بر فکر ایدینمش اولانلرده بیلیرکه شمال ایله جنوب آراسنده هر نقطهٔ نظردن پك بیوك فرقلر وار : فرانسه‌نك قدرت استحصالیه ، متانت اخلاقیه‌سنی خلق ایدن ، تشکل

انفرادی یه منسوب اولان شمالیدر ! بالخاصه پولیتیقه ایله اوغراشان ، پولیتیقه‌جیلر یتشدیرن جنوبنده ایسه زراعی و تجاری بحرانلر یکدیکرینی ولی و تعقیب ایتمه‌ده !

ساقسونیا اوواسندن ، آلمانیانك شیمدیکی « ره‌ن » ولایتیله « وستفالیا » یه تکر تکر هجرت ایده‌ن مستملکارسه ، تشکل انفرادی‌یی ره‌ن نهری ساحللرنده‌ده کوکلشدیرمش ، آلمان ثروت اقتصادیه‌سنك‌ده مرکز انتشاری ینه بو تشکله منسوب یرلر اولمشدر . فقط تشکل انفرادی أك زیاده بویوك بریتانیاده بیودی . انکلتره ، موقع جغرافیسی ایجابی ، تشکل تجمعی یه منسوب اقوامك تجاوزاتنه اوروپانك دیکر محللرندن دها آز معروض قالدیغیچین ساقسون مستملکاری‌ده تکامل اجتماعیلرینی أك زیاده بوراده تأمین ایده بیلدیلر . انکلیز عظمت مدنیه‌سنك صانعی ، نورمان مؤسساتی یاشاتان سیاسیونی دکل ، چفتلکارینك اداره‌سنی بالذات درعهده ایده‌رك ایشلری باشندن اصلا آیرلمیان و معیتلرنده‌کی کویلولرك طرز معیشتنه ــ صانکه اعضای عائله‌دنمشلر کبی ــ منفعتدار اولان جنتلمن صنفی درز . (اشرافزك حالنی دوشونك !) صنایع جسیمه‌نك زراعتدن دها چوق قازاندیره‌جغی زمان کلیر کلمز تشبثات شخصیه‌لریله درحال بویکی عالمه‌ده آتیلوب انکلتره‌نك انسانیته الآن غبطه‌بخش اولان اوجسیم دارالصناعه‌لرینه آتش پوسکورتن ، دارالتجاره‌لرینه آلتون صاچدیران ، بخار قوتی ید انحصارلرینه کچیریجه‌سنه نظیری مفقود بر تجارت دونماسیله ، کوچك بر اطه خلقنی اوقیانوسلره حاکم یاپان ایشته بو جنتلمن صنفی !

قرون وسطاده ، اصول مشروطيتك هنوز هيچ بر يرده تطبيق اولنمديغى برزمان، مشروطيتلرينى (Self-government) ديدكلرى عدم مركزيت ادارى ايله تملنديره‌رك حاكميت مليه‌يه كوك صالديران و بوسايه‌ده انكلتره حكومتنى دنيانك اك مكمل براداره‌سى درجه‌سنه يوكسلتن ، تپه‌دن طيرناغه تشبث شخصى ايله مجهز ، بومتين ومستقل جنتلمن ! . . . شمالى آمريقاده‌كى او دهاش فعاليتك مصدرى ايسه عين عائله‌نك ، محيط اطلاسينك اوبر اتكلرنده سورديكى كوربوز برفيليز دكلمى؟ . . .

*
* *

اراضئ جسيمه‌يى محتوى فقط بدها يكى ايشلتلمكده اولان مملكتلر ، تشكل انفرادى سايه‌سنده ، صنايع جسيمه‌ده مترقى بولونان اسكى مملكتلره محصولات زراعيه‌لرينى صاتيور ، سرمايه‌لرينى آرتيرييور ، كندى صيره‌لرنده زنكين بر علم صنايع وتجارته تملك ايديورلر . آمريقا جماهير متفقه‌سنك اولا شرقنه يرلشن آنغلو ساقسون مستملكلرى بدايةً نوروه‌چ ، آلمانيا ، فرانسه ، بويوك بريتانياده اولديغى كبى بورداده يرلشدكلرى طوپراقلرى دها اساسلى بر صورتده ايشلتمك ، ايشلتدكلرى اراضينك حدودينى دائما كنيشلتمكدن كرى طورمديلر .

بوكون اوستراليا‌ده‌كى آنغلو ساقسونلر ينه بويله ياشايور ، اصطفاى اجتماعى نتيجه‌سى ، أك چاليشقان، أك قابليتلى مستملكلر معناً ومادةً يوكسليور ، ويوكسله‌نلر معيتلرنده كيلره قازانمه ، يوكسلمه يولنى بالفعل اوكره‌تيورلر. بويله بر حيات زراعى بالطبع

تزاید ثروتله برابر اخلاق عمومیه‌نك‌ده تکاملنی تأمین ایلیور . کندی اراضیلرنده کندی کندیلرینه کفایته آلیشان ، حکومته امکان درجه‌سنده آز مراجعتی مسلك ایدینن بو متشبث مستملکلر بیوك بریتانیاده‌کی سلفلری کبی وقتی کلنجه ، حیات زراعیه‌لرنده قازاندقلری قوتلرله صنایع جسیمه‌یه آتیلیور ، فابریقه‌لرله تجارتخانه‌لری اك مقتدر قفالرله ایشلتیور !

ایشته بو تشکل سایه‌سنده یتمش سکسان سنه اول ، جماهیر متفقه‌نك بوسبتون زراعی شرقنده ، بوکون اسکی دنیانك صنایعیله غالبانه بر رقابته چیقیشان قوص قوجه بر جهان صنایع پارلادی . فقط نفوسك تکثری ، اراضی فیأتنك یوکسلمسی صورتیله موقعنك بیوك بر قسمنی صنایعه ترك ایدن زراعت ، درحال مملکتك غربنی قوشاتدی ، (فاراووه‌ست) ده‌ده جسیم بر صحنهٔ سعی وثروت کشاد ایتدی ! . .

سن ژه‌رمن ـا ١٩١٠

ذیل :

علم اجتماعك حال حاضرینه دائر مجمل ، فقط اساسلی بر فكر ایدینمك ایچین مراجعت اولونه‌بیله‌جك مأخذلر :

Le grandes routes des peuples-Comment la route crée le type social ?

2 volumes.

par E. Démolins

« بوشایان حیرت اثرك، قیمتشناس وفعال بركنجمز طرفندن لسانمزه ترجمه ایدلدیكی وحتی طبعنه باشلاندیغنی فرط سعادتله خبر آلدم . توصیه‌سنه كمال حرارتله مسارعت ایلدیكمز كتابك ، وطنداشلرمزك برقسمی طرفندن ، لایق اولدیغی اهمیتله تدقیقی وطنمزده الك مسعود بر انقلاب فكرینك مقدماتنی احضار ایده‌جك ماهیتده‌در . »

A quoi tient la supériorité des Anglo-Saxons ?

par: Démolins.

La Classification sociale P: D.

La Méthode sociale. (ses procédés et ses appli - cations) p: plusieurs collaborateurs de la science sociale.

La science sociale et sa méthode.

P: Robert Pinot

Répertoire des répercussions sociales.

P: Demolins

Les trois formes essentielles de l'éducation; leur évolution comparée

P: P. Descamps

....

L'Humanité évolue-t-elle vers le socialisme ?

P: P. Descamps

....

Histoire de la formatiou particulariste: L'origine des grands peuples actuels.

P: H. de Tourville.

....

La production, le travail et le problème social dans tous les pays, au début du XXe siècle.

P: Léon Poinsord

....

La révolution agricole, nécessité de transformer les procédés de culture.

P: A. Dauprat.

....

L'éducation dans les écoles Anglaises

P: Descamps.

بوصوك اثر، علم اجتماعك أك يكى موفقيتلرندن بريني تشكيل ايدييور .

مساعئ طاقتفرسانك حياتنه نابهنكام اولارق خاتمه چكديكى عزيز استادمز ئهدمون دهمولهنك ، علم اجتماعك بونجه سنهلك مساعئ مجهولهسندن بر قسمنه ترجمان اولان مشهور بر كتابنده ، (آنغلو ساقسونلرك اسباب تفوقى نهدن نشأت ايدييور ؟) عنوانلى اثرنده ، تشكل انفراديىي بسليه كلن آنغلو ساقسون تربيهسنك ترجمان اجتماعيسى بر قطعيت رياضيه ايله اثبات اولونمشدى . فقط دهمولن بوجهتدهكى مساعيسنى

اكاله وقت بوله‌مدن حیاته وداع ایلدی . تقدیر خوانلرینی تسلیتسز براقان وفاتندن صوکره ایسه مسئله تعقیب ایدلمدی . بز ، تعالیٔ اجتماعی یولنده أك امین رهبری علم اجتماعده بولدیغمز ایچین تربیه‌نك ، مملکتمزده (بیك شکر !) بر مسئلهٔ کلی تلقی‌یه باشلاندیغی برزمان انکلیز تربیه‌سنك – علم اجتماعك اصول فنیسی سایه‌سنده – روحنه نفوذی الزم عد ایتمش ومکتب اجتماعیمزك بوکون أك متین ، أك مقتدر بر دماغ علمیسی اولان موسیو ده‌قامپی بونقصانی اکاله دعوت ایله‌مشدك . موسیو ده‌قامپ تکلیفمزی بویوك بر ممنونیتله قبول ایتدی ومشترکاً چیزدیکمز پروغرام دائره‌سنده بوسنه انکلتره‌یه اجرای تدقیقاته کیتدی . واصل اولدیغی نتیجه‌لر شیمدی ، (انکلیز مکتبلرنده تربیه) عنوانیله علم اجتماع رساله‌سنك بوتون بر نسخه‌سنده نشر ایدیلیور .

شایان تمنی‌درکه وطنداشلرمز – بزه بر منبع فیوضات اولاجق – بوقیمتدار اثری لسانمزه چویره‌رك وطنمزه فائده‌لی بر خدمت عرضنه دها موفق اولسونلر ! [*]

[*] اشبو اثرك بالاده‌کی آثار ایله برابر لسانمزه نقل ایدلمکده اولدیغنی قارئینمزه تبشیر ایده‌رز . للمقتطف

یدنجی مکتوب

مسلك اجتماعیمز ناصل تطبیق ایدیله‌بیلیر ؟

ترکیه‌ده یکی بر مدنیت :

ترکیه‌نك جغرافیای طبیعیسنی جزئی بر تدقیق ایله‌ده کوره‌بیلیرزکه بزه‌جان‌چکیشدیرن شوطوفان سفالتدن‌قورتوله‌مز ، طوپراغه قویاً یرلشمك ، حیات خصوصیه‌مزی تملندن دکیشدیرمکله اولاجق ! بزده آز چوق تنور ایدن کنجلرك جمله‌سی آنجق برطرفدن آلاجقلری معاشله کچینه‌بیلیر . محرر ، معلم ، عسکر ، مأمور نه اولورسه‌ق اولالم استنادکاه اقتصادیمزی دائماباشقه برنقطه‌ده آرامغه‌محکومز . بوارکان تمدنه احتیاجمز یوق دیمك‌ایستمیورم . بالعکس ، سویهٔ فکریه‌مزی یوکسلتمك ایچین اهلیتلی ووجدانلی محررلرله معلملرمزك عددینی چوغالتمغه قطعی برمجبوریت اولدیغی کبی اداره‌مزی اصلاح ایچین عفیف ومقتدر مأمورلره ، استقلال ملیمزی مدافعه یولنده‌ده بری وبحری مکمل برقوهٔ حربیه‌یه بالطبع محتاجز . فقط بونلر ، صرفیاتندن زیاده قازانان برمحیطده ایش‌کوره‌بیلیر ! بزقازانه‌مدیغمزی صرف ایدییورز . ایشته وطنمزی ، بو شایان خجالت مصیبتدن قورتاراجق ، ألمزده‌کی قیمتلی عنصرلردن استفاده‌سنی حقیله تأمین ایده‌جك یکانه چاره ، شیمدیلك زراعت ! زراعتمز کسه اکثریتله مادی ، معنوی هر ایکی سرمایه‌دن محروم اولان ، بوندن دولایی‌ده رنجبرلك درجه‌سنك فوقنه یوکسله‌مین کویلودن

باشقه سالکی یوق ! بزی نان ونعمتیله بسلین ، ترکیه‌یی وار ایدن ایشـته بو کویلو اولدیغی حالده هر یرده وهر صنفدن زیاده أزیلن ینه او !

نجات وسلامت ، ایشته بومابسز، رهبرمز قالان کویلولرله موقع اقتصادیلری کیتدکجه طارالان شهرلی کنجلر آراسنده زراعی واجتماعی مناسبتلر یاراتیرق آنغلو ساقسونلرده جنتلمن صنفنك درعهده ایلدیکی او بیوك رولی منور کنجلرمزه تحمیل ایتمه‌ده !... اونلری مستحصل غیرتلریله زنکینلشدیرمکلری مالکانه‌لر باشنه کچیرملی وبوصورتله سفالت اجتماعیه منبعی اولان تشکل تجمعیدن سعادت اجتماعیه خالقی اولان تشکل انفرادی‌یه دوغرو آهنین برعزم ایله یورومیلی !

بوکون اوروپایه یوزلرجه طلبه کوندرییورز . مقصد ؟... مأمورلرینه استقراضسز منتظماً معاش ویرمکدن عاجز بردولتك آیلقـلی مأمورلرینی ، یعنی طبقهٔ منوره‌سی مستحصـللردن کلیاً محروم اولان برجمعیتده مستهلکاری چوغالتمق ، افلاس قطعی‌یه دوغرو کمی آزی‌یه آلمق !..

اصـول اداره‌ده ایسـتدیککز قدر متفنن مأمورلره مالك اوله‌لم؛ ایسترسه‌کز اونلردن هربرینك برداهی کسیله‌جکنی فرض ایده‌لم . کویلونك مساعئ زراعیه ، حیات خصوصیه‌سنه بونلرمی نظارت ایده‌جك ؟ بولزوملی نظارتی قابل اجرا برحاله کتیرن ، ترقیـات علمیه‌یه محل تطبیق اولان چفتلکلری اونلرمی اداره

ایده‌جك ؟ فابریقه‌لرله تجارتخانه‌لری مأمورلرمی تأسیس ایده‌جك؟.
خایر . . . اوحالده بونلری کیم یاپه‌جق ؟ . . دور سابقك الندن
تك تجره‌سنی بیله ضبط ایتدیکی اوتشبثسز و بر پاره‌سز کویلومی؟
یوقسه سلاح اوموزده چولدن چوله ، طاغدن طاغه آشان
عشیرتلرمی ؟ . . کیم ؟ . . . .

ایی مأمور ویا ایی بر معلم (مربی دیمیورم) اولمق ایچین
بهمه‌حال آوروپاده تحصیل ایتمکه لزوم یوق ! . . .

اکر مکتب کتابلری ، (تدریسات ابتدائیه مجموعه‌سنده)
کوردیکمز مسعود وشایان تبریك نمونه‌لر وادیسنده وجوده
کتیریلیرسه چالیشقان ومستعد کنجلرمز آز مدتده مفید وعملی
برطرز تدریسه تملك ایده‌ر . مأموریتلره کلنجه ، نه‌زمان شرط
ترقی، فرقه طرفدارلغی دکل بهمه‌حال، اصول وانتظام دائره‌سنده
چابق وتمیز ایش کورمك اولورسه وجدانلی واهلیتلی مأمورلرمز
کندیلکندن چوغالمغه یوز طوتار . بونکله برابر اوروپایه طلبه
کوندرمکدن بنه مستغنی قالامایز . یالکز اورایه کیده‌جك طلبه
منور برمستهلك برینه‌متشبث مستحصللر اولمق ایچین کوندرلملی!
بز ، (تشکل انفرادی) بی مملکتمزه ادخال ایده‌جك اصول
تربیه‌یی تطبیقه قادر (مربی) لری مستحصللرك اك لزوملیلرندن
صایارز . شوقدر وارکه کنجلرمزی ، مأمور یتشدیرمك ایچین
آچیلان وکفایتسزلکی فرانسه‌ده‌ده بر چوق منور ذکالرك تحت
تصدیقنده بولنان لیسه‌لره طولدیرمقله بومقصد تأمین ایدیله‌مز .
واقعا، احتیاجات اجتماعیه‌مزه جواب ویره‌جك مکتبلر فرانسه‌ده
ده یوق دکل . فقط آرامق ، بولمق ، سچمك لازم !

ئەقول دەروش

يكی طرزده‌كی فرانسز مكتبلرينك باشنده ئەدمون دەمولەنك (روش) ده تأسيس ايتمش اولديغی مشهور مكتبی ذكر ايده‌بيليرز. بومؤسسه‌يی برقاچ سنه‌لك فاصله ايله ايكی دفعه زيارت ايتدم. مكتب، پارسدن سرعت قطاريله ايكی ساعتلك بر مسافه‌ده وغايت هوادار بر كويده!.. طلبه، اوزون بويلو چاملر، كولر يوزلو آغاچلر آراسنده بويوك بر چيچك دمتی كبی كورينن درت بش كوشكه تقسيم ايدلمش؛ هركوشك، عائله‌سيله برلكده اقامت ايدن برخواجه‌نك اداره‌سی آلتنده بولونيور، وبوصورتله مكتبك حيات اجتماعيه‌سی، تربيۀ حسيه وآداب معاشرتجه قادينلرك حضورندنده متنعم ومستفيد اوليور. اوتوز قرق كشيدن عبارت سا كنلری، بوكوی كاشانه‌لرنده ـ ليسه‌لرده‌كی كبی ـ صغوق بر قشله حياتی يرينه هرجهتدن فعال، مسعود بر عائله حياتی ياشيور! كوشكلرده طلبه‌دن هربری بر وظيفه ايله مقيد! بووظيفه‌نك اهميتی ياشلری وترقيلريله متناسباً آرتيور و فكر مسئوليت كنديلريله برلكده بيويور. فنا عادتلرك محيطلرينه كيره‌مه‌مسيچين‌ده مكتبه طقوز اون ياشندن بويوك طلبه قبول ايتمك ايستنلميور. چوجقلر، (قاپيته‌ن) دينيلن بويوكلردن برينك نظارت وامرينه تابع! قاپيته‌نلر دائما آرقداشلرينك حرمتی، خواجه‌لرينك اعتمادينی قازانمش طلبه‌دن انتخاب اولونيور... امكان درجه‌سنده عملی اولان درسلر علی‌الاكثر طلبه‌نك فكرينی يورمه‌مقله برابر محاكمه‌سنی قوتلنديره‌جك بر

صورتده ترتیب اولونمش ! همان هردرسده برکره بولوندم . خواجه‌لردن بعضیسی معهود لیسه‌لرك یتشدیرمه‌سی بولوندیغی ایچین یکی تربیه‌نك روحنه دها نفوذ ایده‌مه‌مش ؛ مثلا تاریخ طبیعی معلمنك بوصنفدن بولوندیغی درحال کوزه چارپیوردی . کندیسی علوم طبیعیه‌ده دوقتوراسنی کچمش و مسلکنده بویوك بروقوفه مالکمش . فقط سرعتله تقریر ایتدیکی درسی ، بر فونوغراف ماکنه‌سی کبی سویلیور ، موضوع بحثه سامعینك قلبنی دکل یالکز حافظه‌سنی قازانه‌بیلیوردی . بر ساعت قپالی برچهره ایله ویریلن بو درسك صوکنده درسخانه کنیش بر نفس آلیر کبی اولدی !

برقاچ دقیقه صوکره دها کوچك برصنف طلبه‌سیله جغرافیا درسنه کیردك . معلمه‌نك آرقه طرفنده‌کی دیوارده آصیلی طوران بویوك وقبارتمه‌لی خریطه‌دن درسك هولاندایه عائد اولدیغنی درحال آکلادق . خواجه‌مز کسیك برتقریر ایله نظر دقتمزی اولا اراضی‌نك تقسیمات طبیعیه‌سنه جلب ایتدی . طوپراغك طرز تشکلندن ؛ دکزندن ، هواسندن ، انسانلرندن و طرز تعیشلرندن بشوش برچهره ایله بحث ایله‌یور ، بحثه کوچك طلبه‌سنی اشتراك ایتدیریور ، درس مراقلی بر سلسلهٔ اکتشافات حالنی آلیوردی ، یاواش یاواش ، درسخانه‌ده بولوندیغمزی بیله اونوتدق . خریطه‌یه مرکوز اولان نظرلرده هولاندا بیومکه ، جانلانمغه ، یاشامغه چالیشوب چبالامغه باشلادی . فرقنده بیله دکلکن سیاحتك صوکنه کلشز ! هولاندادن ایستمیه‌رك آیرلدق . . . رفیقم موسیو ده‌قامپه شو ایکی طرز تدریس آراسنده‌کی فرقدن متحیر

اولدیغمی صاقلامدم . بوفرق یالکز ایکی (سیمای تدریسدن) برینك قپالی، او برینك آچیق بولنمسندن طوغمیوردی. جغرافیا درسنك جانلیلغی، بوآنه قدر بو موضوعه دائر یازیلان کتابلرده کورلمین برقیمت علمیه‌یی احتوا ایتمسی بالخاصه نظر دقتمی جلب ایتمشدی. فقط ده‌قامپ معلمه‌نك علم اجتماعه چالیشدیغنی سویلینجه حیرتم بالطبع زائل اولدی .

*
* *

یاقلاشدیغمز اوطه‌دن کلن جیولدیلرله اکلادق‌که فرانسزجه و ادبیات درسی باشلامش . قاپویه محترزانه اوررکن معلمك متبسم وشوق انکیز چهره‌سی کندیلرینی راحتسز ایتمدیکمزی کوستریوردی . بویوك برنزاکتله بزه رفاقت ایدن مدیرمکتب موسیو (برتیه) وعلم اجتماع معلمی موسیو ده قامپله برلکده بر برکوشه‌یه یرلشدك . طلبه ، سالامبونك برپارچه‌سنی یازمش . معلم ، دفترلرك برندن یازیلانی جهراً اوقودقدن صکره ، « ایشته دییوردی ، موسیو ده‌موله‌نك « یوللر » اثرنده [١] قارطاجه فصلنی اوقودیغمز زمان جمهوریتك سیمای اجتماعیسنی ، فنیکه و وندیکله اولان مشابهتنی ، وعین اسبابك عین شرائط داخلنده دائما ، عین نتائج تولید ایتدیکنی برکره دها کورمش اولدق . فلوبه‌رك بیوك بروقوف وصنعتله ترسیم ایتدیکی شو لوحه‌ده قارطه‌جه‌یی نظرمزده بوسبوتون جانلاندیردی . »

علم اجتماعك اك بویوك بانیلرندن بولنان ده‌موله‌نك بر تحلیل

---

[١] طبعی دردست اکمال اولان کتاب.

داهیانه‌سنی ، فرانسز نثر حاضرینك أك پروزسز ، أك مدقق برمصوری اولان فلوبه‌رك برلوحه‌سیله طوناتمق ادبیات درسنه شبهه‌سز بوسبوتون یکی وپك مسعود بر افق آچمقدی . . . .

غریبدرکه برقاچ سنه اول ینه بو اوطه‌ده بوسویملی معلمك درسنی ئه‌دمون ده‌موله‌نك کندیسیله برلکده دیکله‌مشدك ! . . . بوکون ، . . . اونی ، یالکز اثرلرنده ، دائما ایلری کیده‌جك ، وایلری کتوره‌جك أك قیمتلی برعالمده یاشیورز ! . . . .

*
* *

برآز صکره ، یشیل برآچیقلغه ناظر نشئه بخشا بر چای ماصه‌سی اطرافنده دیرکتور ، خواجه‌لر ، رفیقه‌لری ، قاپیته‌نلرله طوپلانمش ، مکتب حیاتنه دائر مختلف محاوره‌لره طالمشدق . قاپیته‌نلردن بعضیلریله آیریجه کوروشدم . اون بش ، اون آلتی یاشلرنده کورونن بو تمیز کنجلر مخاطبلرینی جدیتله دیکلیور ، ایراد ایدیلن سؤاللره سربستجه فقط دائما بویوك برنزاکتله جواب ویرییورلر ؛ کوریلیورکه ، فعال وخیرخواه برانسان ، حیاتی اك جدی معناسیله آلان بر جنتلمن اولمغه کندیلرنده اساسلی برحاضرلق وار . . . بدناً ، فکراً واخلاقاً تام برصحت ایچنده سرپیلن بوفعال محیط ، ضربات حیاته قارشی شیمدیدن متانت وبشاشتله مجهز ! فقط شو ساری سعادتك قایناغنده بیله زمان زمان ، طالعسز کوچکلرمزی دوشونیور ، تأثر و تألمدن ینه قورتوله‌میوردم !

*
* *

نەقول دە روشدە اجنبی لسانلرینەدە بویوك اهمیتویریلیور. وبورا طلبەسی شبهەسز لیسەلردەکی آرقداشلرینە لسانجەدە تفوق ایدییورلر . ذاتاً کندیلرینە ، مکتب اجرتی اولان سنوی اوچ بیك فرانقدن باشقەبرمصرف تحمیل ایدلمەدن ، چالیشدقلری لسانە کورە انکلترە ویا آلمانیایە برقاچ آیلق برسیاحت یاپدیریلیور وبوصورتلە لساندەکی ملکەلرینی آرتیررکن یکی برمملکت کورمش ، تجارب حیاتیەلرینیدە آرتیرمش اولیورلر .

مکتبك او جسیم اراضیسی ایچندە برکوچك چفتلك وار . بوچفتلك زراعت خواجەسنك ریاستی آلتندە طلبە طرفندن ایشلتیلیور . حسابلر اونلر معرفتیلە طوتیلیور . ایجابندە آلتلر ینە کندی اللریلە تعمیر اولونیور . ذاتاً طلبە ، صنایع نفیسە خارجندە أل ایشلری ، مرانغوزلق ، دمیرجیلك کبی لزوملی صنعتلرلەدە اوغراشدیغی ایچین بویلە تام برحیاتە آلشقین !

علوم طبیعیە مراقلیلری فنی کزنتیلری اثناسندە طوپلا- دقلری یاخود خارجدن ایدیندکلری نمونەلرلە مکتبك تاریخ طبیعی موزەسنی زنکینلشدیرییور ، رسم و هیکلسازی مراقلیلریدە أك ای اثرلریلە مکتبلرندە برصنایع نفیسە موزەسی خلق ایتمك ایستیورلرمش . هیئت عمومیەسی اعتباریلە بوراسی برقارنجە یواسنەدە فائق ! نەطرفە باقسەکز متعالی برغیرت ، متزاید برصلاحیت ، استقبالە مکمل برحاضرلق کورییورسکز . تشبث شخصی ایلە عدم مرکزیت بوکوچك عالمی صوك سیستمدە برجنت حانە افراغ ایتمش ! مساعئ بدنیە و فکریەیە ویریلن وسعتدن بالطبع اخلاقدە بویوك مقیاسدە مستفید اولمەدە !

فکر تعاون یالکز مکتب داخلنده اجرای تأثیر ایتمکله قالمیور ؛ شاکردان خواجه‌لریله برلکده وقت وقت همجوار فقرایی زیارت ایدییور ، دوشکونلری قالدیرمغه ، تسلیه و تشجیعه ال برلکیله چالیشیورلر . طلبه‌نك منسوب اولدیغی دینلره قارشی مکتبده بویوك برحرمت حکمفرما ! ذاتاً دیندارلق ، أك عمیق ، أك مقدس معناسیله بوراده برمسلك اساسی ! حیاتك دائما قانایان ، قاناباجق جریحه‌لرینی رقیق اولدیغی قدر متین أللرله صاره‌جق متشبث وعالیجناب بر نسل یتیشدیریلیور !

بدهقول‌ده‌روشدن چیقان طلبه حیاتده پك ایی موفق اولیور وبعضیلری آز زمانده مهم موقعلره کچیورلر . بونکله برابر منشألرینی اونوتمیور ، خواجه‌لریله مکتوبلشیور ، اسکی مکتبلرینك آتیسنه علاقه‌دار قالیورلر . شیمدی فرانسه‌نك برقاچ یرنده دها (روش) تنظیره باشلاندی . ایشته بواصولده‌کی مؤسسه‌لرك هر برنده سکز اون کوچك طلبه‌مز بولنملی ؛ فعال وتعلیمه قابلیتلی کنجلرمزدن بعضیلرینی کندیلرینه ترفیق صورتیله‌ده ترکجه‌ده‌کی ترقیلری تأمین ایدلملی . بونك بویوك برفائده‌سی دها وار . ایکی اوچ سنه کوچکلرمزه معلم صفتیله روشده‌کی کبی بر مکتبده یاشایه‌جق کنجلر ، (تشکل انفرادی) یی خلق ایدن تربیه‌یی یاقیندن کورمش ، اونی بالذات یاشامش اولاجقلر . ایکی اوچ سنه‌لك براقامتدن صوکره عین تربیه‌یی کندی مملکتمزده تطبیق اوزره ترکیه‌یه عودت ایتمزدن اول‌ده انکلیز وآمریقای شمالی مکتبلرینی بر اعتنای مخصوص ایله زیارت ایده‌ر ، [١] اوروپانك

---

[١] سفارتخانه‌لرمز ایجابنده کندیلرینه ترفیق ایده‌جکلری اهلیتلی ترجمانلرله بومقصدی پك چوق تسهیل ایده‌بیلیرلر .

مكاتب سائره‌سی حقنده‌ده مجمل وسالم برفكر ايدينيرلرسه محتاج اولديغمز معلم ومربيلری آززمانده قسماً وصحيحاً ألده‌ايده‌رز ، فقط تشبث شخصی‌نك حيات خصوصيه‌مزه محور اولا بيلمسيچين حاضرلغمزی دها بويوك چاپده طوتملی‌يز .

نفس انكلتره‌ده بوكون زراعته الويريشلی بر قاريشلق بوش يركوج بولونور . حال بوكه انكليزلرك مستملكاتده واسع اراضيلری واركه بونلر ايشلنمك ايچين انسان قولنه‌عرض احتياج ايدييور . انكليزلرله آمريقاليلر اوته‌دنبری آلدقلری تربيه نتيجه‌سی بوكبی ايشلره فطری براستعداد ايله حاضرلانمش اولمقله برابر ينه مقصدی تأمين ايده‌جك ، مستملكاتده موفقيتلرينی تسريع ايليه‌جك عملی مكتبلره مالك بولونيورلر . . .

(آنغلوساقسونلرك تفوق اجتماعيلری نه‌دن نشأت ايدييور ؟) اثرنده « صحيفه : ٤٠ » ده مولن بزه بومكتبلردن برينی اطرافيله تصوير ايدييور :

« بحث ايده‌جكم انكليزمكتبی ، دييور ، كنجلری خارجده ، كندی قوتلريله يرلشمكه وآنغلو ـ ساقسون عرقنه ياواش ياواش جهانی استيلا واجناس سائره‌يه تفوق قدرتنی ويرن مؤسسات زراعيه‌يی ممالك مختلفه‌ده وجوده كتيرمكه خاصةً احضار ايچين آچيلمش . بونمونه ، آلمانيا ايمپراطورينك [١] ـ كندی پروغراميله ـ يايمق ادعاسنده بولونديغی شيئه تقابل ايدييور . فقط كوريله‌جك كه قوللانيلان واسطه‌لر بوسبوتون باشقه .

پروغرام سرلوحه صورتنده موضوع ايكی فقرهٔ مقتبسه

[٢] مؤلف اولجه ايمپراطورك بر نطقنی تنقيد ايدييور .

ایله باشلایور . فقره‌لردن برنجیسی ، (ژون استوآرت میل) لـك :
« حال حاضر عالمده ، بلا تردد دینه‌بیلیرکه زنکین واسکی بر
مملکتك سرمایه‌لرینی موفقیتله ایشلته‌بیله‌جك أك ای تشبث ،
استملاکدر . » ایکنجیسی ، فورسترك : « مهاجرت ، یالکز
عمله صنفی ایچین دکل ، فقط هر صنفه منسوب افراد ایچین
کیتدکجه بر لزوم ، بر احتیاج حالنه کیرییور ! »

پروغرام ، اولا هدفی تعیین ایدییور : « مؤسسه ، مکتب
تربیه‌سنده‌کی نقصانلری اکمالاً دها خصوصی بر حاضرلقده
بولونمق ایسته‌ین کنجلر ایچین‌در . » دقت ایدیکزکه انکلیز
مکتبلرنده تربیه‌ذاتاً یك عملیدر. خلاصه‌مقصد، «جدال‌حیات» ده
موفق اولمق ایچین اوصاف لازمه‌یی ویرمکدن عبارت : «The
struggle for existence» کلمه‌سی‌ده آلمانیا ایمپراطورینك
پروغرامنده اولدیغی کبی عیناً موجود .

مکتبك مدیرلری بوتون مستملکه‌لرله‌مناسبتده بولونیور .
وکنجلرك ، احوال واحتیاجاتی اوکرنه‌رك اوکا کوره بر خط
حرکت تعقیب ایتملرینه یارایه‌جق معلومات آلیورلر . ایشته بو
صورتله اسکی شاکردلردن بر چوغی موفقیتله خارجده‌یرلشمش
وایش صاحبی اولمشلر .

بوندن صکره مکتبك موقعنه ، وضعیتنه دائر معلومات
ویریلیور . هرشیئك لایقیله اکلاشیلمسی ایچین‌ده ، مؤسسه‌نك
تشکیلات مادیه‌سنی کوسترن بر پلان وار . مکتب قیرده‌یاپیلمش
(طبیعی اویله اولمسی لازم کلیر دیمه‌یك ، چونکه بزم institut
agronomique دارالفنون زراعی‌مز پارسك اورته‌سنده‌در .)

بر طرفدن دكز ونهر ، ديكر طرفدن‌ده كاملاً زراعى برقطعه آره‌سنده وبرتپه اوزرنده انشا ايدلمش . ايشته ايكى شرط كه شهرلرده آلمان طلبه‌سنك تجمعندن زياده مهاجرلر ، مستملكلر احضارينه مساعد :

پلان ، اصول زراعتك هرنوعيله اجناس مختلفهٔ محصولاته نمونه اولاجق طرزده تنظيم ايديلن اراضئ مزروعه‌نك وسعتنى ابنيهٔ زراعيهٔ مختلفه‌نك موقعنى و نه‌يه ياراديغنى كوستريور : (چفتلكلر ، سوت خانه ، كومس ، ايش اوطه‌سى ، قايقخانه ... الخ كبى) بوندن ماعدا جوارده ايكى معبد اولديغى ذكر ايدلمش كه بونكله ده مسائل دينيه‌يه ويريلن اهميت كوزه چارپيور .

بو مقدمه‌لردن صكره نوبت ، مؤسسه‌نك ، او فوق‌العاده عملى طبيعتنى كوسترن درس جدولنه كليور . بوراده مكتبى ، سياسى بر مقصده آلت ايتمك دوشونجه‌لرى يوق ؛ يكانه امل ، كنجلرى معلومات لازمهٔ عمليه ايله تجهيز ايله‌مك . دارالفنون زراعى مزده‌كنك تماماً عكسنه اولارق أك برنجى موقع عملياته تخصيص ايدلمش ، درسخانه‌لر ، ياپيلان ايشلرك تفسيرى ايله نظريه‌سنك تفهيمنه حصر اولونمش . طلبه‌يى ، استعمار ايچين بيلنمسى الزم ، مختلف اصوللره آليشديرمق اوزره صورت دائمه‌ده بر چوق چفتجى وصنعتكار قوللانيليور .

برنجى موقعى اشغال ايدن بالطبع زراعت . طلبه ، مساعئ زراعيه‌نك بالجمله تفرعاتنى بالذات اجرا ايديور ؛ صورت استعمالنى اوكرنمك وقيمت نسبيه‌لرينى مقايسه ايده‌بيلمك ايچين اللرينه

اك مكمل آلتلر ويريليور . أك اى جنس ميوه وسبزه‌لرك ، وأك زياده محصول آلمغه مساعد اصولك تدقيقنه اون آقرلق (acre) بر باغچه تخصيص ايدلمش . پك عملى اولان آرى يتشديرمه اصولنه‌ده آيريجه اهميت ويريليور . چونكه آرى بال شكلنده مادۀ سكريه وبالمومى شكلنده مادۀ تنويريه كبى يكى مملكتلرده قيمتدار وتداركى مشكل مالزمه‌لر تأمين ايليور . آغاج ديكيلمش برقسم اراضى ايسه اورمانجيلق تحصيلنه يارايور وپروغرامده قانادا واوستراليا‌ده يرلشه‌جك طلبه ايچين اورمانجيلغك فائده‌سندن بحث اولونيور .

حيوانات اهليه يتيشديرمكده‌ده بويوك بر اعتنا واركه حائز اولديغى اهميت حسبيله بو پك طبيعى‌در . چونكه پك‌چوق دفعه بر مالكانه تأسيسى حيوان يتشديرمكله باشلار . بوندن طولايى چفتلكده (۷۰) دن زياده باركير وطاى بولونديغى ومكتبك كوزل دول يتيشديرمكله شهرتشعار اولديغى بالخاصه ذكرايدلمش . بونلرك ايچندن ، مستملكه ايشلرينه أك زياده يارايه‌جقلرى انتخاب اولونيور .

چفتلكده مختلف جنس اوكوز ، قيون ، قوش نمونه‌لرى بولونديرلديغى‌ده بيان ايدلمش . طلبه بو حيواناتك اوصاف و احوالنى وقيمت نسبيه‌لرينى طانيمغه خصوصى بر دقتله آليشديريليور وپروغرامده شو كلمه‌لر اوقونيور : « طلبه ، چوبانلره رفاقت ايدر ، وبوتون سنه بو مهم قسمه عائد هر درلو تفصيلاتله انسيت ايلر . »

سوتخانه‌ده اعتنا ايله سچيلمش اللى اينك بولونديريليور

وتشكيلات وتقسيماتی أك صوڭ ترقيات وتكملاته مطابق اولان بوراده هم صيجاق هم صغوق اقليمارە كاير اصوللر اوكرەنيليور. فقط مستملك ، شايد حيوانلری خستەلنيرسه بالذات تداوی يەدە مقتدر اولملی . بونك ايچين هركون بيطرلق حقنده عملی درسلر وتطبيقات وار . طلبه ينه هركون بينيجلك درسلری آليور. واقعا اونلرك ، معلومات عمليه اكتسابی ايچين ـ آلمانيا ايمپراطوری كبی ـ بو رياضته احتياجی يوقسەدە يكی منطقەلرك يك چوغنده آت ، الآن يكانه واسطهٔ نقليەدر . اساساً ، واسع چفتلكلری ، مالكانەلری دولاشمق ، تفتيش ايتمك ايچين باشقه چارەدە يوق . بوندن ماعدا طلبه ، هركون مساحه ، تسويه ، تفجير واسقا عملياتی ياپيور .

چونكه منزوی مالكانەلردە بارينه بيامك ايچين بو مختلف معلوماته تملك الزم !

فقط بر مستملك ايچين يالكز مالكانەسنی ايشلتەبيلمك قدرتی كافی دكل . شهر وقصبه كبی مركزلرك اوزاقلغی احتمالندن دولايی مختلف (صناعت) لركدە يرينی طوتملی ، هرخصوصده كندی كندينه كفايت ايدەبيلملی در. آكلاشيليوركه شمدی يه قدر هيچ كورلمەين أك مستقل آدم يتشديرمك مسئلەسی نظر اعتباره آلنمش. نهايت درجه عملی اولان بو مقصد ، پروغرامك ايكنجی قسمنی يعنی برچوق خصوصی صنعتكاهلردەكی مساعی يی ايضاح ايديور :

چفتلك ماكنەلرينك اعمالی ، آلاتك تعميری ، آت نعللانمەسنك اوكرتيلديكی اعمالات ودميرجيلك صنعتكاهی .

اودونی ایشلەمك ، تکرلك یاپمق ، آرابا تعمیر ایتمك ، بنا یاپمق ، . . . الخ اصولنك اوکرتیلدیکی طوغرامەجیلق وکراستەجیلك صنعتکاهی .

اکر ، قوشوم وبوکا عائد هر شیئك اوکرتیلدیکی صنعتکاه بورادن یتشمەکنجلری بکلەین طرز حیات ایچین دها باشقە معلومات وقابلیتدە لازم : مثلا یوزمك ، کورك چکمك ، واپور قوللانمق ، ساحە کوپرولر یاپمق ، صاللر انشا ایتمك کبی شیلری بیلملی . مکتبك واپورلرینە باقمقلە موظف بر ساحل محافظی دە بو مختلف ریاضتلری اوکرتیور وپروغرامدە « دوکوم یاپمقسزین دنیلیور ، بر خلاطك ایکی اوجنی یکدیکرینە ربط ایتمکی دە تعلیم ایدر . » تفصیلاتدەکی بو درجۀ وضوحی سورم ؛ چونکە هرشیئك صوکنە قدر وارمق ایستین وهیچ برینك بی لزوم اولدیغنە قانع وعملی آدملر قارشیسندە بولندیغمزی کوستریور .

ایجابندە ، کندینی و باشقەلرینی تداوی ایتمکدە لازمکە پروغرام بواحتیاجەدە جواب ویریور و«مستملکلر ایچین دییور ، پك زیادە اهمیتی اولان بومسئلەدە سەن‌ژان سیار خستەخانە جمعیتی قواعدینە تطبیقا مغروقلرە امداد ، مختلف صارغیلرك تطبیقی ، چیقیق ویا قیریق وقوعندە قابل تطبیق مداوات ، قانك توقیفی ، جرحە ، یانیق وبوکبی عادی وکثیرالوقوع قضالرك تداویسی تدریس اولونیور . »

بورایە قدر اراضی اوستندەکی مساعیدن ، تطبیقات عملیەدن بحث ایدلمش چونکە تدریساتك روحی ، اساسی بونلر . چونکە قلم مأمورلری دکل . جهدوجدال آدملری — struggle for lifers لر

يتشـديرلمك ايسـتنليور . بوندن دولايى درسخانه‌لرده ويريلن نظرى درسـلر ، يالكز پروغرامك صـوكنده مختصراً ذكر اولونمش . ذاتاً « مكتبده‌كى تدريسـات ، طيشـاريده اوكرتيلن وتطبيق ايديلن شيلرك ايضاحندن باشقه برشى دكل . »

زراعت ، طبقات‌الارض ، معدنيات ، نباتات ، اورمانجيلق ، انشـاآت ، بيطرلق ، . . . كبى علومك مدير ومعلملر طرفندن نظرى اوله‌رق تدريسـنه كونده ايكى سـاعت (كوريليوركه تعب فكرى يوق !) مخصص . بوندن ماعدا كنج مسـتملكلرى منفعتدار ايده بيله‌جك هردرلو مسائله دائر مستملكات مأمورينى طرفندن يازيلان مكتوبلر ، عمومك نظرتدقيقنه وضع اولونيور .

پروغرامده ، بنالرله تعداد ايده‌كلديكمز متعدد مسـاعى‌يى ، حين تطبيقنده مصور ٢٥ ده فطوغراف وار . رسملرى بورايه كتيره‌مديكمه پك متأسفم : چونكه اونلرده بوكنجلرك غيور ، عملى ، سعيه آلشقين ، مشقتدن قورقماز ، ييلماز واجراسى ايچين اللهدن صكره يالكز نفسنه كووه‌نمكدن باشقه چاره اولميان جدى ايشلرى جديتله باشه چيقارر بر عرقه منسوب اولدقلرى پك ايى كورووليور .

بالخـاصه جالب دقت برنقطه دهـا واركه اوده بوكنجلرك سائقهٔ سفالتله ترك وطنه مجبور قالمش ، محروم ثروت زواللیلردن عبارت اولمه‌سى‌در . اوت بوكنجلر يا زنكين ، ياخود هرحالده وقتى ، حالى مساعد عائله‌لره ، آلمانيـا ايمپراطورينك اصلاحاتنه هدف ايديندیكى بورژووازى صنفنه منسـوبدرلر . پروغرام بو جهتى صراحةً وقطعياً تعيين ايديور . ذاتاً مكتب اجرتى‌ده بونى

اثباته كافی : اجرت سنوی ١٧ یاشنه قدر ٢٢٥٠ ، یكرمی یاشنه قدر ٢٧٠٠ و یكرمی‌نك فوقنده اولانلر ایچین ٣١٥٠ فرانق .

شو حالده بوكنجلر وطنلرنده آسوده ، ساكن كوچك بر معیشت تأمینی دوشونه بیلیرلردی . فقط عملی ودائمی برسعی ایله ، یكی مملكتلره كیدن مستملكلرك قارشیسنه چیقان مشكللرله نچه‌لشمكی ترجیح ایدییورلر . اولجه‌ده دیمشدم ، بونلرك كندی شخصلرینه اعتماد دن باشقه چاره‌لری یوق . پروغرامه مربوط بر وثیقه‌ده بر اثبات دها بولدم :

وثیقه ، صوك توزیع مكافاتده ، مؤسسه‌یی ـ بوتون انكلیز مؤسسه‌لری كبی ، منحصراً تشبث شخصی‌دن دوغان بومؤسسه‌یی ـ حمایه‌لریه‌لرینه آلان معروف ذواتك ایراد ایتدیكی نطقلردن عبارت . بوذواتك اكثریسی مستملك حیاتنده بالذات بولونمش ویا الآن بولونمقده اولدقلرندن طلبه‌یه ، واقف وصلاحیتدار بر لسانله خطاب ایدییور ؛ متعدد مشكلاته اوغرایه‌جقلرینی وبومشكلاتی یالكز كندی قوتلریله اقتحامه مجبور اولاجقلرینی سویلیورلر . فقط بوتون بو احتماللر كنجلرك جسارتنی قیرمیور ، بالعكس فضله بر منبه تأثیرنی كوستریيور . چونكه یكیله‌جك مشكلات احتماللری یالكز ضعیفلری توقیف ، قویلری ایسه بالعكس تنبیه وتهییج ایدر .

نطقلردن برینك لورد اقنوتسفورد = Knutsford لك بر فقره‌سنی دیكله‌یكز : « كندیكزه قارشی سرت طاورانك . مشؤم تصادفلرله چارپیشه‌جقسكز . محصولاتكز خراب ،

حیواناتـکز تلف اوله‌بیلیر. فقط فلاکتله صاقین مأیوس اولمیك. جســارت و عزم ایله ، چالیشوب چابالیه‌رق ضایعاتـکزی تلافی ایدك ! »

بو ســوزلر ، جهــانك فتحنه یوروین بر عرقك (فقط پروسیا اصولیله فتح دكل) ترانهٔ شوق وحركتنی آكدیرمیورمی ؟ ایشته حقیقی برجهاد حیات !

بردیگر خطیب، سیر غراهام بەرره‌ی = Graham Berry آشاغیده‌كی سوزلری سویله‌یور : « جهانك هرنقطه‌ســنده انـكلیز بایراغی آلتنده طوپراقلر بولابیلیرســكز . قانادانك صغوق منطقه‌لرندن آمریقــانك اك صیجاق یرلرینه ، اوســترالیایه قدر كیدك . هرطرفده ، هریرده بیكلرجه ســنه‌لردن بری شــدائد خارجیه‌یه كوكس كرن او بایراغی كوره‌جكســكز . شــمدی نوبت سزك ! تعقیب ایده‌جــككز اســتقامتی ، قاورایه‌جغكز ایشی ایی دوشــونك . هدفه وصول ایچین انتخــاب ایده‌جكز یولی ایی تعیین ایدك . اصلا ایركیلمه‌یك . جســور ، عازم ، ثابت قدم اولك . ظن ایتمم‌كه ذكی ، كنج بر انكلیز فعــالیتنه كشاده بونجه مستملـكه‌لر وموفقیت احتماللری واركن مضایقه‌ده ، احتیاجده‌قاله‌بیلسین. بن پك كنج دكلم . آرتق قرق سنه اولی بو كون‌سزده‌كی سهولتلرك هیــچ برینــه مالك اولمقسزین جزئی بر سرمایه ایله ، معلومات فنیه‌م وكیتدیكم یرده هیــچ بر دوســتم بولونمدیغی حالده بن‌ده حركت ایتمشدم . بونكه برابر مستملكه‌نك

باش وكيلى اولمغـه واوچ دفعه هيئت تشريعيـه‌يه رياست ايتمكه موفق اولدم . »

جهاد حياته يالڭز برمكتب طلبه‌سـنك دكل ، فقط بوتون برملتك بويله بر ممارسه ايله حاضرلانديغى وبوقدر عملى ، بوقدر قوى بر تشكيلاتله كره‌نك هرطرفنه يايلديغى دوشونيليرسـه هم مسئله‌اڭ بيوك بر وضوح ايله اكلاشيلير، همده استقبال كيمك ؟ دنيا كيمك اولاجق ؟ حقيله تعين ايدر .

*
* *

شمدى صورارم ، بويله برمكتبه طلبه‌كوندرمكله لاعلى‌التعيين اوروپا مكتبلرندن برينه طلبه كوندرمك مساويميدر ؟ واقعا ايكيسـنده‌ده اسم بر ! اوروپايه طلبه يوللانيور . فقط تطبيق ايتـديككز اصول مستهلكارى ، حاللرندن ممنون اولميانلرى چوغالته‌جق ، تحصيل معـارف عنوان امنيتبخشاسـيله مصاب اولديغمز علتى آرتيره‌جق ! تكليف ايلديكمز اصول ايسه متشبث مستحصللر ، ــ چوجقلرمزڭ اولديغى قدر بيوكلرمزڭده شدتله عرض احتياج ايتـديكى ــ حقيقى مربيلر وجوده كتيره‌جك ؛ منور وعملى كنجلرله ناموسلى كويليلرمز آراسنده برسعى وعمل مناسبتى ياراته‌رق تركيه‌ده قوص‌قوجه برجهان تمدن تمللنديره‌جك ! اويله برانقلاب‌كه جمعيات سياسيه وسائط معلومه‌لريله باشه‌چيقارمقدن كلياً عاجز ! . .

ايشته اوروپايه كونديرلن طلبه‌مزڭ اڭ بيوك قسمى بوغايه‌يه

ایریشمك مقصدیله کوندرلملی [١] وعودتلرنده بر چفتلك باشنه کچملری وبوسایه‌ده کوریلورمزه ، أك طبیعی ، أك موافق بر طرزده چالیشمه ، زنکینلشمه ، یوکسلمه یولنی کوسترمه‌لریچین زراعت بانقه‌سی ، یاخود باشقه مؤسسه‌لر طرفندن کندیلرینه — تدریجاً آزاله‌جق — تسهیلات کوسترلملیدر .

تشکل انفرادی محصولی اولان تشبث شخصی‌یی مملکتمزده بسلیه‌جك تربیه ، بوکون بالخاصه انکلتره ایله شمالی آمریقاده تطبیق ایدیلیور . یتشمش کنجلرمزك بورا مکاتبندن مستفید اوله‌بیلملریچین انکلیزجه‌یه آز چوق بر وقوف لازم . بزده ایسه انکلیزجه منتشر دکل . بو حالده آنغلوساقسون مکتبلرینه کوندریله‌جك وداًئماك چالشقان وحیثیتلی وطنداشلرمزدن انتخاب ایدیله‌جك طلبه ، اولا بولوندقلری یرده برمدت بولسانه چالیشدقدن صوکره عملی زراعت مکتبلرندن برینه کیرمدن اول انکلیز پانسیونلرنده وترجیحاً برجنتلمن عائله‌سی نزدنده برمدت اقامت ایتملیدر . کنجلرمزه یالکز لسان ویا علوم وفنون تحصیلی کافی دکل ، بونلر قدر وبلکه دها زیاده آنغلو — ساقسونلرك رفاه وتعالیسنی خلق ایدن حیاتی منشألرنده یاشامه‌لری « تشکل انفرادی » ده‌کی مناسبات عائله‌ویه‌یی تدقیق ایتملری ، بومتکامل محیطده قادینلرك نه‌صمیمی حرمتلره مظهر واونلرك بو حرمتلره

---

[١] دعوامزك ، برزماندنبری اوروپاده تحصیلده بولنان ومسالك مختلفه‌یه سلوك ایتمش اولان طلبه‌مزه بالطبع عائدیتی یوق . بوکنجلره قارشی حکومتك ویاخود عائله‌لرینك درعهده ایده‌بیله‌جکلری أك مهم وظیفه ظن ایده‌رزکه مسلکلرنده اختصاص تام کسب ایله‌نجه‌یه قدر اوروپاده وأك موافق شرائط داخلنده چالشه‌بیلملرینی تأمیندر .

نه‌قدر لایق اولدقارینی کورملری ، صوکره‌ده او بوم بوش زمانلرمزی باشدن‌باشه طولدیران‌لوث آلود تفسخلردن‌اوطانه‌رق ، ایکره‌نه‌رك ، . . . سرعت ممکنه ایله متین وناموسکار بر حیات خصوصیه تنظیم ایتملری لازم !

*
* *

فقط هیئت اجتماعیه‌نك واحد قیاسیسی فرد دکل عائله ! بوحالده تشکل تجمعیدن قورتولمق ، عائله حیاتمزی صاغلام بر موازنه ، علوی بر آهنك‌ایله‌تجهیز ایده‌بیلمك ایچین قیزلرمزده‌ده شخصیته قوت ، وجدانلره وسعت بخش ایتملی‌یز ؛ تاکه‌اونلرده حیاتلرینی ، ـ ایجابنده ـ کد یمینلریله تأمینه مقتدر انسانلر درجه‌سنه یوکسلسین ! . . . « لیس للانسان الا ماسعی » آیت فاخره‌سی فضائل انسانیتك بر دستور ازلیسیدر . انسان ایچین قادین ارکك سعیك خارجنده هیچ برفضیلت اولمدیغی کبی هیچ بر ترقی هیچ برامید نجات‌ده یوق ! قوافل بشریت‌مدنیتلرینك استقبالنی مجردسعیلرینك ترقیسی‌نسبتنده تأمین‌ایدوب‌طورورکن ، بز کندی انسانیتمزك یاریسنی ، مسائل بیتیه‌دن باشقه هیچ بر سعی مترقی ایله مشغول ایده‌مزسه‌ك رقابت عمومیه صحنه‌سنده حربه دها کیریشمدن قطعی بر مغلوبیت ، فجیع بر مقهوریته محکوم اولمازمی‌یز ؟

کورییورسکزکه عصر حاضرده ارککلرك سعیی یتشمیور ، قادینلرده قازانجلی ایشلره سلوك ایدییور وایشلرینك اهمیتی نسبتنده حقوق مدنیه‌لری یوکسلیور و ارککلرله حقیقی بر

مساواته دوغرو يورييورلر . بزده ، دها دوغروسی شهرلرمزده
بونك عكسنی كورمك ، سویهٔ مدنیه‌مزك هنوز پك آلچاقلرده
بولونديغنی اثبات ايدر ! بوحالده اركككلرمزك اولديغی كبی
قادينلرمزده قوای استحصاليه‌لرينی ، ـ اسلاميتك احكام
حقيقيه‌سندن اصلا آيرلمه‌مق شرطيله ـ آرتيرمغه حيثيت مليه‌مز نامنه
مجبورز ! ذاتاً كويلرده بزم قادينلرده چالشيور ؛ فقط تشبث
شخصيدن محروم اولدقلريچين صنعتلرينی اكينجيلكدن ايلری
كتوره‌ميورلر . . . . قيزلرمزك مدافعه ايده‌كلديكمز عملی ومكمل
تربيه‌يه مظهريتلری ايسه يالكز كنديلرينی دكل بتون جمعيتی ،
تكميل وطنی مستفيد ايده‌جك . مثلا بر مالكانهٔ زراعينك باشنه
كچه‌رك اوراده صوك درجه فعال ، مستقل ، مشروطيت پادشاهلرندن
دها مستقل بر عائله تأسيس ايتمك ايستين ناموسلی بر كنج ،
رفيقهٔ حياتنده ، مساعيسنه قدرت واهليتله اشتراك ايده‌جك منور
بر وجدان ، بيوك ودائمی بر استنادكاه كشف ايتمك سعادتنه ، بو
سعادتلر ملكه‌سنه نائل اولورسه موفقيت احتمالی بيك قات دها
آرتمش اولمازمی ! بويله بر تربيه ، قيزلرمزی سعی وفضيلت
زمينلرينك همان كافه‌سنده متزايد برغيرته آلشديره‌جغی . انسانلغك
أك بيوك ذوقنی ، قيمت اجتماعيه‌لرينی يوكسلته‌جك بر حيات اجتهاد
ياشامقده بوله‌جقلرندن اخلاقاً ده مسعود بر تكامل يولنی طوتار ؛
ياواش ياواش ، طشره‌لرك او باشدن باشه يتيم اولان ، ظلمتلر ايچنده
بوكالان ، بوغولان انسانيته رحيم وشفيق بر مادر كسيلير ؛ محنت
فلميزلرندن باشقه بر شی اوله‌ميان او زواللی كويلی قيزلره بر جناح
صيانت آچار ، حياتلرينه باشقه جريانلر ويرر ؛ جابجا درعهده

ایده‌بیله‌جکلری فخری درسلرله انسال مستقبله‌نك قدلرینی ، وجدانلرینی مفید سعیلر ، کوزل وغیر اندیش طویغولره‌قازانیر ، بوکون ، اوزرلرمزده قاپ قاره بر اوچوروم کبی آچیلان او قورقونج سمای قدرده برر ستارهٔ امیدکبی پرتونثار ارشاداولورلر، ولایتلرمزده بالطبع جانلانیر ، شنلنیر ، معناً مادةً زنکیناشیر ؛ مثمرتشبثلر ، متین‌ارادتلر ، بلند همتلره‌صاحب برحیات خصوصیه ایله هراوجاق بر مهد فضیلت کسیلیر . اوزمان تغلب سیاسی احتراصلری موقعلرینی بیك قات دها یوکسك امللره ترك ایده‌ر . خصمامزی ، افترالر ، حبسلر ، نفیلر ، قورشونلرله دلیك دشیك أیتمکه دکل ، ایلکلرینی آرایوب بوله‌رق کندیلرینی دها ایی اکلامغه ، دوشنلری قالدیرمغه ، عالمشمول محبتلری محور حسیات ایدینمکه‌ومدنیت حاضره‌یه‌قارشی اولان‌وظیفهٔ منتداریسنی فضله‌سیله اوده‌یه‌جك بر آتیٔ محتشم یتشدیرمکه باشلارز . . . . اوزمان حیاتمز باشدن باشه پاك وصاف بر مناجات کبی‌عتبهٔ الوهیته یوکسلمکه یوز طوتار .

ای خلاق علویات !

بو یتیم ومتروك وطنده بو مقدس مقصدك تعالیسنه جمله‌مزی بتون وارلغمزله چالشمغه ؛ موجودیت حقیرانه‌مزك حدود خود پرستیسی فوقنده آچیلان آفاق بیکران محبتك مرکز انجذابنده سنی هرکون دها وسیع بر ادراك ، دها متین برایمان ، دها درین بر وجدان ایله کشفه ، . . . تعظیم وتبجیل ایده‌بیلمکه ، . . . . موفق أیله !

پارس — ١٩١١

سكزنجی مكتوب

مسلك اجتماعیمز واصلاحات تربیویه

غریبدركه نشریاتمزی حسن نیته مقارن سطحی بردقتله اولسون اوقومق زحمتنه قاتلانهمدقلریچین نه دیدیكمزی بیلمین وبوندنطولایی پولتیقهجیلغك اك شدتلی علیهنده بولونان بزلرده كندیلرینه بر پولتیقه دشمنی كورهرك بوموهوم دشمنه دون كیشوت واری. اسنادلرله اعلان حرب ایده كلن رفقا كزك هدر ایتدكلری وقته بز آجیورزده اونلر ، فنالقلر یولنده تباه اولوب كیدن كندی عزیز عمرلرینه بردرلو آجیهمیورلر .

كیمبیلیر قاچنجی دفعه تكرار ایدییورم، بز نه اتحاد وترقییه، نه باشقه برفرقهیه ، هیچ برقوته ، هیچ بركمسهیه رقیب ویا دشمن اولمدق واولامایز. خفی ویاعلنی هیچ برهیئت سیاسیهیهده منسوب دكلز . بیلیرزكه رجال ویا فرق سیاسیهنك هدفلری ، ایستر مشروع ایستر مشروع قوهٔ اجرائیهیه تملكدر . بزسه ، اوتهدنبری استقلال شخصی ، اقتدار ملی یی حیات خصوصیهمزك معناً ومادةً قازانجلی بریوله كیرمسندن بكلیور ، مأموریته فرط انهماكك ، قوهٔ اجرائیهیه تملك حرصلرینك بسبتون علیهنده بر جریان تولیدینه چالیشیورز . بویله بر مقصدی مدافعه

ایده‌نلر کسه ، کندی قناعتلریله اولا کندیلری عامل اولمق لازم کلمزمی ؟ . . . تحکم سیاسی حرصنه قطعیاً خصم اولان بزلرك ، بوکا قطعیاً اسیر اولان سزلرله بر یولده چالشمه‌مزه امکان تصوری قابلمیدر ؟ . . . احکام مشروطیتـه متابعت ایدلسون‌ده حکومتك باشنده‌هانکی فرقه ، هانکی آدم بولونورسه بولونسون ؛ بو بزجه کاملاً مساوی ! ایشته صراحتنه رغماً بو آنه قدر معارضلرمزه آکلاته‌مدیغمز آچیق بر حقیقت! .. آکلاته‌میورز ، چونکه أك اسکی ومشئوم بر قناعت نتیجه‌سی ، بزده تعالیٔ اجتماعی ، ثروت ، اقتدار ، شرف ، حاصلی هر ایلك ، هر سعادت حکومتدن بکلنیلیور . اثبات ایتمك ایستیورزکه ثروتلرك أك فائده‌لیسی ، اقتدارلرك أك لزوملیسی ، شرفلرك أك عالیسی ، سعادتلرك أك حقیقیسی ، استقلاللرك اك قوتلیسی حیات خصوصیه‌ده قازانیلانلریدر . شیمدی برکره بو حیاتك بزده‌کی بوشلقلرینی دوشونك ، صکره‌ده بو بوشلقده تمللندیرمکه چالشدیغمز حکومت ، حیات ومؤسسات عمومیه‌مزدن ایش بکله‌یك ! اکر حیات عمومیه اصلاحاتی حیات خصوصیه اصلاحاتنی هدف ایدینمزسه ، اصلاحاته اولا کندمزدن باشلامازسه‌ق ، مؤسسات دولتك نره‌سنی اصلاحه قالقشسه‌ق سعیمز دائما تملسز قاله‌جق ، سنه‌لر کچدکچه انقراض تهلکه‌سی او نسبتده آرته‌جق . بوندن طولاییدرکه معنای اجتماعیسیله بزجه بر عبدالحمید اولمدیغی کبی بر اتحاد وترقی‌ده یوق! فقط کلمه‌نك اولانجه شمولیله ، سویه‌ٔ استحصالیه‌مزك آلچاقلغنی ، قابلیت اجتماعیه‌مزك کفایتسزلکی دائما بر شخصیت یوقسوللغی وار .

علوم مثبتهٔ حاضره‌نك متزايداً تأييد ايده‌كلديكی برحقيقته قارشی باغروب چاغرمق پاره ايتمز . چونكه دوغرو سوزلره قولاغمزی طيقامقله قوانين طبيعيه‌نك تأثيرندن كندمزی قورتارمش اولامايز. دون طانيمديسه‌ق بوكون أك قطعی برمجبوريتله طانيمغه مجبورزكه : طبيعت تكاملنی قانون اصطفا ايله تأمين ايدييور ؛ اصطفايی حصوله كتيرن سببده جهد وغيرت . . . متزايداً متكاثف ، بروحدت بی‌پايان ايچنده متنوع ومتفرع ، مترقی ومتعالی ، برجهد ضروری ! . . وقتيله (ترقی)لرك برنده دينلديكی كبی :

« نباتات وحيواناتده هانكی جنس محيطنك ايجابات مختلفه‌سيله دها ايی اوزلاشير، نفقه‌سنی تدارككده، حياتنی محافظه‌ده دها بيوك غيرت، دها بيوك قابليت كوسترسه او جنس محيطنده كوكلشيور، مكمللشيور ، نسلنك استقبالنی تأمين ايدييور . محيطنه اويامايان مخلوقات ايسه صحنهٔ جدالدن برر برر سوپريليور . تاريخ طبيعی محيطنه موزه‌لرنده اسكلتلرينی تماشا ايده‌كلديكمز اجناس منقرضهٔ حيوانات ،... ايشته جهاد حيات صحنه‌سنك ابدی مغلوبلری !..

جمعيات بشريه‌نك ترقيسی‌ده عين قانونه ، اصطفای اجتماعی‌يه تابع ! هانكی ملت نفقه‌سنی تدارككده، حياتنی محافظه وايلشديرمه‌ده دها بيوك غيرت ، دها بيوك قابليت كوسترسه ، او ملت محيطنده كوكلشيور ، مكمللشيور ، استقبالنی تأمين ايدييور ؛ وسائط نقليه‌نك قوم كبی قايناديغی برزمانده ايسه تجارتنك ايزندن ديكر محيطلرك اشغالنه يوروييور .

اصطفای اجتماعيده موفقيتك آناختاری ، تشبث شخصی‌در !

هانكی جمعیتده فرد دها متشبث ، دها مستحصل ودها مستقل ایسه ، اوجمعیت اونسبتده حر ومدنی ، قوی ومترقی اولیور.»
بوندن طولایی‌ده أڭ قطعی براحتیاج ، ذکور واناث بلا تفریق جنس ومذهب عموم مکتبلرمزی ، متشبث ومستحصل انسانلر یتشدیره‌جك برحاله کتیرمکی امر ایدییور .

مشروطیتمزڭ اوچنجی سنه‌سنه باصدیغمز حالده احتیاجلرمزڭ بو اڭ لزوملیسی ، أڭ شدتلیسنه جواب ویره‌جك بر اجرا باشلانغیجی، بر ابتدا نمونه‌سی نره‌ده ؟ . . . بزی مدنیتك أڭ آشاغی طبقه‌لرنده سوروکلندیرن ، میراث ماضی ایله کچینن بر مسرف ، بر مفلس حالنه ایندیرن عطالتدن تشبثه دوغرو ایلك آدیمی آتمق دیمیورم ، فقط تصوری نره‌ده ؟ . . . بو الیم سؤالك جوابنی کمال جسارتله ویرن ، بالذات طنینکز : « معارفه کلنجه ، (تربیه‌نك اسمی بیله مفقود !) اولجه یاپیلانی بوزدق دیمکدن باشقه سویلنه‌جك سوز یوق ! » دییور !

مسلك اجتماعیمز واصلاحات عسکریه

بوتون بو غفلتلره ، کردابلرنده قیورانوب قالدیغمز بو مهلك خطالره قارشی بر نقطهٔ تسلی وار ! « اساسلی برشی یاپه‌مدیسه‌ق هیچ اولمازسه اوردویی اصلاح ایتدك ، نواقصنی اکمال ایلدك » دینیور . بو تسلیه‌کی حقکزی بیوك برممنونیتله

بزده تصدیق ایده‌رز . اوردومزك مهم بر قسمی ، حمداولسون آرتق نه آچ ، نه چیپلاق ! بویوك كوچك مانوره‌لر بزده‌ده تطبیق اولونیور. بو اوغورده صرف ایدیلن میلیونلرجه لیرایه، بو دجه‌مزده‌كی او دهشتلی آچیقلره قارشی هیچ اولمازسه حیات عسكریه‌مزده مادةً بر ترقی وار دییه‌بیله‌جكز . یالكز ، بو ترقی ، احتیاجات حاضره‌مزله متناسب بر قوت تأمین ایده‌جك ماهیتده‌می ؟ سؤاله ، اوت ، دییه‌جك بر عقل سلیم تصور ایده‌میورم . واقعا بو كونكی قوتمز ، بزی بالقان حكومات صغیره‌سنك تجاوزلرندن قورتاره‌بیلیر . فقط دونكی ولایتلرمز اولان بو امارتلره تفوق ، عثمانلی اوردوسی ایچین بر شرف دكل ، پك بسیط بر وظیفه ! مشروطیتك اوچنجی سنه‌سنده بونك عكسی بر رذالت اولوردی . لاكن تهلكه‌نك بویوكی ، اصل بیوك قومشولردن كلیور ! او طرفدن وقوع بولاجق بر هجوم قارشیسنده ایسه بوكون نه قدر مدافعه‌سز ، نه قدر عاجز بر حالده ایسه‌ك شو اداره‌سزلكله ، بو سفالتمزك دوامی تقدیرنده یارین‌ده اوقدر مدافعه‌سز ، اوقدر عاجز قالاجغمز بدیهی بر فلاكت ! اویله ایسه ، اقتدار عسكریمزی مطلوب درجه‌یه ناصل چیقاره‌جق ، چیقاردقدن صكره‌ده متزایداً محافظه‌یه ناصل موفق اولاجغز ؟ . . شبهه‌سز خصوصی، عمومی اصلاحات حقیقیه‌یه بر آن اول باشلامق ، ینه قازانمه‌ده‌كی قابلیتمزی آرتیرمقله ! ایكی ایله ایكی درت ایده‌رجه‌سنه آچیق بر حقیقتكه مملكتی بسلیه‌جك قابلیت اجتماعیه‌سنی آرتیره‌جق اوردو دكل ، اوردویی بسلیه‌جك ، قدرت حربیه‌سنی آرتیره‌جق

مملکت ! . . . مکمل اوردولرله دونمالر ، بزم کبی پارەیی یرنده صرف ایدەمین عاطللردن زیاده ، قازانمغی أك ایی بیلن وأك چوق قازانان متشبثلرك خرجی ! کشکول بدست تسئل ، اوتەیه بری‌یه متصل باش اورمقدن بحق متأثر اولان « طنین » کزك بر کون ، فوران حدتله ، حقایق اجتماعیەیی چیکنرجەسنه اونوتەرق نشر ایدیویردیکی شو سطرلر : « محمود شوکت پاشانك بر بچق میلیون سونکویه ، بحریەدەکی رفیقنك اونکله متناسب بر دونمایه قوماندا ایتدیکی زمان ، جاوید بکك‌دە آیاغنه میلیونلر هر طرفدن دوکیلور ! » مألندەکی او یمان تسلی ، امین‌اولکه نتیجەده بر زوکورت تسلیسیدر . چونکه شو یورویش ، محمود شوکت پاشایی بر بچق میلیون سونکویه ، بونلرله متناسب بر دونمایه قوماندا ایتدیرەجك بر استقبال یورویشندن زیاده محمود ندیم پاشا دورینه دوغرو قهقری بر رجعته بکزییور ! .. هرکس بیلیرکه محتاج اولدیغمز قوای حربیەیه تملك ایچین یوزلرجه میلیونلر لازم ! بو میلیونلری کندمز قازانجەیه قدر خارجدن تدارك ایچین ، امنیت واعتبار لازم! بو اعتباره نائلیت ایچنسه اصلاحاته مدافعه ایتدیکمز اساسلردن باشلامق الزم! فقط دعوای اجتماعیمزك ترکیەده حق قزانمسی حیات عسکریەمز اوستنده یالکز طولاییسیله دکل ، دوغرودن دوغرویەده اجرای تأثیر ایدەجك ! زیرا ، فضائل عسکریه اساساً فضائل اجتماعیەدن آیرلمیور ! زیرا ، تشبث شخصی ، جهاد حیات صحنەسنده نه بویوك ، نه قیمتلی بر رول چویرییورسه ، میدان حربده‌ده اوقدر بویوك ، اوقدر قیمتلی بر رول چویرمکه باشلایور .

حیات صحنه‌لرنده اولدیغی کبی حرب میدانلرنده‌ده تقسیم مساعی ایله توسیع مأذونیتی أك موافق ، أك مکمل ، أك سریع وعملی بر طرزده تطبیق ایدن ـ صوك روس ژاپون محاربه‌سنده صراحةً کورولدیکی اوزره ـ أك کوچك عارضه‌لردن أك بیوك استفاده‌لر تأمین ایده‌رك اوردونك قوهٔ تجاوزیه‌سنی بحق آرتیران ینه تشبث ، اطاعت لازمهٔ عسکریه‌یی جانلاندیره‌جق تشبثلردر . شو حالده مکتبی ، شخصیتی أزوب بتیرن معهود قشله حیاتندن نه‌قدر اوزاقلاشدیرمق لازمسه ، قشله‌یی‌ده متین شخصیتلر بانیسی بر مکتب حیاتنه او نسبتده یاقلاشدیرمق لازم ! قوای بدنیه ، فکریه واخلاقیه‌یی عین اهتمام فنی ایله تزیید أیله‌مك ، اوردونك روحنی منور تشبثلر ، مسعود تجددلرله بسله‌مك ، افرادك اولدیغی کبی ضابطلرك‌ده طرز معیشتلرینی دها قازانجلی ودها قازاندیریجی ، دها قیمتدار ودها سویملی بر طرزه دوکمك ، عناصر عثمانیه‌نك عسکرلکه اشتراکنی وحدت سیاسیه‌مزك تشکلنه متین بر واسطه ایدیمك ، عثمانلی اوردوسنك هر نقطه‌سنده سویهٔ وجدانیه‌نك یوکسلمسنی تأمین ایتمك وحیثیتمزی هر هانکی متجاوزه قارشی اولورسه اولسون احتمال موفقیتله مدافعه‌یه مقتدر بر حاله کتیرمك فرض ! . . . أکر ملکی وعسکری اداره‌نك بوتون شعباتنده اقتدار واستقلال شخصی‌نك تزایدینه آلت اولمغی ، حکومت ، اصلاحاتنه اس‌الاساس ایدینیرسه نسبةً آز زمانده ، وطنمز ، مغبوط جهان اولاجق بر موقعه یوکسلیر ! یوقسه ، حیات

خصوصیه‌سی مفلوج دینه‌جك درجه‌ده ضعیف وحقیر ، قدرت استحصالیه‌سی قرون وسطایه یاقیشه‌جق بردرکۀ پستیده قالان بر مملکت ، اصلاحات عمومیه‌سندن هیچ برینی باشه چیقاراماز ، استقراض قوتیله باشه چیقاردیغی قسمنك‌ده استقبالنی تأمین ایده‌مز !...

مسلك اجتماعیمز واصلاحات اداریه

ایشته دائما چالمغه آلشدیغمز بو استقراض قاپولری‌ده آرتق کوچلکه آچیلیور ! مشکلات داخلیه‌مز آرتدقجه بو قاپولر دها زیاده قاپانه‌جق ! واقعا ألمزده بر موازنۀ مالیه پروژه‌سی یوق دکل ! حیفا که بو کوزل امید ، آرناوودلق ، ماکدونیا ، حوران ، یمن ، عراق عرب ، کردستان مسائل ویا فجایعی قارشیسنده بر خیال محال ! واقعا بو فلاکتلرك مسببی سز دکلسکز ! فقط مسائل موجوده‌نك حلنی سزده دونکی اداره کبی منفی وسائطده آرییور ، صلحی دائما قوۀ جبریه ایله تأمین مسلکنی تعقیب ایدییورسکز . آراده لهکزه بر فرق وارسه اوده سوقیات عسکریه‌مزك نسبةً دها ، منتظم ، دها ایی شرائط داخلنده اجراسی ! لکن نتیجه ینه بر : طبیعت مصلحت اقتضاسی ، کوکلشمش فنالقلره قارشی دائماموقت ومنفی چاره‌لره توسل! عصیان برکره باش کوستردکدن‌صوکره البته‌قوۀعسکریه‌یه مراجعتدن باشقه چاره قالماز . فقط حکومات‌محلیه ، اداره‌یی

محیط اجتماعینك احتیاجات اساسیه‌سنه حقیله توفیق ایده‌بیلسه ، برطرفدن وسائط نقلیه‌یه والزمی لازمه ترجیح صورتیله اعمارات و انشاآته وسعت ویرر، یکی مخرجلر آچارکن ، دیکر طرفدن‌ده قبائل وعشائرك اسکانی ایچین تدابیر لازمه‌یه توسلدن کری قالمسه ، اشرانی سریعاً تأدیب ایله برابر مملکتك نفوذلی اعضاسنی صور مشروعه ایله ألده بولوندیروب مناسب ایشلرده قوللانسه ، فضل وناموسك بو وطنده تقدیر وحمایه ایدلدیکنی اولا بونلره ، صوکره ذها بویوك بر اکثریته أك مؤثر وسائطله اکلاتمغه چالشسه ، حقانیت و مروتدن‌ده اصلا آیرلمسه چوق دفعه ، عصیانلرك اوکنه قولایلقله کچیلیر ، پاره‌لر بیهوده‌یره دوکیلمز ، هم عسکرمزك، هم‌ده دیکر اولاد وطنك قانی، یعنی قانمز متمادی برهدردن . قورتولمش اولور ! اسکیدنبری ترکیه‌ده اصلا اکسیلمین اوقانلی غوغالر ، اداره‌نك احتیاجات ملیه‌یی نظر دقته آلمه‌سی ، بونلری تسکین ایده‌جك بر ماهیتی حائز اولمه‌مسندن ایلری کلیورکه شو فلاکت دوغرودن دوغرویه فقدان تشبثله اصول مرکزیتك الیم وفجیع بر غایه‌سیدر !

دیمك ، اداری عدم مرکزیت ، یاخود تعریفی دیمك اولان توسیع مأذونیتك حقیله اکلاشلمسی ، وقوف وصمیمیتله تطبیق ایدلسی ، مملکتده یالکز آسایشك تقررینه ، روح مدنیتك سرایت وانتشارینه خدمتله قالمیه‌جق ؛ فقط بو آنه‌قدر دائما قوهٔ جبریه ایله حلنه چالشدیغمز حالده رفعنه بر دورلو موفق اولامدیغمز اختلالارك پك چوق دنعه‌لر وقوعنه میدان ویرمه‌مکله هم سوقیات عسکریه مصارفندن بویوك بر قسمنی

آزالته‌جق ، هم‌ده طولاییسیله قوۀ حربیه‌مزك تزایدینه سبب اولاجق . بوکون مزمن بر خسته‌لك حالنه کچن بو قیاملره قارشی ، وسائط نقلیه‌جه بوقدر فقیر اولان مملکتمزك اوزاق نقطه‌لرینه یایمغه مجبور اولدیغمز قوتلری ، بر حرب حالنده سرعتله تحشیده امکان یوق ! حال‌بوکه خصملر بیننده قوتجه مساوات حالنده هانکی طرف ایجاب ایدن نقطه‌یی دها چابوق اشغال ایدرسه او، حربی ، دها باشلامدن قازانمش اولاجق !

بز ، سنه‌لردنبری وطنداشلرمزه بو بیوك انقلابی ادرا که اولان درجۀ احتیاجمزی ایضاحه چالیشیرکن سز، دها دوغروسی بر قسمکز ، دعوامزك مختاریت (؟) طلبندن باشقه برشی اولمدیغنی ادعا ایدییور ، ترکیه‌یی اولومدن قورتاره‌جق بر اداره‌یه ، افکار عمومیه‌جه ، بر خیانت رنکی ویرمکه چالیشیوردیکز ! . . . . . اداری بر عدم‌مرکزیتك مختاریتدن بام باشقه بر مسئله تشکیل ایتدیکنك ، . . . وبوقدر غریب وعجیب بر ادعانك ایستر بر فرد ، ایستر بر جمعیت ، صاحب وجدان اولان هیچ بر قوتك حوصلۀ ناموس وادرا کنه صیغامیه‌جغنه رغماً بز ، معارضلرمز حقنده ینه بر حسن ظن بسله‌مکه چالیشمش ، دها ایلك « ایضاح » ده دیمشدك که :

« یارین مجلس مبعوثانمز آچیلدیغی زمان نه ایله اوغراشه‌جق ؛ بوکون عموم ولایتلرمز سفیل وپریشان بر حالده ! وظیفه‌سنی ادراك ایدن بر مجلس ، البته بونلرك طرز اداره‌سنی تبدیله مجبور اوله‌جق . بو تبدیل ، بزی ینه فلاکتدن فلاکته دوشورن اصول مرکزیته‌می استناد ایده‌جك ؟ ولایت مأمورلری ، ولایت مجلسلری مرکزه قارشی ینه قونداق چوجقلری کبی صیم صیقی باغلی‌می قاله‌جقلر ؟ . . . اکر

باغلری چوزیله جك ، بر حق ووظیفه صاحبی اوله جقلرسه ولایتمزك اصول اداره سی عدم مرکزیت اداری یاخود توسیع مأذونیته تابع اوله جق دیمکدر . بو ایسه الزم ! چونکه اونسز مملکتمزی اعمار قابل اولمدقدن باشقه بر ولایتمزده کی اصول اداره نك دیکرنده عینیله تطبیقی مستحیل ! مثلا یمن ایله سلانیك اهالیسنك طرز معیشتلری آره سنده نه عظیم فرقلر وار ! بونلری یقیندن کوره جك ، هر ایکی ولایتك احتیاجات حقیقیه سنی اکلایه جق البته استانبولده یاشایان مأمورلر دکل ، فقط یمنله سلانیکده بولنانلردر . بناءً علیه عدم مرکزیت اداری عنوانی آلتنده اوته دن بری ایسته یه کلدیکمز اصلاحات ، والی ودیکر مأمورلره صلاحیتنی آرتیرمق ، مجالس عمومیه یی بر آن اول آچدیرمق وبو صورتله اهالیمزی ویردیکی ویرکینك محل صرفنی اك موافق برصورتده تعیین وتفتیشه آلشدیرمقدن عبارت قالیور . بوندن طولایی عدم مرکزیته متعلق نشریاتمزده دائما قانون اساسینك ١٠٨ نجی ماده سنه استناد ایتدیکمز ، دها دوغریسی بو ماده نك اهمیت عظیمه سنی افکار عمومیه یه ایضاحه چالشدیغمز کبی اتحاد وترقی جمعیتی پروغرامنك عین اساسه مستند بولنان ماده سنی ده جدی بر ممنونیتله قبول ایتدك . شو حالده عدم مرکزیت ، توسیع مأذونیت وتفریق وظائفدن باشقه برشی دکل ؛ یالکز توسیع مأذونیت عدم مرکزیت ادارینك اسمی دکل ، تعریفیدر . بو ایکی تعبیر آره سنده هیچ بر مباینت بولنمامقله برابر مطبوعاتمزده اکثریتله تعبیرله تعریف قاریشدیرلدیغی ایچین اذهان عمومیه تشویشه دوشیور . امید ایده رم که آرتق بو ایضاحاتدن صوکره اولون سوء تفهمه میدان قالماز . ارباب وجدانك وظیفه سی ، لزوم وفائده سنه قناعت کتیردکاری افکارك نشرینه چالیشمقدر . بز ، امکان درجه سنده بو وظیفه یی ایفایه چالشیورز .

مدافعه ایده‌کلدیککمز افکارك ماهیتنی تدقیق ایتدکدن صکره قبول ایدوب ایتمه‌مك . افکار عمومیه‌یه عائد برکیفیت ! یالکز ارباب انصافدن ایده‌جکمز بر رجا وارسه اوده هیچ بر دلیله استناد ایتمه‌ین اسنادات غیرمشروعه‌یی قبل التحقیق قبول ایتمه‌مه‌لریدر . » [١]

*
* *

بو سطورلرك نشر اولوندیغی زماندنبری غالبا اوچ سنه‌لك بر زمان کچدی . کچنلرده « طنین » ك (٧ کانون اول ١٣٢٦) ولایت قانوننه دائر نشر ایتدیکی بند اساسی‌ده صمیمی بر ممنونیتله اوقورکن یوقاریکی سطورلرك واضح ولزوملی بر متممی اولاجق آشاغیکی فقره‌لری بورایه عیناً کچیرمك آرزوسندن قورتولامادم .

. . . .

طشره‌لرده بر چوق عفیف ، مقتدر اداره مأمورلرمز بولوندیغی حالده الرنده وظیفه‌لرینی صراحةً کوستره‌جك بر قانون بولونمادیغندن دولایی کندیلرندن انتظار ایتدیکی درجه‌ده خدمت کوره‌مدیکی کبی

[١] عین رجایی ، ناموس شخصیمز حسابنه اولدیغی قدر ناموس وطنیمز نامنه‌ده تکرار ایدیورم . هیچ بر تحقیقه لزوم کورمه‌دن یکدیکرمز علیهنده‌کی اسناداتی بر طرفدن آلوب اوبر طرفه صاتمقده کوستردیککمز مسارعت قدر چیرکین ، ملوث ، موجب شین وخجالت بر مصیبت تصور ایده‌مم . طاعون ووبا کبی صالغین خسته‌لقلره قارشی ناصل مجتمعاً اعلان حرب ایتمك لازمسه بو صالغین مرض اخلاقی میقروبلرینه قارشی ده ارباب وجدان ، صحت عمومیهٔ اخلاقیه‌مزی مدافعةً دائمی بر حرب آچملی . اندن کلن بشون غیرتی صرف ایتملیدر !

قابلیتسز مأمورلرده بوتون قباحتی قانونسزلغه حمل ایده‌رك كندیلرینی معذور كوسترمكدن كری قالمامقده ایدیلر .

ایكنجی درجه‌ده شكایت ایدیلن نقطه‌ده والیلرك وسائر مأمورین اداره‌نك النده هیچ برصلاحیت بولونمادیغی نقطه‌سی ایدی. هرشیدن مسئول طوتولمق ایسته‌نیلن مأمورین اداره‌نك النده هیچ بر صلاحیت واقتدار بولنمازسه ولایتده ترقی كورلمه‌مسندن دولایی كندیلرینی معاتب ایتمكده بالطبع بر حق بولنه‌ماز .

ایشته ولایات قانونی لایحه‌سی بومحذورلره چاره‌ساز اولمق اوزره ترتیب ایدلمش اولدیغی كورونیور. چونكه برنجی ماده‌سنده دینلدیكی وجهله ولایاتك اصول اداره‌سی توسیع مأذونیت وتفریق وظائف قاعده‌سی اوزرینه تأسیس اولنمشدر. ولایتده‌كی شعبات اداره‌نك بوتون اموری یكی قانون موجبنجه والیلرده تمركز ایدییور. نظارتلرله مخابره حقی تماميله والیلره ویریلیور [ایكنجی ماده]. والیلرك استیذان ایتدكلری مسئله‌لره مراجعات مكرره‌لرینه رغماً مركزدن جواب ویرله‌مسی یوزندن ایشلره عارض اولان سكته ، بر مدت معینه ظرفنده جواب ویرله‌ین ایشلری اجرایه والیلرك صلاحیتدار بولندیرلمسی صورتیله ازاله ایدلمشدر.

والیلرك صلاحیتلری مركزدن متصرف وقائمقام تعیيننده كندیلرینك فكر ومطالعه‌لری صورولمق درجه‌سنده توسیع اولنمشدر [یكرمی ایكنجی ماده].

. . . .

ولایات داخلنده امور نافعه وزراعیه ، تشویق صنایع وتجارت كبی خصوصاتده والیلره صلاحیت وسیعه ویرلمشدر . والیلر ، ولایتلره عائد یوللری مركزدن بلا استیذان انشا ایده‌بیله‌جكلری كبی [یتمشنجی ماده] امتیاز وانحصاری متضمن اولمامق اوزره تراموای، اوتوموبیل، اوتوبوس واومنیبوس ایشلتمك ایچون مساعده ویررلر [یتمش دردنجی ماده] ، هرنوع فابریقه . اعمالاتخانه تشكیلنه اذن ویرمكه صلاحیتدار بولنورلر [یتمش یدنجی ماده] .

ولايتلره ويريلن صلاحيتلر آراسنده ولايتك خصوصى بودجه‌سنده مرقم وارداتك بر سنه‌لكنك ثلثنى تجاوز ايتمه‌مك ونهايت بش سنه‌ده اودنمك اوزره ولايت نامنه استقراض عقدينه مأذونيتى ده تعداد ايتمليدر. حتى امور نافعه واحتياجات معارف ايچون برسنه‌لك واردات درجه‌سنه قدر استقراض عقدينه بيله صلاحيت ويرلمشدر [طقسان بشنجى ماده] .

بعدما ولايتلرك خصوصى بربودجه‌سى اوله‌جقدر . بو بودجه‌نك واردات قسمى عمومى بودجه‌دن مفرز مبالغ ايله ولايتجه كوپرى ، اسكله وسائره تأسيسى كبى منافع عموميه‌يه عائد خدماته مقابل استيفا اولنه‌جق اجورات ، ولايانه عائد عقاراتك ايجارى ، ولايت داخلنده تأسس ايده‌جك ترامواى ، اومنيبوس وسائره‌دن سنوى آلنه‌جق مبالغ معينه وسائره‌دن مركبدر . بوميانده اك زياده حائز اهميت اولان منبع واردات « ولايتجه تكاليف موجودهٔ عموميه‌يه ايديله بيله‌جك ضمائم » [يوز يكرمى سكزنجى ماده] در . بوسايه‌ده بعض زنكين ولايتلر كندى يوللرى ، كندى مكتبلرى ايچين ايستدكلرى صورتده وارداته مالك اولابيله‌جكلردر . بو مساعده‌نك مختلف ولايتلر آره‌سنده غايت شايان تقدير وتشويق بر مسابقه‌يه ميدان آچه‌جغى شبهه‌سزدر . بوكبى خصوصاتك نه‌بويوك بر مشوق اوله‌جغنى ايضاحه لزوم كوره‌ميز . هر ولايت خلقى اختيار ايليه‌جكى فداكارلغك كندى كوزى اوكنده درحال ثمره‌دار اولديغنى كوررسه ، يانده‌كى ولايتلردن كرى قالمامق آرزوى فطريسى‌ده بوكا انضمام ايدرك طريق مدنيت وترقيده ايلريله‌مك ايچون بالطبع الندن كلنى ياپمقدن كرى قالماز . ايشته ملكيه مأمورلرى ايچين بويوك بر ساحهٔ فعاليت ! شيمدى‌يه قدر اللرى باغلى بولونان مأمورين ملكيه ايچون بوندن صوكره اقتدار وذكالرى ايله متناسب اولمق اوزره بردورهٔ مساعى آچيليور ديمكدر . چونكه يالكز واليلره ويرلديكندن

بحث ایتدیکمز بو صلاحیت درجه درجه متصرف وقائمقاملره ، ناحیه‌لره‌ده ویرلمشدر . هله تأمین انضباط وآسایش خصوصنده‌کی صلاحیت پك قطعیدر .

. . . .

هیئت عمومیه‌سی حقنده بر فکر اجمالی ویرمکه چالشدیغمز شو لایحهٔ قانونیه بوسنه مجلس عمومیدن تصدیقه اقتران ایده‌جك اولورسه بر ایکی سنه ظرفنده طشره‌لر احوالنده بویوك بر تبدله انتظار ایده‌بیلیرز . » [١]

شبهه‌سز ، بو بویوك تبدلی اولا کندی حیاتمزده یاشامق ، مأمورلری فرقه‌مزه درجهٔ صداقتلرندن زیاده وطنه ایده‌بیله‌جکلری خدمت نقطهٔ نظرندن انتخاب ایلك شرطیله بوکون أك غیرتلی بر قلمکز طرفندن مدافعه ایدیلان (!) بواداری عدم مرکزیتك ، وقوف وصمیمیتله تطبیقندن بر قاچ سنه صکره ، ولایتلرمزده بویوك بر تبدلی آلقشلامق سعادتنی مأمولدرکه ادراك ایده بیله‌لم ! . . .

[١] بو سطرلر یازیلیرکن لایحهٔ قانونیه‌نك اصلی کوزمزك اوکنده بولونمدیغیچین تفرعات حقنده هیچ برشی دییه‌مزسه‌ك‌ده هیئت عمومیه‌سی اعتباریله‌لایحه، عدم‌مرکزیت وادیسنده مهم برخطوه تشکیل ایدییور . یالکز بوقاروده أك اساسلی فقره‌لرینی اقتباس ایتدیکمز مقاله‌ده تشکیلات اداریه‌جه اهالی‌یه نه قدر سهولت تأمین ایدیله‌بیلدیکندن هیچ بحث اولونمه‌مش . حالبوکه بو نقطه‌نك اهمیتی آشکار ! حکومت ، تشکیلات عمومیه‌سنده ، اهالی‌یی آیاغنه کتیرمکی دکل ، امکان درجه‌سنده کندیسی اهالی‌یه یاقلاشمغی مسلك ایدینملی . وخلقك قوهٔ اجرائیه ایله مناسباتی کیتدکجه دها زیاده تسهیل اولونملی . مصالح خصوصیه نه قدر آز زمانده وآز پاره ایله حل ایدیلیرسه حریت وثروت عمومیه اونسبتده ترقی‌یه یوز طوتمش اولور .

مسلك اجتماعیمز و اعتبار ملّی !

او تەدنبری ایضاحه چالیشدیغمز وجهله، حیات خصوصیه‌مزده ، فضائل لازمه ایله مجهز بر تشبث شخصی‌یه ، حیات عمومیه‌مزده ، احتیاجات متنوعه‌مزله متناسب بر عدم مرکزیته استناد ایتمکدزین ، داخلاً اولدیغی کبی خارجاده تحکیم موقع ، محال اندر محال !.. اعتبار ملیمز آنجق بو مسلکده‌کی موفقیاتمز درجه‌سنده یوکسله‌جك . یوقسه، اولادندن بر قسمی دیگر قسمیله متصل بوغوشه‌کلن و بو بوغوشمقده دواملیجه بر فاصله‌یه بیله نائل اولامیان بر مملکت ، تعبیر اصحیله بر مذبحۀ انسانیت، البته آهنك دولیده مثبت ومحترم برموقع طوتاماز. فقط منفی موقعمز، دور حمیدیده نه‌قدر مضر و مظلم ایدیسه ، بوکونده اویله ! ترکیه، دول معظمه‌دن بعضیلرینك استیلای اقتصادی ویاعسکریسنه دائما هدف ! ایکنجی مشروطیتك اعلانندن بری طوتدیغمز مسلك ، اوروپایه ، حقمزده بسله‌دیکی اسکی فکرلری مع التأسف، ترك ایتدیره‌مدی. اونوتمایه‌لم که، شیمدی‌یه‌قدر وطنمزه اورولان اك مدهش ضربه‌لردن بری ایلك مشروطیتمزی تعقیب ایدن آیاستافانوس معاهده‌سیدی [۱]. روسلر ، بو خاطرۀ تاریخیه‌یی بزه هروسیله ایله اخطار ایدیورلر. غیر قابل تعمیر بر مصیبتك نتیجه‌سنه دوشمدن اول کندی کندمزه اعتراف ایده‌لم : محاط اولدیغمز تهلکه‌لر قارشیسنده‌کی حرکتمز، یانی‌باشنده‌کی اوچورومی کورنلرك

---

[۱] ینه اونوتمیه‌لم که روسلره ، بومعاهده‌یی برلینده بیرتدیران ، اوروپاده‌کی موجودیت سیاسیه‌مزك دوامنی تأمین ایدن انکلیزلر اولدی !

حركتنه اصلا بكزه‌میور . انظار دقتمز متصل صوفیه ایله
آتنه آفاقنه منحصر !.. آرقه‌دن کلن جسیم اوردولرك طلیعه‌سی
مقامنده قالان بو کوچك قوتلر بزی بودرجه اشغال ایدر ،
بوقدر بویوك مشکلاته اوغرانیرسه بالآخره معروض
اوله‌بیله‌جکمز او بویوك هجوملره قارشی نه‌یاپه‌جغز؟ بونی دوشوندکجه
تویلر اورپرییور! استانبولله بالقانلر آراسنده دائمی برخصومت،
حکمفرمای شأمتکن ، روسیه ، قفقاسیادن طهرانه دوغرو
صارقان او مکمل عسکری يوللریله آناطولی‌یی قوشاتمغه اعلا
فرصتلر بولیور وارضروم خط مدافعه‌سنی بوصورتله جنوب شرقیدن
تهدید ایده‌رکن ، قره دکزده‌کی قوای بحریه‌سی بزم پك فقیرانه
قالان تجددلرمزله نسبت قبول ایتمیه‌جك بر مقیاسده آرتیرییور
وشمالی آناطولی‌نك بکندیکی نقطه‌سنه عسکر چیقاره‌رق ارضرومی
آرقه‌دن‌ده صاره‌جق واستانبولی دوغرودن دوغرویه تهدید ایده‌جك
بر وضعیت حاکمیه تملك ایله‌یور . بز بو تهلکه‌یی کوروب اوکا
قارشی ایجاب ایدن تداركاتی اكمال ایدنجه‌یه قدر اوزون مدت
بو اسکی دشمنه قارشی پك نازك بر موقعده قاله‌جغز . بو حالده
سیاست خارجیه‌مز ، هرشیدن اول بونقطه‌یی نظر دقته آله‌رق
لازم کلن تداركاتی اكمال ایچین شدتله محتاج اولدیغمز زمانی
بزه قازاندیره‌جق ، مملکتی فجیع تصادفلرك جولانکاهی اولمقدن
قورتاره‌جق بر استقامت تعقیب ایتملیدی ! نه فائده‌که ترکیه‌نك
خارجی پولتیقه‌سی « ویردیکی دوستلغه مقابل (؟) آله‌جغی
دوستلغه باغلی بولوندیغی » فکرینه صاپلانیور ، ایشلرمزی
مناقصه‌یه قورکن دوستلغمزی مزایده‌یه چیقارییورز. ظاهراً منطق

كورينن بو فكر ، حد ذاتنده منافع حقيقيهٔ سياسيه‌مزی تقدير وتحليلدن كلياً عاجز بولونديغمزی اثبات ايله‌ده ! اكر تحليلمز بر آز دها ايلری سورولسه‌يدی ، كيمارك دوستلغنی قازانمق لازم كلديكی زمانده اكلاشيلير واوزمان ، دوستلغمز پازارده ، ألمز قولتوغمزده قالمازدی. حيفا كه امور داخليه‌مزده اولديغی كبی امور خارجيه‌مزده‌ده فكر تحليل وتشبث ، يوقلغنی پك اليم بر صورتده كوستريبور ، تصادفات يوميه‌يه بازيچه اولان ابرهٔ سياستمز قرارسزلقدن بردرلو آيريلق ايستميور. فقط بو مشكل موقعده دائما بارينمق ممكنمی ؟ ايستر ايستمز تحولدن يا اييه‌يا فنايه كيده‌جك . شيمديكی ميل متردانه‌مز، اتفاق مثلثك ايكی ركننه ، يعنی فورطنه‌يه !

*
* *

كوريبورسكزكه پترسبورغك سياست اقتصاديه‌سی كنديسنی پارسه أك قوی بررابطه ايله ربط ايله‌ده ! بومربوطيت، پترسبورغ ايچين عادتا بر حيات و ممات مسئله‌سی ! فی‌الحقيقه روسيه ، حيات حاضره‌سنده دوام ايده‌بيلمك ايچين اوزون مدت دها استقراضه مجبور اوله‌جق وبو مجبوريتی آنجق پارس بورسه‌سنك كنديسنه كشاده بولنمسيله استيفا ايده‌جك . ديمك ، پارس وپارسك مسائل خارجيه‌ده دائما متفقاً حركت ايتديكی لوندره‌دن كله‌جك وصايايه حسن‌قبول كوستره‌جك. مسئله‌نك جان طماری ، ايشته بووصايايه شرقده منافع مليه‌مزه اويغون بر استقامت تعقيب ايتديرمك وبو صورتله شمال قومشومزله آرامزده‌كی برودتی تدريجاً صميمی

بر مودته تحویل ایلهمك ! فرانسه وانكلتره دوستلغی، قره دكز حوضه‌سنده ، روسیه‌نك علیهمزده‌كی تجاوزكار تصورانته أك قوی بر مانعه تشكیل ایده‌جكی كبی بالقانلرده‌ده تك بر سلاح پاطلامه‌دن صلحك دوامنه أك مكمل بر ضمان اوله‌جقدر !

مسئله‌نك جهت اقتصادیه‌سنه كلنجه ، بونده‌كی منفعتمز دها آشكار ، دها علنی ! . . . فی‌الحقیقه آچیق قپاتمق ایچین ایتدیكمز دائمی استقراضلر نه‌قدر مضر وتهلكه‌لی ایسه تركیه‌یی وسائط جدیدهٔ اقتصادیه ایله تجهیز ایلهمك ، بر آن اول اعمار واصلاحه قدرتیاب اولمق ایچین یاپیله‌بیله‌جك مثمر استقراضلرده اوقدر فائده‌لی ، واو نسبتده لازم ؛ حتی بوكا موفق اوله‌مازسه‌ق اصلاحات وادیسنده تك بر آدیم آتامایز ! فقط بو پاره‌یی بزه ویره‌جك نه‌برلیندر ، نه‌ویانه ! دیمك نه‌پارس ، نه لوندره‌یه اوغرایه‌جغز ! شوحالده استانبولله پارس ولوندره قابینه‌لری آراسنده نه‌قدر صمیمی بر مخادنت وجوده كتیررسه‌ك ، وطنمزك احتیاجات سیاسیه و اقتصادیه‌سنه او درجه خدمت ایتمش اوله‌جغز . انكلیزلرله فرانسزلرك‌ده شرقده كیتدكجه چوغالان منفعتلری، تركیه دوستلغنه لزوم كوستریور ، ومدافعه ایتدیكمز مخادنت سیاسیه منافع متقابله اساسنه استناد ایلیور . بونكله برابر ، اتفاق مثلثه قارشی خصمانه برسیاست تعقیب ایده‌لم دیمیورز . بالعكس عموم دولتلرله اولدیغی كبی آلمانیا واوستریا ایله‌ده مناسباتمزك ایلشمسنی ایسته‌ملی و بوكا چالیشملی یز . یالكز ، سیاست خارجیه‌مزك تمل طاشی دائما فرانسه ایله انكلتره دوستلغی اولملیدر .

مشروطیتمزك ایكنجی اعلاننده بوایكی دولت باشده بولونده‌لری

حالده بوتون جهان مدنیت بزی آلقشلامش؛ مشروطیت، ترکیه‌یه برموقع مستثنای تبجیل تأمین ایلمشدی. یازق که بو قیمتلی زمان ظرفنده اورته‌یه جدیت واقتدارمزی کوسترمکه کافی هیچ بر اثر قویامیشمز، قازاندیغمز حسن توجهك اك بویوك قسمنی غیب ایتدیردی. ایشته شمالاً وجنوباً اولدیغی کبی شرقاً وغرباً ده مملکت صالغین براختلال، طالغین بر غفلت ایچنده یانوب طوتوشیور! بویله برسیاست داخلیه ایله بزه، بیسود برمظاهره‌ده بولونه‌جقلر، ینه عبدالحمید دورنده‌کیلر اوله‌بیلیردی که صوك وقوعات ده بو احتمالی تأیید ایله‌یور. فقط بویله برادارەسزلك ایچنده خارجاً کندیمزه صمیمی دوستلر بولمق ممکنمیدر؟ واقعا آلمانیا، صوك استقراض معامله‌سنده بزه معاونت ایده‌رکبی طاوراندی. یالکز کندیسیله وقوع بولان معاملاتمزك کافه‌سنده اولدیغی کبی بونده‌ده باشدن باشه منفعت اوکا، مضرت بزه‌متوجه! ترك و آلمان دوستلغی دیمك، شمالده یولمق، جنوبده یولنمق ابتلاسی دیمکدن باشقه برشی دکل!.. شبهه‌سز قروپ فابریقه‌سنه، کیه‌ل دستکاهلرینه سپارشلر ویردیکمز، بونلری ویره‌بیلمك ایچین‌ده پارس پیاسه‌سنی کندیمزه آچیق بولوندیردیغمز مدتجه آلمانیا بزه ظهیر اولور. فقط صوکره؟... دور سابقده بغداد شمندوفری شرائطیله آناطولی‌نك استیلای اقتصادیسنه نامزدلکنی تأمین ایله‌دیکی کبی فردای مشروطیتده‌ده بوسنه ـ هرسکك اوستریانك عهدهٔ لیاقتنده تقررینه خفیاً حکم ایدیویرمشدی. یارین دولتلردن بری ویا برقاچیله وقوعی محتمل برمصادمه‌ده یالکز قاله‌جغمزی کوررسه ایلك حرکتی امدادمزه دکل، شبهه‌سز میراثمزه قوشمق اوله‌جق. وپانژه‌رمانیستلرجه، یکی

بازارده ، آلمان اوردولرینك برطلیعه‌سی مقامنده صاییلان اوستریا طابورلرینك ، سلانیكك اشغالنه یورومارینی آچیقدن آچیغه طلب ایده‌جك.

اسکی دشمنلرمز یرمزه قونمق ایچین موتمزی بکلمکله اکتفا ایدرکن یکی دوستلرمز ، دریمزی صاغلغمزده یوزمك ایسته‌یور ؛ ترکیه‌نك آفریقا وحشت آبادلرنده بیله ، عدیم الامثال برهیچستان ادراك اولدیغنی اعلان ایدییور !!

چیقماز یول :

(مجلس مبعوثانك نظامنامهٔ داخلیسی) عنوانلی مقاله‌سنده (٩ تشرین ثانی سنه ١٣٢٦) تاریخلی طنین غزته‌سی : (بز ، دیمشدی ، هر شیئی مجلس مبعوثاندن بکلیورز . مملکتك بتون امیدی ، مجلس مبعوثانك وظیفه‌سنی بحق ایفا ایده‌بیلمسنده‌در.) برقاچ هفته صکره (مجلس مبعوثانك حالی) عنوانلی دیکر بر مقاله‌ده ، عین قلم (٢٢ کانون اول سنه ١٣٢٦) (مملکتمزده دییور ، تأثیرات خفیهٔ اجنبیه‌نك اوینادیغی مشئوم اویونلری اونوتمق بر عثمانلی ایچون عین جنایتدر . بوکون حکومت عثمانیه‌نك کندیسنی سلامته چیقاره‌جق شو ادارهٔ مشروطه ایله ائتلاف ایده‌مامسی ، ادارهٔ مشروطه‌نك حکومت عثمانیه ایچون بر اثر ضعف و نفاق اولمسی ، بعض منافع اجنبیه اقتضاسندندر . بو اجنبی نفوذی عجبا تبدیل شکل وصفت ایدرك ، هویتنی کیزله‌یه‌رك ، خیر خواه وحریتپرور بر رنك آله‌رق تا ایچمزه قدر صوقولمامزمی ؟ اك حسن نیت صاحبلرمزی اغفال ایده‌رك کندیسنه آلت ایده‌مزمی ؟ دوشونملیدرکه آمال اجنبیه

مملكتمزده اجرای فعالیت ایده‌بیلمك ایچون انتریقه ، پاره کبی وسائطك کافه‌سنی استعمال ایتمشدر . وقوعات تاریخیه‌نك بر تکرردن عبارت اولدیغی حقیقتنی تسلیم ایدنلر ایچون عینی آمالك بوکونده زمانمزه مخصوص احوال واشکال ایله تجلی ایده‌بیلمسی پك امکان داخلنده‌در . بو نفوذ کندی هویتنی هیچ بللی ایتمدن ، بزی آلداته‌رق ایچمزه کیرر ، مبعوثانه قدر صوقولور و اوراده مبعوثلرمزی بوغاز بوغازه کتیررسه حالمز نه‌یه وارير ؟

ایشته ژون ترك رفیقمز بو آجی احتماللری دوشونه‌رك اندیشناك اولیور . فقط اولجه دیدیکمز کبی بدبین ایسه‌کده هیچ بر زمان نومید دکلز . مجلس مبعوثان بو ملت ایچون بر منبع فیض و تجدد اولمالیدر و اوله‌جقدر . اتحاد وترقی ، مجلس مبعوثانك مملکته بر مصدر نکبت وفلاکت اولماسنه هیچ بر زمان میدان ویرمیه‌جکدر ، بوراسنی قطعی اوله‌رق تأمین ایده‌رز .)

برطرفدن هرشیئی مجلس مبعوثاندن بکلدیکمزی، مملکتك بوتون امیدی مجلس مبعوثانك وظیفه‌سنی بحق ایفا ایتمسنده اولدیغنی ادعا ایدوب طوررکن ، دیکر طرفدن عین مجلسك ـ حسن نیتنه رغماً !! ـ اجنبی پاره‌سیله اجنبی آمالنه خدمتی ومملکتك باشنه برمصدر نکبت وفلاکت کسیلمسی احتمالنی ایلری سورییور ودرعقب ، اتحاد وترقی جمعیتنك بوکا میدان ویرمیه‌جکنی قطعیاً تأمین ایدییورز . شو حالده « یکانه امید سلامت » ، مجلس مبعوثاندن اتحاد وترقی جمعیتنه کچمش اولیور ! فقط هربری اللی بیك عثمانلینك مظهر امن واعتمادی عد ایدیلن مبعوثلرمزك اجنبی پاره‌سیله ، اجنبی منافعنه چالیشملری ، مملکتك باشنه بر « مصدر نکبت وفلاکت » کسیلملری محتملسه، هیچ برصفت ومسئولیت رسمیه‌یی حائز اولمیان ومذاکره‌لری افکارعمومیه‌جه کاملاً مجهول

قالان بر هیئت اعضاسنك عین تأثیراته یاخود ساده‌جه احتراصات شخصیه‌لرینه ـ دها فضله بر سهولتله ـ قاپیله‌رق زوالی مملکتك باشنه بر « مصدر نکبت و فلاکت » کسیلمیه‌جکلری و کسیلمدکلری نه معلوم؟! دیمك ، « یگانه امید سلامت » مجلس مبعوثانده دکلسه ، عین اسبابدن طولایی اتحاد و ترقی جمعیتنده‌ده دکل ! فقط نره‌ده ؟ مخالفلرده‌می؟ ... مخالفته سببیت ویرن حقسزلقلر بوکون بداهت درجه‌سنی بولدیغیچین مخالفلرك شکایتده‌کی حقلری انکار اولوناماز! یالکز فنالق ، قورو شکایتله رفع ایدیله‌بیلیرمی؟ واقعا ، فرق مخالفه‌نك ، شکایتلرندن باشقه برده پروغراملری وارسه‌ده بونلر جمعیتکزکـکندن اساس اعتباریله آیریلمیور . ذاتاً سیاسی پروغراملر ، همان دائماً کیشن کسوه‌لر تحتنده دکیشمین بر مقصدی کیزلیه‌جك پاراوان خدمتنی کورر . هر شیئه رغماً کیزلنه‌مین بو مقصدسه : قوهٔ اجرائیه‌یه تملك : فلان آدم ، یاخود فلان قابینه‌نك یرینه فلانی کتیرمك؛ علی‌نك کلاهنی ولی‌یه ، ولی‌نك کلاهنی علی‌یه کچیرمك !... یوللرك أك چیقمازی‌ده ایشته بو ! جمعیتکزله هر کون و هر صنفدن چوغالان مخالفلری آراسنده‌کی شو مشئوم عداوت ، اضمحلال یولنده مهلك بر مسابقه‌دن باشقه برشی دکل ! !

تهلکه !

بوکون ، جمله‌مزی فجیع بر عاقبته دوغرو سوروکله‌یوب

كتورن سبب ، دائما یاکاش بر دستوری نقطهٔ حرکت ایدیمك : ظن ایدییورزکه ملتلر وسائط سیاسیه ایله قورتولور ، مدنیتلر وسائط سیاسیه ایله قورولور . بوتقدیرده مجلس مبعوثانی ملتك یکانه امیدی تلقی ایتمك ضروریدر ؛ حالبوکه اولانجه امیدینی ، برقاچ یوز کشی‌یه ، اوبرقاچ یوز کشینك‌ده برقاچ باشنه ربط ایدن برمملکت ، البته امیدنده آلدانیر . زیرا ، مجلس ملینك وظیفه‌سی قانون وضعندن وقوانین موضوعه‌نك تطبیقیله مکلف اولان حکومتك اجرا آتنی تفتیشدن عبارت ! بو ، لازم حتی الزم‌سه‌ده عادات وطبایعك ، یعنی حیات خصوصیه‌نك تکاملندن طوغمیان قانونلرك ، اولو طوغمش چوجقلردن نه‌فرقی‌اوله‌بیلیر؟ قانون قوتیله برمملکتی قورتارمه‌نك امکانسزلغی بوکون حقوق‌شناسان نظرنده‌ده مسلم برحقیقت شکلنی آلدی [١] . دیمك مجلس مبعوثانك ـ لایخطی بیله اولسه ـ مملکتك یکانه امیدی حالنه کلمسی قطعیاً محال ! نره‌ده قالیرکه مجلس ، لایخطیلك شویله طورسون ، هنوزاصول وانتظام‌دائره‌سنده برمذا کره‌یورونمکدن بیله عاجز !

*
* *

نشریاتمزه ایلك باشلادیغمز زمان ، اصول مشروطیتك عدم مرکزیت‌اداری‌یه استنادی لزومنی مدافعه ایدرکن ، خاقان‌سابق حقنده (ترقی‌نمرو ١) : « اکر ذات شاهانه‌نك اوهام متزایده‌لری

---

[١] حیات حقوق وقانونلرك عاجزلکی = La vie du droit et l'impuissance des lois عنوانلی اثرنده وکندی صره‌سنده موسیو قروئه = Cruet بو حقیقتی پك ایی تشریح ایدییور .

بودرجه بالا پرواز اولسه‌یدی ، دیمشدك ، مركزيتی محافظه شرطيله استبدادملوكانه‌لرینی مجلس‌مبعوثانك‌تحت تأميننده‌ده‌اجرا ايده‌بيليرلردی . حكومتك بيتوب توكنمك بيلمين قوافل مأمورينی ايستديكی كبی دوشونديروب چاليشديران ؛ عادتا خلق ايدن بر آدم ايچين بر قاچ يوز مبعوثی ايستنيلن شكله قويمقدن نه قولای تصور اولنه‌بيلير ؟ »

سلطان حميدك ياپه‌مديغنی ايشته اتحاد وترقی ياپيور . مخالفلرك أك مشروع شكايتلرينه ذره قدر اهميت ويرميه‌رك ، ـ مجلسك أك محترم اعضاسندن بری حقنده روا كوريلن معامله ايله درجهٔ ثبوته وارديغی كبی ـ مخالفلری ، بلا سبب توقيف ويا تهديده قالقيشه‌رق اكثريتی ايستديكی طرزده يوروتيور . شمدی طرفدارلرينك برر ايكيشر فرقه‌نك بويوندريغندن قورتولمغه يوز طوتدقلرينه باقوب ، اكثريتی غيب ايده‌جكنی آكلاينجه‌ده مجلسی آچيقدن آچيغه طاغيتمقله تهديد ايدييور ! ... مجلس ، حقيقةً طاغيلمسنی انتاج ايده‌جك برحركتده بولونمش اولسه‌بيله ، بوحق ، امور دولته هيچ برمداخله‌يه صلاحيتی اوليان برجمعيتك دكل ، دوغرودن دوغرويه مقام سلطنتكدر !

حقيقت ، آرتق كونش كبی آشكار : مبعوثلر سلانيكدن كلن امرلره مطاوعت ايتدكلری مدتجه مملكتك يكانه اميدی ، يكانه استنادكاهی (!) ، اونلره قارشی اوفاق برسركشلك كوسترنجه وطنك باشندن‌باشه مصدر نكبت وفلاكتی كسيليورلر . بوصورتله موافق ويامخالف مجالس ملی اعضاسی آچيقدن آچيغه تهديد ايديليركن ، اوردومزده ينه آچيقدن آچيغه تحقير اولونيور :

« حريت وناموس اوغورنده (!!) معهود ، نیرحقیقتکز دییور ، ایجاب ایدرسه استانبولی طوتوشدیرمق ، بر خرابه‌زاره چویرمك ، بر بایقوش یوواسنه بکزتمکدن اهون والزم بر شی یوق ! » عین غزته تهدیدینك هانکی قوتله اجرا ایدیله‌جکنی‌ده آشاغیکی سطرلرله ایضاح ایدییور : « ای آوره سران استبداد ، ای سفیل بیزانسلیلر ! سزك ناموسله ، وطنپرورلکله ناقابل تألیف اولان بدخو اهلغکز ، بولندیغکز دائرۀ محدوده خارجنه چیقاماز . اورادە انتشار ایدن درت پاچاوره‌نك صاچدیغی زهر فساد بورالرده هیچ بر تأثیر حاصل ایده‌مز . بوکا ، بو حقیقته بوتون قوت قلبکزله ایناتملیسکز . زیرا عصرلرك تقاضای باد سیاستی آلتنده ازیلن بو محیطك ، اویله بر ماضیسی واردرکه روم ایلی خلقنه معنای حریتی ، فضائل مشروطیتی بوتون دقایقیله افاضه ایتمشدر . ایشته بونك ایچون فجر تابدار حریت بورادن طلوع ایتدی وینه بو محیطك ایکی یوز اللی بیك سونکوسی مظاهرتیله یاشایه‌جقدر . » دیمك ، حریت (؟) و ناموس (؟) اوغرنده عثمانلی دولتنك پایتختنی طوتوشدیره‌جق ، بر خرابه زاره چویره‌جك ، بر بایقوش یوواسنه بکزه‌ته‌جك بو ایکی یوز اللی بیك سونکو اوله‌جق ! اوتوز بوقدر ییللق تغلبندن صکره عثمانلی اوردوسنك آلت جنایتی اولمقده دوام ایده‌میه‌جکنی خاقان مخلوع کندی ضررینه تجربه ایتمش ، « ظل الله فی العالم » لکدن برهیچی مطلقه سقوط ایلمشدی . بو تاریخی سقوط ، وطنمزله اوردوسنده ممتاز بر وجدانك یواش یواش یوکسلدیکنی اثبات ایدلیور ! وجدان ملی نك بو مسعود انکشافنه رغماً ییلدیزك أك وجدانسز ، أك ایکرنج دقیقه‌لرنده بیله خاطرلیه‌مدیغی بر جنایتی ، بو کون هانکی جرأتله عثمانلی عسکرینه اسناده قالقیشیورسکز ؟ !... قتال

جويانه تصورلرك بو درجه‌سی یکیچری باغیرلرنده کورلمدی !
وطنمزك يوزاللی سنه‌لك بردشمنی اولان روسيا ارسه ، صوك
محاربه‌ده ، پایتختمزك قاپولرينه قدر طیاندقلری حالده‌ینه‌استانبولی
طوتشدیرمدیلر . . . . آتیلا ، جنكيز ، هلاكو ، تیمور كبی
آفتلرك بیله کندی وطنلرينك پايتختنی طوتشدیرمق ، برباقوش
یووا سنه‌چویرمك ایستدكلرینی بیلمیورز . یالکز ، ادوارقديمه‌ده
وحشت وملعنتك واحد قیاسیسی صاییلان مشهور (نه‌رون)
برحمای جنت وجنایت ایچنده بركون رومایی آتشه ویرمش ،
مقرادارهسی اولان قوجه شهر ، کوزينك اوكنده جایر جایر
یانارکن او ، پرشوق‌وسرور ، ترنم ایلمشدی ! نیر حقیقتکز ،
یکرمنجی عصرك باشنده ، مشروطیتله اداره اولوندیغنی ظن‌ایدن
ترکیه‌ده اللهدن قورقمیه‌رق ، انسانلردن‌صیقیلمیه‌رق ، ٢٥٠ **یلك**
نه‌رونك موجودیتنی ادعا ایدیيور ؛ عثمانلی اوردوسنی ، ابتدای
موجودیتندن بو آنه‌قدر برمثلی‌دها کورمدیکی برتحقیره چارپیور !

بوحسلرله متحسس ، بوفكرلرله متفكر بولونان سفیللره
کوسترمك لازمکه عثمانلی اوردوسی کندیلرینه قره‌غوللق ایتمکله
دکل ، عثمانلیلغك مقدس حقوقنی متجاوزلرینه قارشی مدافعه
وظیفه‌سیله مکلفدر ! . . عسکریمزی فرقه‌غوغالرينه قارشدیرمق ،
اوردولرمزی برقاچ پولتیقه‌جینك آلت تغلبی ایدیمکه قالقشمق ،
کندی اوجاغمزی کندی ألمزله ییقمق ، کندی وطنمزی کندی
ألمزله محو ایتمك ، . . . . اولادو احفادمزك ألك حقلی لعنتلرینه ابدیاً
مستحق اولمقدر !

اسکی ایتالیایی باشدن باشه باربارلره چیکنه‌تن ، جهانکیر رومایی قهر ایله‌ین ، عسکرك کاملاً پولتیقه‌جیلغه دوکولمسی اولمشدی. بومشئوم مسلك ، ازمنهٔ قدیمه‌نك او نامغلوب اوردوسنی ، برپاچاوره‌یه چویردی ! . . . بدیهیات تاریخیه‌دن‌ده عبرت آلمیه‌جق وکورمیه‌جکمی‌یزکه مخالفلری ، نیرحقیقتکزك تعبیری وجهله : (بالخاصه استانبول اهالیسنی) ، ایکی یوز اللی بیك سونکو ایله تهدیده قالقشمق ، یالکز حریتی دکل ، بقای ملیمز ایچین الزم اولان عسکرلکمزی بیله‌محوه ، ترکیه‌یی‌دشمنلرینه چیکنتمکه یورومکدن باشقه بر شی دکل ! . . . آرتق نه‌زمان بو آصوب کسمك ، یاقوب ییقمق دعوالرندن قورتوله‌جق ، نه‌زمان انسانجه یاشامق ؛ معناً ، دائما فقیر اوله‌رق کلدیکمز بو عالمی ، یکی بر میراث فضل ومحاسنله زنکین ترك ایتمه‌دن ذوق آلمغه باشلایه‌جغز ؟

ترکیه کبی مکتبلری ، احتیاجات تربیویه‌سنه اوزون مدت دها جواب ویره‌میه‌جك برمملکتده ، اوردو ، وظیفهٔ اصلیه‌سندن ماعدا سویهٔ مدنیه واخلاقیه‌یی‌ده یوکسلته‌جك بر وطن مکتبی حالنه‌کیرملی ؛ خدمت عسکریه‌سنی اکمال ایدن هرنفر ، اوردودن دها ایشلك بر دماغ ، دها صاغلام ، دها ایی بر یوره‌ك ، معناً ومادةً دها قوتلی بر صحتله چیقملی ! . . . ایشته ضابطلرمزه آچیله‌جق بر فسحت آباد اجتهاد ! . . . فقط اونلر ، بوزمینده یورومك ، اوردوده‌کی جزؤ وطنی‌نك حقیقی مربیلری درجه‌سنه یوکسلمك ، یوز بیکلرجه وطنداشلرینك وجدانلرینی دوغرولق وایلکه قازانه‌بیلمك ایچین ـ حکومتك‌ده قراری وجهله ـ پولتیقه‌جیلقدن بسبتون آیرلملی ، تدقیقات علمیه واجتماعیه‌لرینی

دائما ایلرولتمليدرلر . اكر كنديلرينه بوقدر منور ، مسعود ، معاليات ايله مشحون افقلر آچابيليرسه‌ك ، عثمانلى اوردوسنه ، كره‌نك هرطرفنده برموقع بلنداحترام تأمين ايتمش اولورز ! . . . لكن ، بو بيوك مقصده آفريقا ياميالمرينه ياقشه‌جق طويغولرله وارلماز . وارلمق شويله طورسون ، اولديغمز يرده بيله بارينلماز ! اطرافمزه عطف ايديله‌جك سطحى برنظر ، وطنمزى هرطرفدن بر منكنه كبى صيقشديران تهلكه‌يى كورمكه فضله‌سيله كافى !

بوكون مسلم وغيرمسلم عثمانلى هيئت اجتماعيه‌سندن هيچ برى حالدن ممنون دكل ! عصيانلرك آردى آرقه‌سى كسيلميور ؛ موقع داخليمزله برلكده موقع خارجيمزده تملندن صارصيليور . ايشته دون ، يكديكرينك جان دشمنى بولونان روملرله بلغارلرى بوكون عليهمزه باريشديردق ؛ ظاهرى ورسمى سوزلره رغماً فرانسزلرى صغوتدق ؛ انكليزلرى قيزديردق ؛ روسلرى سويندرديك ؛ آلمانلرى اشتهالنديردق . . . اسكيدن اولديغى كبى شيمدى‌ده آوسترياليلر سلانيكه ، ايتاليانلر طرابلسه ؛ هرايكيسى بردن آرناوودلغه نامزد ! . . . اويله ايكن افقلرمزى قارارتان فورطنه بولوطلرينى ينه كورميورز . كورديكمز يالكز فنالق وجرائمه ميلنك انتباهى ! اك بيوك موفقيتمز ، فلاكته قارشى « امان ! » ديه‌نلرى اورمق ! . . . ايديلن آغير خطالر ، ييقيلان اوجاقلر ، آرتق يتيشميور ! شيمدى‌ده عثمانلى قانيله بسله‌نن عثمانلى اوردوسنه ، عثمانلى پايتختنى طوتوشديرتمق ، ذاتاً بر خرابه‌زار حرمان اولان بو زواللى شهرى كول كورايتمك ،

بوتون معناسیله بر بایقوش یوواسنه چویرمك ایستیورز ! . . .
ضیافتدن آیرلمق قورقوسی ، محور حسیاتمزی هر کون دها متفسخ بر غرضده تدویر ایدییور !

بوقدر چوروك بربنای سیاسی البته دستکله یاشاماز . ایستر ایستمز کونك برنده صارصیلیر ، آلتنده بارینمق غفلتنده بولونان زواللیلردن ، — یعنی طوپمزدن — بر طبقهٔ تراب دها تشکیل ایدهرك کوچوب کیدهر !

ایکی مسلك :

ایکنجی مشروطیتمزدن سنه‌لرجه اول ادارهٔ حمیدیه علیهنده چالیشان احرارك مسلکنی تدقیق ایتدیکمز زمان ، بونك ، یالکز مشروطیت طرفدارلغنه انحصار ایتدیکی ، هیچ براساس علمی، برتحلیل اجتماعی‌یه استناد ایلدیکنی آکلامش ، اعتلای ملّیمز ایچین بر رهبر حقیقی کشفنه قطعی براحتیاج کورمشدك .
او زماندنبری‌ده آرامزده هرکون دها درینلشن بر اوچوروم آچیلدی . وطنداشلرمزدن بعضیلری وبالخاصه ، بوکونك اجلهٔ مجاهدین حریتدن اولان اوکونك پارس اتحاد وترقی جمعیتی رؤساسی ، بزی متصل مؤاخذه‌ایدییور : (شیمدیلك بوافکاری ترك ایدك ، بزمله برلشکده یارین مشترك دشمنمز اورته‌دن قالقنجه، بزده‌اونلری سزکله برلکده مدافعه‌ایده‌رز !) دیبورلردی .

مشروطیتك یکیدن اعلانی متعاقب عین قهرمانلر ، اکیاوب ، خاقان مخلوعك اللرینی اوپدیلر وفضیلتلرینه یکان یکان توارث ایدەرك کوچك عبدالحمیدلرك عددینی بیوك مقیاسـده آرتیرمغه قویولدیلر ! فقط دونکی فنالغك مسئول اصلیسی خاقان مخلوع اولمدیغی کبی بوکونکی فنالغك مسبب حقیقیسیده حریت قهرمانلری دکل ! فنالغك اصل منبعی کندمز ؛ مرکز اصلیٔ سیآت ، طرز حیاتمز !

اولجه دیدیکمز کبی ، مرض ؛

حیات خصوصیه‌مزده :

عاطل بر کورونك ، شخصیتك مثمر و مشروع مساعی ایله یوکسلمه‌سنه مانع بر طرز معیشت؛ بو معیشتی نسلدن نسله سوروکله‌یوب کتورن منفی بر تربیه !

حیات عمومیه‌مزده :

حیات خصوصیه‌مزده‌کی عطالتی بونیه کچیرن ، احتیاجات محلیه‌مزه اصلا اویمایان ، اك چوق مصرفله اك آز ایشی کورن و ترکیه‌یی باشدن باشه بر قبرستان سفالته چویرن مرکزیت !

بو حالده دستور ندر :

حیات خصوصیه‌مزك شریانلرینی ، شخصیت ماحیسی عطالتدن دکل ، — مثبت و عملی بر تربیه سایه‌سنده — شخصیت بانیسی تشبثله اشباع !

حیات خصوصیه و عمومیه‌مزك مساعیسنی تشریك ایده‌رك ،

تدارکات لازمه ایله مجهز، متشبث بر صنف مستعمرین یتشدیرمك و بو صورتله یتیشن کنجلرك، بوم بوش طوران اراضیمزده کندی حسابلرینه یرلشوب، معیشتلرینی کندی همتلریله قازانمغی اوکرتملری و کوبلویه اوکرتملری وسائطنی احضار!

حیات عمومیه‌مزك تجدیدی ایسه، احتیاجات متزایدهٔ محلیه‌مزه دائما اویاجق، مرکزیت سیاسیه‌یی قوتلشدیره‌جك، مفقود اولان وحدت عثمانیه‌یی موجود ایده‌جك فعالیت اجتماعیه‌مزك انکشافنه و آل عثمانك حمایت لازمه‌سی آلتنده حاکمیت و استقلال ملیه‌مزك تقررینه آلت اوله‌جق، عدم مرکزیته مستند بر مشروطیت صحیحه ایله تأمین ایلمك!

*
* *

واقعا سزده مشروطیتکزی ظاهراً توسیع مأذونیته یعنی عدم مرکزیت اداری تعبیر فنیسی آلتنده مدافعه ایده‌کلدیکمز طرز اداری‌یه استناد ایتدیریبورسکز. شوقدر وارکه تعقیب ایلدیککز مسلك، وعد ایتدیککز احوالك تماماً عکسی! ایلك نظرده مملکتك یکانه استنادگاهی صانکه مجلس مبعوثان؛ فقط مجلس، اکثریتی اعتباریله اتحاد و ترقی جمعیتنك برشعبه‌سی! اتحاد و ترقی جمعیتی، برقاچ پولتیقه‌جی‌نك قربانی؛ اونلرده کیمی حرص تغلب اسیری، کیمی حادثات یومیه‌نك بازیچه‌سی!.. بوشرائط داخلنده نه مجلس، نه اتحاد، نه‌ده وطن سلامت

يولنى طوتمش اولماز . چونكه هيچ برينك جدى براستنادكاهى يوق ! . . مسلك اجتماعيمز ، ايشته بويوقسوللغه قارشى شرفلى بروارلق توليدينه چاليشيور ، حيات خصوصيه‌مز اركانه خطاب ايده‌ركن : استقلال واقتداركزى ديبور ، قانوندن زياده تشبث شخصيكزله تأمين ايده‌جك ؛ قيمت اجتماعيه‌كزى ، قازانمغى اوكرندكدن صكره ، اوكرنمكه موفقيتكزدرجه‌سنده آرتيره‌جق؛ مركز استنادكزى اللهدن صوكره كندى شخصكزده آرايه‌جقسكز . بو شخصيت ، نه‌قدر منور ، نه‌قدر متشبث وفضيلتكار اولورسه محيطنده توليد ايده‌جكى تأثيرده اوقدر عميق وپايدار اوله‌جق ، هيئت اجتماعيه‌مزه ، حقيقى بر مركز اعتلا احضار ايده‌جك . او حالده هر شيدن زياده شخصيتى تنميه ، تقويه واعلايه چاليشمليز !

قانون تكامل ، شخصيته دوغرو متمادى بر حركت ترسيم ايتمه‌ده ! باقكز ، مواليد اثيريه‌دن بر مكون مادى ايله طوغان كهكشانه! سينهٔ سماسازنده جهانلر بسله‌ين بودومان ، « وارلغك » برنقطه‌سنده‌كى تكاثفنى تجسم ايتديرميورمى ؟ بوتجسمك ادوار ترقيسنى تعقيب ايتدكجه نه كوريبورز ؟ شكلسزلك ايچندن برشكل ايله چيقان ، لايتناهيده بر انتها چيزن كره‌لر ، تكاثف كهكشانينك ، كونشلر ، سياره‌لر ، پيكلريله برلكده منظومه‌لر خلق ايدن بردورهٔ تشخصى دكلمى ؟ . . شئون خلقتك نهايتسز

تسلسلاتی ، اضدادیله برلکده تکمیل کائناتك برمطلعدن طلوعی دوشونیلنجه، کوریلیورکه حیات دینیلن معمای تکونده تکامل عالمینك کره‌مزده شخصیته دوغرو موفقیتله آتدیغی قطعی بر خطوه‌یی تثبیت ایلیور ! . . تبلرات ایله طوغان ، نباتات ایله ایلریله‌ین ، انسانیته فضیلته قدر یوکسلن بو حیات ایسه ، او دائمی مصارعه‌لریله هپ شخصیتك تأسسی ، تقرری ، تعالیسی یولنده یورییور ! مدنیت بشریه‌نك استحالات قدیمه‌وحاضره‌سنده ینه عین حقیقتك تأییدینی کورییورز : أك اول طوغان جریان اجتماعی ، شخصیتك انکشاف تامنه مانع اولان « تشکل تجمعی ». ایکنجی جریان ، شخصیتك انکشاف تامنی تأمین ایدن « تشکل انفرادی » ! .

حیات منفامزك سنین اوّلیندنبری ، جهان مدنیته المزدن کله‌بیلدیکی قدر طانیتمغه ، سودیرمکه چالیشدیغمز کنجلرمزك، بشریت منوره‌نك حرمت ومحبتنه ، کیتدکجه دها لایق بر مرتبهٔ تکمله یوکسلملری ایچین ، هرحالده قابلیت شخصیه‌لرینی آرتیرملری الزم ! . . بو الزمیتی مدافعه ایدن مسلك اجتماعیمز ، حیات عمومیه‌مز ارکانی‌ده أك مبجل بروظیفهٔ وطنیه‌نك ایفاسنه دعوت ایدییور ، بویله برمقصدی دییور ، حیات خصوصیه‌مز ، یالکز کندی قوتیله استحصال ایده‌جك بر دورهٔ ترقی‌یه هنوز واره‌مدیغندن بواوغورده صرف ایده‌جکی غیرته، بوتون قوتکزله

مزكده اشتراككز أك اساسلی برشرط ! [*] فقط ایكنجی مشروطیتمزك استحصالندنبری حیات عمومیه‌مزی اداره ایدن جمعیتكز بولوندیغی ایچین بومكتوبلری احوال حاضره‌نك بوتون مسئولیتنی درعهده ایتمش اولان اتحاد وترقی‌یه ، . . . یعنی اك وجدانلی اعضاسنه اتحاف ایدییورز . اسكی دنیانك اوچ نقطهٔ التقاسنده یرلشمش قوجه برایمپراطورلقده اجرای نفوذ ایدن برهیئتك، اصلاحاته اولا كندیسندن باشلامسی لزومنی كوسترمك و عموم اولادینك أك جدی مساعیسنه بوكون هر زماندن زیاده عرض احتیاج ایدن وطنمزده ، برعنصر فعال تعالی اولمسی كورمك ایستیورز !....

*
* *

دیمك : « تعالی وسعادت اجتماعیه یولنی كشفه چالیشان بو مكتوبلرده ، باشقه بریولك یولجیسی بولونان جمعیتكزده ایلكی مظلوم برصمیمیتله تمنی ایدیلیور ؛ بزه اون ییللق بردشمن اولان اتحاد وترقی‌یه ، اون بش ییللق بردوست كبی جواب ویریلیور . بر یولده یورومدكسه‌ده برتهلكه‌یه قارشی ، بر نقطهٔ مدافعه‌دن

---

[*] بوشرطی اجرا ایچین مكتبلرمزی مدافعه ایده‌كلدیكمز وادیده اصلاح ایتمك اوزره ایجابنده مهم استقراضلره مراجعتدن چكنمه‌ملی (چونكه استقراضلرك أك مثمری أك مستحصل انسانلر یتشدیرمكه حصر ایدیلنیدر .) و وطنمزی ، وسائط جدیدهٔ اقتصادیه ایله تجهیزده كوستردیكمز عطالت وتأخره قطعیاً نهایت ویرملیدر .

یورومکه باشلامشدق . بز بونی اونوتمیور واثبات ایتمك ایستیورزکه ، دوستلقله دشمنلق قارشیلاشدیغی زمان ، عاقبت دوستلق ظفریاب اولور . چونکه فطرت : (الٓهی بر قانونله دائما أك ایی‌یه کیدییور ، متصل ، « اکمل » ه دوغرو میل ایدییور !)

پارس . ۸ مارت سنه ۱۹۱۱

صباح الدین

اخطار

کتبخانهٔ اجتماعیه‌مزك برنجی و ایکنجی عددلری اولمق اوزره اولجه نشر ایدیلان « تشبث شخصی و توسیع مأذونیت حقنده بر ایضاح » ایله « تشبث شخصی و عدم مرکزیت حقنده ایکنجی بر ایضاح » ی اوقومق آرزوسنده بولونانلر آتیده‌کی آدرسه مراجعت ایده‌بیلیرلر:

استانبول . شهزاده باشنده « نسل جدید » قلوبنده

سطوت لطفی بك